

**ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА СУМЩИНИ:
РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ 2/2016**

- Організація роботи з формування творчої особистості
- Заходи в межах року англійської мови
- Розважально-дозвілєві заходи для вихованців

Рекомендовано до друку вченою радою Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Протокол від 29.11.2016 р., № 21

Рецензенти:

Пустовіт Г. П., професор, учений секретар відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України, доктор педагогічних наук

Литовченко О. А., старший науковий співробітник Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук

Позашкільна освіта Сумщини: регіональний аспект. Інформаційно-методичний збірник. / За заг ред.. Тихенко Л. В. [Упор. Л. М. Бондар, Т. М. Крекотіна, Л.В.Тернавська] – Суми : Нота-бене – 2016. – № 1 – 84с.

Інформаційно-методичний збірник містить науково-методичні та практичні матеріали щодо організації роботи з формування творчої особистості в процесі науково-дослідницької роботи в умовах позашкільного навчального закладу.

У збірнику подано матеріали з удосконалення програмного забезпечення з позашкільної освіти за художньо-естетичним напрямом, розробки розважально-дозвілєвих заходів для вихованців позашкільних навчальних закладів.

За зміст матеріалів, коректність цитування, об'єктивність оцінок і суджень, достовірність фактів відповідальність несуть автори.

ЗМІСТ

I. ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В НАУКОВИХ СЕКЦІЯХ МАН УКРАЇНИ.....	3
Дослідницька діяльність як ефективний засіб творчого розвитку дітей та учнівської молоді. <i>Тихенко Л.В., директор Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....</i>	3
Активізація дослідницької роботи учнівської молоді в наукових товариствах учнів і секціях Малої академії наук України. <i>Герасименко О. В., завідувач відділу Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....</i>	5
Організація науково-дослідницької діяльності вихованців гуртка «Економіка». <i>Олех А. П., керівник гуртка Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....</i>	6
Навчально-творча діяльність слухачів Малої академії наук України. <i>Заболотна Ю. В., методист Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....</i>	10
Евристична діяльність – засіб розвитку творчої активності слухачів Малої академії наук України. <i>Соловей А. В., керівник гуртка Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....</i>	11
Формування національної ідентичності слухачів філологічних секцій Малої академії наук України. <i>Заярна В.С., методист Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю</i>	12
II. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ІЗ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	15
Формування творчих здібностей учнів у процесі навчально-пізнавальної діяльності. <i>Пата О.І., керівник гуртка Шоткинської станції юних техніків.....</i>	15
Формування в учнів-слухачів МАНУМ навичок ХХІ століття в процесі науково-дослідницької роботи. <i>Мецишена Г.М., директор Конотопської міської Малої академії наук учнівської молоді.....</i>	16
Робота з обдарованими дітьми в освітньо-виховній системі «Мала академія наук України». <i>Андрущенко О.О., директор Роменської міської Малої академії наук учнівської молоді.....</i>	18
Організація діяльності гуртка природничо-географічного спрямування за методиками Міжнародної - науково освітньої програми GLOBE. <i>Хорошун В.В., керівник гуртка Охтирського міського центру позашкільної освіти – Мала академія наук учнівської молоді.....</i>	20

Методологія виконання дослідження за науково-технічним напрямом. Лопаткін Р.Ю., завідувач науково-дослідного центру навчально-наукових приладів Інституту прикладної фізики НАН України.....	22
--	----

III. ЗАХОДИ В МЕЖАХ РОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ.....	24
---	----

Міжнародна науково-освітня програма «Глобальне вивчення та спостереження з метою поліпшення довкілля». Бойко Н.Ф., методист Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....	24
---	----

Halloween party. Сценарій пізнавально-розважальної програми для дітей молодшого шкільного віку. Дремлюга Я.О., керівник гуртка Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....	31
--	----

Christmas and a New Year's Day. Сценарій пізнавально- розважальної програми для дітей молодшого шкільного віку. Марченко Ю.В., методист, Дремлюга Я.О., керівник гуртка Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....	34
--	----

IV. ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТВОРЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПНЗ ОБЛАСТІ.....	40
---	----

Фотомистецтво. Навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку. Безпала А. М., керівник гуртка Сумського міського центру науково-технічної творчості молоді; Крекотіна Т. М., методист Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....	40
---	----

Циркове мистецтво. Навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку. Крекотіна Т. М., методист Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю; Никифорова Л.В., керівник гуртка Тростянецького районного Палацу дітей та юнацтва.....	57
--	----

V. РОЗВАЖАЛЬНО-ДОЗВІЛЛЄВІ ЗАХОДИ ДЛЯ ВИХОВАНЦІВ ПНЗ.....	75
---	----

Кліпоманія. Сценарій конкурсної- розважальної програми в літньому таборі. Усенко К.Ю., культорганізатор Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....	75
---	----

Народні обрядові свята. Усенко К.Ю., культорганізатор Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.....	77
--	----

Казкова плутанина. Казка з елементами гри для дітей середнього шкільного віку. Усенко К.Ю., культорганізатор Сумського обласного	82
--	----

*центру позашкільної освіти та роботи з талановитою
молоддю.....*

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІВ ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В МАН УКРАЇНИ

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Проблема формування творчої особистості є одним із важливих завдань освітньої галузі. Здатність до творчого розв'язання дослідницьких завдань допомагає навчитися досягати визначеної мети, вибудовувати стосунки з іншими людьми, забезпечує самореалізацію й самовизначення.

Дослідницька діяльність дітей та учнівської молоді як психолого-педагогічна проблема досліджувалася вітчизняними і зарубіжними вченими, зокрема В. Алфімовим, Г. Артемчук, В. Вербицьким, В. Гаврилюком, О. Заболотним, Г. Колінець, В. Крутецьким, О. Микитюк, В. Моляком, В. Обозним, О. Павленко, В. Паламарчук, Г. Пустовітом, В. Редіною, О. Савенковим. У їхніх працях зазначається, що формування й розвиток творчих здібностей, творчої активності дітей у процесі дослідницької діяльності полягає в керованому розвитку інтелекту особистості шляхом навчання здобувати знання, які забезпечують формування не лише світогляду дитини, а й життєвих цінностей.

У педагогічній літературі такі види діяльності, як пошукова й дослідницька розглядаються як процес залучення дітей та учнівської молоді до самостійної роботи з різними інформаційними джерелами, формування знань, умінь і навичок пізнавальної діяльності; співробітництво, співтворчість педагога і вихованців, що ґрунтується на визнанні особистості дитини, вагомості її пізнавальної та творчої діяльності, зацікавленості в спільному успіху, наслідках діяльності. Ефективність дослідницької діяльності учнів у загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах забезпечується за умови впровадження активних дидактичних методів навчання дослідницького спрямування, серед яких особливе значення набувають інформаційно-проблемний виклад, проблемно-пошуковий і дослідницький методи.

Ученими, які досліджують проблему формування творчої особистості, наголошується на необхідності реалізації таких інноваційних педагогічних технологій, форм і методів роботи з дітьми та учнівською молоддю, що збагачують зміст навчально-виховної роботи, забезпечують її дослідницьке спрямування; створюють умови для розвитку особистісних функцій усіх суб'єктів навчально-виховного процесу.

За такого підходу педагоги мають орієнтуватися на сучасні педагогічні технології, що не лише поглиблюють профільні знання учнів, а й сприяють підвищенню їхньої пізнавальної активності й самостійності, формують уміння і навички навчальної, дослідницької роботи, творчого застосування набутих знань. Зазначене зумовлює необхідність формування інноваційних моделей організації навчально-виховного процесу, зокрема пошуково-дослідницького спрямування. У контексті останнього важливим, на нашу думку, є переорієнтація всіх форм навчально-виховної роботи на розвиток особистості, що вимагає впровадження відповідних гуманістичних принципів, а саме: гуманізації навчально-виховного процесу, пріоритетності особистісно орієнтованого підходу, оптимізації інтелектуального та фізичного навантаження учнів.

Утвердження в навчальних закладах стратегії дослідницького навчання зумовило актуалізацію проблеми навчання учнів методів наукового пізнання, що відбувається в кілька етапів: кумуляції, мотивації, тренування, узагальнення, автоматизації, конструктивний, рефлексії. Зокрема етап кумуляції належить до періоду навчання в початкових класах або гуртках початкового навчального рівня. Це етап емпіричного накопичення учнями досвіду навчальної діяльності. Етап мотивації передбачає створення під час занять атмосфери зацікавленості, позитивних емоцій, стійкого інтересу до оволодіння новими знаннями та вміннями в процесі пізнавальної діяльності. Тренувальний

етап у процесі навчання має важливе значення, оскільки в цей період відбувається відпрацювання певного вміння та поступовий перехід від репродуктивної діяльності до продуктивної і творчої. На етапі узагальнення пізнавальний процес переростає в пізнавальну потребу. За цих умов стає очевидною часткова автоматизація вмінь, а рівень засвоєння знань значно підвищується. На конструктивному етапі відбувається перенесення набутих знань і вмінь на інші теми й предмети, на різні сфери діяльності; характерним є застосування засвоєного матеріалу в нових умовах. Етап рефлексії характеризується усвідомленням учнями сутності та структури сформованих умінь.

У процесі формування творчих здібностей учнів доцільним є застосування пізнавальних завдань різного типу: підготовчих, діагностичних, мотиваційних, рефлексивних, тренувальних, праксеологічних, узагальнювальних, контрольних. Ефективним є використання ігор, тренінгів, інтерактивних форм навчання, методу проєктів. Найбільш продуктивним педагогі вважають метод самостійних учнівських досліджень, проте це можливо за умови, якщо в учнів сформовані навички самостійної діяльності.

Зазначене вище визначає методіку опанування дітьми та учнівською молоддю методами наукового пізнання як змістовно-операційну, сутність якої полягає в тому, що в процесі вивчення матеріалу в них формуються вміння й навички користування методами та прийомами дослідницької діяльності. У цьому контексті, важливим завданням загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів є виявлення учнів, які мають здібності до самостійної навчальної, пізнавальної, пошукової, дослідницької діяльності, їх залучення до занять у профільних гуртках, наукових товариствах учнів, секціях Малої академії наук.

Отже, дослідницька діяльність як ефективний засіб формування творчих здібностей дітей та учнівської молоді є важливою складовою навчально-виховної та розвивальної діяльності загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, освітньої системи «Мала академія наук України».

Застосування сучасних підходів до розв'язання зазначеної проблеми дає можливість на основі сутнісних характеристик рівнів сформованості творчих здібностей вихованців гуртків дослідницького спрямування, учнів-слухачів МАН виявити й обґрунтувати необхідність розроблення та впровадження методик формування творчих здібностей дітей та учнівської молоді в процесі навчально-дослідницької діяльності в позашкільному навчально-виховному просторі.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемчук Г. А. Методика організації науково-дослідної роботи: навч. посіб. для студентів і викладачів ВИЗ / Г. А. Артемчук. – К.: Форум, 2000. – 147 с.
2. Вербицький В. В. Формування практичного розуму цілеспрямованого учня (з досвіду сталого розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти) / В. В. Вербицький. – К.: Деміург, 2002. – 232 с.
3. Гаврилюк В. Ю. Розвиток творчої активності вихованців позашкільних навчальних закладів у процесі пошукової та дослідницької діяльності / В. Ю. Гаврилюк // Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості учнів в умовах позашкільних навчальних закладів: мат. наук.-практ. конф. Ч. 2. – К.: Грамота, 2006. – С.218–225.
4. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці / В. О. Моляко. – К.: Знання, 1989. – 48 с.
5. Недодатко Н. Методи і прийоми активізації навчально-дослідницької діяльності старшокласників / Н. Недодатко // Рідна школа. – 1999. – №2. – С. 6–9.
6. Паламарчук В.Ф. Першооснови педагогічної інноватики / В.Ф. Паламарчук. – К.: Освіта України, 2006. – Т.1. – 420 с.
7. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання: деякі нотатки про сьогодні. / Г. П. Пустовіт. / Формування та розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в креативному освітньому мікросоціумі: зб. мат. наук. практи. конф. – Кол. авт. – Суми, 2008. – С. 6–21.
8. Рибалка В. В. Творча особистість педагога і учня як культурно-психологічна цінність позашкільної освіти і суспільства [Текст]: збірка / В. В. Рибалка // Теоретико-

методичні основи виховання творчої особистості учнів в умовах позашкільних навчальних закладів. – 2006. – Ч.1. – С. 22-28.

АКТИВІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В НАУКОВИХ ТОВАРИСТВАХ УЧНІВ І СЕКЦІЯХ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Сучасний стан суспільного розвитку, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростання потреби у формуванні творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, творчих можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Саме така особистість є найбільшою цінністю для українського суспільства, що стоїть на шляху розбудови високорозвиненої правової демократичної держави.

Теоретичні основи використання дослідницьких завдань у вихованні творчої особистості, залучення школярів до наукової творчості розроблені в працях Г. Альтшуллера, Ш. Амонашвілі, В. Андрєєва, С. Балашової, І. Зязюна, В. Моляка, О. Музики, Н. Нічкало, В. Обозного, П. Піхоти, А. Пономарьова, Г. Пустовіта, З. Становських, Т. Третьак, А. Тихенко.

Досвід роботи Сумського територіального відділення Малої академії наук України засвідчує ефективність використання різноманітних форм роботи з талановитою учнівською молоддю в процесі пошуково-дослідницької діяльності. Серед найбільш ефективних є:

- робота наукових секцій і гуртків відповідно до їх профілів;
- діяльність обласних заочних шкіл (фізико-математична, історична «Нова генерація»);
- проведення навчальних сесій для слухачів;
- організація колективних та індивідуальних консультацій;
- участь слухачів у конференціях, виставках науково-технічної творчості, колоквіумах;
- робота виїзного мобільного консультативного пункту;
- організація та проведення навчально-оздоровлюваних профільних літніх шкіл, польових практик, експедицій тощо.

Діяльність наукових товариств (НТУ) учнів є важливою складовою освітньо-виховної системи Малої академії наук. Саме НТУ навчальних закладів області є однією з ефективних форм дослідницької діяльності учнівської молоді. Серед основних напрямів діяльності НТУ слід виокремити залучення до науково-дослідницької роботи здібних учнів відповідно до їх наукових інтересів; навчання працювати з науковою та науково-популярною літературою; формування культури наукового дослідження; надання практичної допомоги учням у проведенні дослідницько-експериментальної роботи; організація індивідуальних консультацій; проміжного і підсумкового контролю, моніторингу якості наукових досліджень учнів; налагодження співпраці з вищими навчальними закладами, науковими установами; залучення наукових працівників до керівництва науковими роботами учнів; підготовка, організація та проведення науково-практичних конференцій, турнірів, олімпіад тощо.

Наукові товариства учнів працюють на базі загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів області відповідно до профілів наукових відділень МАН: фізико-математичного, філологічного, історико-географічного, хіміко-біологічного. До роботи з обдарованими учнями залучаються і досвідчені, і молоді перспективні вчителі. З метою активізації роботи НТУ та підвищення фахового рівня педагогічних працівників проводяться виїзні семінари з питань обміну досвідом, тематичні семінари-практикуми, «круглі столи», науково-дослідницькі конференції, працює мобільний консультативний пункт. Педагоги, які працюють з учнями у форматі НТУ, використовують інноваційні технології навчання, що сприяють удосконаленню форм і методів роботи з дітьми та учнівською молоддю; зумовлюють розроблення програмного забезпечення, зміст якого забезпечує реалізацію завдань формування творчо обдарованих дітей та учнівської молоді.

Аналіз роботи НТУ дає підстави для висновку про те, що більшість учнів, які навчалися в секціях, володіють навичками наукового дослідження. Про результативність роботи свідчать перемоги учнів у конкурсних заходах різних організаційних рівнів.

Наукові товариства учнів та секції МАН України відкривають великі можливості для творчої самореалізації школярів. Випускники Сумського територіального відділення Малої академії наук України та НТУ обирають ті вищі навчальні заклади, у яких є можливість продовжити плідну працю над темою наукового дослідження. Вони стають активними

членами студентських наукових товариств, співпрацюють із науковими лабораторіями вищих навчальних закладів і наукових установ, є науковими консультантами наукових секцій МАН і гуртків НТУ.

Разом із тим, у роботі наукових товариств учнів існують проблеми, зокрема негативно впливає на процес організації їх діяльності відсутність нормативно-правової бази. Подальшого розроблення потребує науково-методичне, програмне забезпечення діяльності секцій і творчих об'єднань НТУ.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Моделі наукових товариств учнів Малої академії наук України. Збірник матеріалів дипломантів I ступеня Всеукраїнського відкритого конкурсу на кращу модель наукового товариства учнів МАН України / О. В. Лісовий, С. О. Лихота та ін. — К.: Інформаційні системи, 2010. — 72 с
2. Парубець, В. Гурткова робота – неодмінна складова системи освіти і виховання підростаючого покоління / В. Парубець // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2008. – № 1. – С. 48–50.
3. Сушик, Н. Особливості та різновиди гуртка як форми виховної роботи в школі й позашкільних закладах / Н. Сушик, Л. Грицюк // Проблеми педагогічних технологій. – Луцьк, 2000. – Вип. 2. – С. 45 – 54.
4. Тихенко, Л. Методика формування творчих здібностей старшокласників у процесі пошуково-дослідницької діяльності в МАН України / Л. Тихенко // Рід. шк. – 2010. – № 10. – С. 33–36.
5. Тихенко Л. В., Бондар Л. М. Можливості позашкільного мікросоціуму: проблеми, пошук, знахідки / Л. В. Тихенко, Л. М. Бондар // Педагогічна Сумщина: інформаційний науково-методичний журнал. – Суми : СОІППО – 2006. – № 3 – С.4–7.
6. Тихенко Л. В., Бондар Л. М., Формування та розвиток позашкільного навчально-виховного мікросоціуму: практичний аспект. / Л. М. Бондар, Л. В. Тихенко / Формування та розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в креативному освітньому соціумі : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. 17–18.09.2008 року. / МОН України [та ін.] – Суми: Сумська обласна друкарня – 2008. – С. 78–83.
7. Тихенко Л. В. Розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в системі роботи
8. Шапошникова, І. Дослідницька наукова діяльність як засіб соціалізації учнів : досвід роботи МАН / І. Шапошникова // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2007. – № 5. – С. 27 – 30.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАНЦІВ ГУРТКА «ЕКОНОМІКА»

Зміна традиційних підходів до організації роботи з дітьми та учнівською молоддю в гуртках навчально-дослідницького спрямування вимагає впровадження особистісно орієнтованого підходу, форм і методів роботи, що активізують їх творчу діяльність. Її зміст забезпечує зміни навколишнього світу і самої особистості, сприяє самореалізації; навчає свідомого ставлення до результатів, закладає основи і якості поведінки в соціокультурному просторі в процесі активної взаємодії з ровесниками і педагогами. Дослідження – один з видів діяльності – визначається не лише як процес вироблення нових наукових знань, а й як результат наукової діяльності, спрямованої на отримання суспільно значущих нових знань про закономірності, структуру, механізми функціонування явищ; зміст, принципи, методи й організаційні форми діяльності.

Аналіз публікацій учених, які досліджували різні аспекти організації дослідницької роботи учнів, дає підстави стверджувати, що в теорії немає однозначного визначення поняття «дослідницька діяльність». Крім зазначеного поняття ученими використовують такі близькі за змістом поняття: «наукове пізнання», «наукове дослідження». Визначаючи мету, процес, етапи, результати дослідницької діяльності, доцільно синтезувати наявні в педагогічній літературі уявлення про діяльність і дослідження.

Багаторічний досвід роботи педагога в загальноосвітньому та позашкільному навчальних закладах дає підстави для розроблення власного алгоритму роботи з вихованцями, які здійснюють науково-дослідницьку роботу.

Отже, ми розглядаємо навчальну дослідницьку діяльність як складний вид діяльності, що має кілька етапів (табл. 1). Її головними завданнями є розвиток особистості, оволодіння навичками дослідження як універсального способу засвоєння дійсності, розвитку дослідницьких компетентностей, активізації особистісної позиції щодо участі в навчальному-виховному процесі на основі самостійно придбаних і значущих суб'єктивно нових знань. Метою наукового дослідження є вироблення і теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність.

Таблиця 1

ЕТАПИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Етап	Зміст	Результат
Проектувальний	Окреслення проблеми формулювання мети і завдань дослідження, висування гіпотези	Програма дослідження
Інформаційний	Ознайомлення зі станом розроблення проблеми (робота з інформаційними джерелами)	Емпіричні дані
Аналітичний	Аналіз даних, їх узагальнення, опис і пояснення фактів, обґрунтування закономірностей, виділення причинно-наслідкових зв'язків тощо	Описання і пояснення явища, об'єкта, процесу
Результативний	Оформлення висновків, презентація результатів дослідження	Модель практичного перетворення вивченого явища, об'єкта, процесу

Табл. 1. Етапи наукового дослідження

Головним завданням проектувального етапу є створення програми дослідження, що є попередньою узагальненою моделлю дослідження. Програма дослідження зазвичай складається з методологічного і організаційного розділів. У методологічний розділ включають постановку проблеми дослідження, визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, уточнення основних понять, висунення робочих гіпотез. Організаційний розділ містить відомості про вибір або розробку методів роботи з відомостями та фактами за темою дослідження. Отже, дослідник має вміти виявити та сформулювати проблему. Для дослідників-початківців виявлення проблеми є дуже складним завданням, що потребує високого рівня обізнаності в предметній галузі, тому вибір проблеми перших досліджень здійснюється в співпраці з педагогом: окреслюється проблема, здійснюється її обґрунтування. До проектувального етапу доцільно віднести визначення об'єкта і предмета дослідження. Об'єктом дослідження є явище (предмет або процес), що створює проблему й обирається для вивчення. Об'єкт дослідження має бути актуальним для практичної і пізнавальної діяльності, мати недосліджені раніше його якості, характеристики, явища тощо. Об'єкт і предмет співвідносяться між собою.

Предмет дослідження обґрунтовується з урахуванням стану наукових досліджень.

Крім об'єкта і предмета в програмі дослідження має бути сформульована мета і завдання, що її конкретизують. Досягнення мети пов'язане з розв'язанням дослідницьких завдань.

Робота над гіпотезами полягає в їх висуненні й обґрунтуванні (оцінюванні). Джерелами гіпотез можуть бути факти, аналогії тощо. Перевірка гіпотез відбувається на завершальному етапі дослідження, коли вони перетворюються в нові знання.

На інформаційному етапі дослідник має отримати дані, що будуть основою для обґрунтування, підтвердження або скасування гіпотези. Важливим є опрацювання отриманих даних (уміння знайти дані, відібрати, описати, узагальнити). Процес збирання даних вимагає володіння спеціальними емпіричними методами: наукове спостереження,

експеримент, опитувальні методи (анкетування, бесіди, інтерв'ю, тестування, опитування тощо), аналіз документів тощо.

Аналітичний етап дослідницької діяльності полягає в аналізі даних, їх узагальненні, теоретизуванні, описанні та поясненні фактів, обґрунтуванні тенденцій і закономірностей, виділенні кореляційних і причинно-наслідкових зв'язків.

Результативний етап передбачає їх правильне оформлення та презентацію.

Сучасні інформаційні технології надають великі можливості щодо належного оформлення матеріалів, їх візуалізації у вигляді схем, графіків, таблиць, діаграм, анімованих фрагментів тощо.

Отже, навички дослідницької діяльності складаються з умінь і навичок розв'язувати в комплексі завдання кожного етапу дослідження, а саме: визначати проблему, формулювати дослідницькі завдання, висувати гіпотезу, підбирати методи дослідження, аналізувати отримані дані, оформлювати висновки та презентувати результати.

Здійснення дослідницької діяльності потребує як спеціальних знань, умінь і навичок, так і загального розвитку особистості, тобто таких її якостей, як ерудиція, уміння логічно і нестандартно мислити, самостійність, відповідальність, активність тощо. Важливим є створення психолого-педагогічних умов, що забезпечують формування такої особистості.

У цьому контексті особливого значення набуває зміст діяльності педагога щодо забезпечення цілісності, функціональності, результативності дослідницької роботи вихованців гуртка позашкільного навчального закладу.

Урахування педагогом соціальної значущості проблеми, умотивованої до здійснення дослідницької діяльності за обраним напрямом, зумовлює необхідність використання різних форм і напрямів педагогічно керованої діяльності (дослідно-експериментальної, пошукової, конструкторської, винахідницької тощо). Ефективним методом формування творчих здібностей вихованців гуртка «Економіка» до дослідницької роботи є використання підготовчих, діагностичних, мотиваційних, рефлексивних, тренувальних, узагальнювальних, контрольних вправ і завдань. Тому на заняттях гуртка використовуються інтерактивні форми і методи навчання, що забезпечують постійну комунікативно-творчу взаємодію вихованців і педагога, оскільки її ефективність залежить від урахування дидактичних принципів навчання: науковості, наступності, систематичності, а також від рівня науково-методичного забезпечення та психолого-педагогічного супроводу навчально-виховного процесу в гуртку. Використання на заняттях інноваційних педагогічних технологій, інтерактивних методів роботи навчає вихованців висловлювати й відстоювати власні ідеї; формує комунікативні навички, почуття відповідальності за результати роботи.

Робота з різними джерелами інформації, опрацювання наукової літератури, створення презентацій за темами навчальної програми, висвітлення результатів наукового дослідження забезпечує формування у вихованців інформаційної компетентності і культури наукового дослідження, навичок самоосвіти.

На першому етапі роботи гуртка здійснюється виявлення рівня знань з предмета, загальний розвиток вихованців. Наступний етап передбачає поглиблення знань, розвиток вмінь і навичок використовувати їх для розв'язання практичних завдань. З цією метою педагогом використовуються такі види навчальної діяльності вихованців, як розв'язування задач, виконання тестів, проведення дискусій, розроблення проектів, виконання творчих завдань. Поєднання словесних методів (бесіда, пояснення) з наочними (демонстрація слайдів, використання відеоматеріалів, ІКТ) і практичними (розв'язання задач) дозволяє керівнику гуртка значно підвищити пізнавальну активність вихованців.

У процесі гурткової роботи педагог залучає вихованців до самостійної роботи, що передбачає підготовку матеріалів за темами (підготовка повідомлення, презентації, тез, буклету). Серед групових форм роботи використовуються ігрові шоу, аукціони економічних знань, конкурси, розроблення проектів.

Для активізації зацікавленості вихованців дослідницькою діяльністю педагог залучає їх до конкурсної діяльності, участі в турнірах, інших освітніх заходах з економіки, що проводяться вищими навчальними закладами. Їх викладачі запрошуються до проведення лекцій, семінарів, практичних занять, надання консультацій. Співпраця з науковцями і вихованцями гуртка сприяє формуванню культури здійснення й висвітлення наукових досліджень, розвитку інтелектуальних умінь і комунікативних здібностей; навчає самоорганізації, що є необхідними для творчої самореалізації.

Обов'язковою в роботі гуртка є участь вихованців у конкурсних заходах різних організаційних рівнів, завдання яких стають темами науково-дослідницьких робіт.

Особливою гордістю гуртка «Економіка» є результативність участі у Всеукраїнських учнівських предметних олімпіадах, III етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України, Всеукраїнській інтернет-олімпіаді з економіки, Міжнародній олімпіаді «Економіст», Всеукраїнському турнірі юних економістів.

Результативність роботи, багаторічний педагогічний досвід, особиста зацікавленість у питаннях модернізації змісту позашкільної освіти зумовили необхідність розроблення навчальної програми, зміст якої спрямовано на організацію науково-дослідницької роботи з учнями в науковому відділенні економіки Малої академії наук України.

Основним завданням роботи гуртка «Економіка» визначено організацію дослідницької діяльності вихованців не лише як засобу формування творчої особистості, а й оптимізації роботи позашкільних навчальних закладів в умовах оновлення освітньої парадигми в Україні.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Борецька, О. Мала академія наук – шлях до дослідницького, пошукового способу мислення / О. Барацька // Хімія. – 2005. – № 3. – С. 18 – 21.
2. Гончарова І. Вплив дослідницьких робіт у МАН на розвиток пізнавальної активності школярів / І. Гончарова // Рід. шк. – 2005. – № 4. – С. 63 – 64.
3. Демчук Л. Система роботи гуртків, студій / Л. Демчук // Позакл. час плюс. – 2008. – № 11. – С. 44 – 51.
4. Жидкова Н. Робота в Малій академії наук як форма соціалізації особистості / Н. Жидкова // Історія України. – 2010. – № 13. – С. 5 – 10.
5. Ковбасенко Л. МАН – соціальне замовлення держави / Л. Ковбасенко // Шк. світ. – 2003. – № 35-36 ;
6. МАН: моделі наукових товариств учнів // Позашкілля. – 2010. – №3. – С. 1 – 24 дод.
7. МАН: підготовка науково-дослідницьких проектів / [упор. М. Голубченко]. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
8. (Навчальні програми з позашкільної освіти. Дослідницько-експериментальний напрям. Економіка / [О. І. Ілкічєва, С. О. Лихота, А. П. Олех та ін.; відп. за вип. О. В. Лісовий, С. О. Лихота]. – К., 2015. – Вип. 5. – 140 с. – с. 28-75.
9. Парубець В. Гурткова робота – неодмінна складова системи освіти і виховання підростаючого покоління / В. Парубець // Укр. л-ра в загальноосвіт. шк. – 2008. – № 1. – С. 48 –50.
10. Олех А. Формування творчих здібностей старшокласників у процесі науково-дослідницької роботи в гуртку економіки // Зерна педагогічного досвіду. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ospo.sumy.ua/informacijno-resursnij-centr/perspektivnij-dosvid.html>
11. Сушик Н. Особливості та різновиди гуртка як форми виховної роботи в школі й позашкільних закладах / Н. Сушик, Л. Грицюк // Проблеми педагогічних технологій. – Луцьк, 2000. – Вип. 2. – С. 45 – 54.
12. Тихенко Л. Методика формування творчих здібностей старшокласників у процесі пошуково-дослідницької діяльності в МАН України / Л. Тихенко // Рід. шк. – 2010. – № 10. – С. 33 – 36.
13. Шапошникова І. Дослідницька наукова діяльність як засіб соціалізації учнів : досвід роботи МАН / І. Шапошникова // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2007. – № 5. –С. 27 – 30.
14. Якиманская И. С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения. / И. С. Якиманская // Вопросы психологии, М. – 1995. – № 2. – С.31–42.
15. Яременко Л. А. Розвиток креативної особистості у позашкільних навчальних закладах. / Л. А. Яременко // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. пр. – К. : Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2011. – Вип. 26. – С. 140–144.

НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ СЛУХАЧІВ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Процес оновлення системи освіти ґрунтується на розробленні й упровадженні в педагогічну практику ефективних технологій розвитку інтелектуальних і творчих здібностей особистості, формування її пізнавальної та творчої активності. Модифікація форм і методів роботи зі старшокласниками є особливо актуальною, бо саме старший шкільний вік характеризується активним розвитком пізнавальних і творчих здібностей, становленням наукового світогляду, особистісним самовизначенням.

Вихованці, учні старшого шкільного віку позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів мають змогу брати участь у різних пошукових, науково-дослідницьких й експериментальних освітніх проєктів. Мала академія наук України пропонує кожному старшокласникові долучитися до навчально-виховного процесу, спрямованого на виявлення й розвиток творчих можливостей, інтелектуальних здібностей; формування індивідуального стилю пізнавальної діяльності, професійного самовизначення.

У процесі пошукової, дослідницької, експериментальної роботи в учнів-слухачів МАН формуються пошукові й науково-дослідницькі вміння:

- інтелектуальні: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення і систематизація; абстрагування, опис об'єктів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, постановка проблеми і висунення гіпотези, пошук і використання аналогії, дедуктивний висновок і доведення;
- практичні: використання навчальної, довідкової, додаткової літератури, добір матеріалів для експерименту, оформлення результатів дослідження тощо;
- самоорганізації й самоконтролю: планування пошукової та науково-дослідницької роботи, раціональне використання часу та засобів діяльності, перевірка отриманих результатів, самооцінка.

Творчість як вища форма активності та самодіяльності людини передбачає створення умов, що сприяють формуванню творчої особистості. Для того, щоб урізноманітнити процес пізнання та зробити його більш ефективним, тим самим підвищити інтерес до науково-дослідницької діяльності з біології, у системі роботи наукового відділення Сумського територіального відділення Малої академії наук використовуються різноманітні форми роботи. Великою популярністю серед учнів користуються практичні заняття, що проходять на базі лабораторій наукових установ і вищих навчальних закладів.

Зокрема слухачі секції «Медицина» мають змогу здійснювати науково-дослідницьку роботу на базі регіонального науково-навчального центру ендоскопічних методів діагностики та малоінвазивної хірургії. Це сприяє поглибленню знань на основі вивчення новітніх методів медичних досліджень. Юні науковці вивчають принципи роботи на сучасному обладнанні (просвічувана електронна мікроскопія, світлова мікроскопія та морфометрія).

Прикладом ефективної роботи є поєднання творчих, винахідницьких завдань методом проблемного викладення матеріалу, що спонукає юних дослідників шукати та виявляти протиріччя, висловлювати різні точки зору – активувати процес мислення.

Про ефективність використання різних методик і технологій свідчить той факт, що слухачі наукових секцій є неодноразовими призерами та переможцями II та III етапів Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України.

Отже, Мала академія наук створює всі необхідні умови для формування обдарованої, гармонійно розвиненої учнівської молоді. За допомогою сучасних особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, якими користуються досвідчені педагоги-наставники, відбувається активізація творчого потенціалу та розумових здібностей школярів під час пошукової, дослідницько-експериментальної діяльності. Систематична робота в наукових секціях Малої академії наук забезпечує постійну спрямованість особистості на подальшу пізнавальну та творчу діяльність, допомагає розвивати високий рівень творчої активності, сприяє професійному самовизначенню.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алфимов В. Н. Развиваем умственные и творческие способности старшеклассников / В. Н. Алфимов // Обдарована дитина. – 2003. – № 5. – С. 30–41.
2. Вербицький В. В. Формування практичного розуму цілеспрямованого учня (з досвіду сталого розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти) / В. В. Вербицький. – К. : Деміург, 2002. – 232 с.
3. Гаврилюк В.Ю. Творча активність старшокласників як психолого-педагогічна проблема // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць. – Вип. 8. – Кн. 1. – К., 2005. – С.95-100.
4. Пустовіт Г. П. Теоретичні засади і методичні підходи щодо формування творчої особистості в позашкільних навчальних закладах : зб. матеріалів наук. – прак. конф. [кол. авт.]. – К., 2006. – 144 с.
5. Тихенко Л. В. Розвиток творчих здібностей учнівської молоді в освітньо-виховній системі «Мала академія наук України» / Л.В. Тихенко, Л.В. Ніколаєнко : [навч. – метод. посіб.]. – Суми : ВТБ «Універсальна книга», 2007. – 120 с.

ЕВРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ СЛУХАЧІВ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Сучасна освітня система України постійно розвивається, спрямовуючи свій потенціал на оновлення, інтеграцію в європейський і світовий освітній простір. Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки визначено пріоритети, згідно з якими держава має виховати людину інноваційного типу мислення та культури, сформувані соціально зрілу творчу особистість. Завдання педагогів полягає в переорієнтації своєї діяльності на сприяння індивідуальному становленню та розвитку особистості, формування її якостей.

У межах особистісно-орієнтованого підходу в навчанні та вихованні учнівської молоді дуже важливим є вихід за межі традиційних принципів у роботі сучасного педагога. Серед різноманітних технологій сучасного навчання педагогу варто обрати метод, що допоможе забезпечити самореалізацію соціальної, пізнавальної, творчої сутності дитини.

Одним із найбільш ефективних способів розвитку творчої активності учнівської молоді є евристичний метод навчальної діяльності. Дослідження такого виду навчальної діяльності здійснювали В. Андреев, Б. Коротяев, М. Лазарев, А. Хуторський та інші. Основною характеристикою евристичного навчання є не відтворювально-репродуктивна діяльність школярів, що використовується в традиційній освітній системі, а ініціативна творча самореалізація суб'єктів навчання, що реалізується лише за умови їхнього постійного творчого розвитку.

Сучасна педагогіка визначає активність учнів у навчанні як властивість особистості, що виявляється в діяльному ініціативному ставленні до навколишнього світу та самого себе. Для реалізації зазначеного необхідним є виховання в учнів ініціативності, самостійності, свідомості засвоєння навчального матеріалу, оволодіння вміннями вчитися. Самореалізація підростаючої особистості допоможе збагатити її власний досвід, підвищити рівень самоповаги й самооцінки, а згодом – стати впевненою в собі людиною, яка спрямовує власні сили, розум й енергію на творчу діяльність.

Під час навчання в Малій академії наук України евристична діяльність допомагає розвивати творчу активність, представлену широким комплексом інтелектуальних, емоційних, характерологічних властивостей інтегративну якість, що забезпечує творче розв'язання будь-якої проблемної ситуації або навчального завдання, гарантує оригінальність, ефективність і позитивний результат цієї творчої діяльності.

Пошукова діяльність учнів-слухачів Малої академії наук розпочинається зі спонукально-мотиваційної роботи, коли педагог допомагає сформулювати мотиви, поставити мету та завдання науково-дослідницької діяльності. На цьому етапі юному дослідникові важливо не лише відтворити в уяві план подальших дій, а й передбачити орієнтовний результат власної діяльності.

Щоб зрозуміти всю складність поставленої проблеми, учневі необхідно опрацювати літературу, зрозуміти визначення основних понять, проаналізувати різні закономірності, узагальнення. Евристичні питання та змістовні відповіді на них допомагають дійти висновків. Така технологія навчання об'єктивно розширює поле пошукової діяльності, адже учень має самостійно звертатися до різних, часто суперечливих, джерел знань, наукових консультантів, самостійно застосовувати діагностичні критерії до характеристик власного освітнього продукту.

Так, наприклад, слухачі відділення мовознавства Малої академії наук цікавляться особливостями творів українських поетів. Для початку здійснюється пошукова діяльність – визначаються досліджувані елементи в текстах. Надзвичайний інтерес викликають колоративи та їх стилістичні функції у творах авторів. Різні наукові джерела допомагають виявляти погляди на функціональне значення колоратива в контексті. За допомогою евристичних запитань школярі мають дійти висновків. Крім цього, пошук відповідей на низку запитань активізує власний творчий потенціал. Самостійність евристичної діяльності на такому етапі дослідницької роботи полягає в тому, що учень має не лише проаналізувати думки і твердження інших, а й створити щось нове, якісно відмінне від стереотипів. Так, наприклад, колоратив *зелений* одним дослідником може тлумачитися як колір надії, іншим – символом незрілості. Але завдання юного дослідника – поставитися критично до кожного з поглядів і виробити власний підхід до визначення функції слова в тексті твору.

Творчий потенціал забезпечує результативність дослідницької діяльності, що можливо за умови детального вивчення проблеми, розуміння сутності явища, виявлення різних поглядів, аналізу та виправлення помилок тощо. Евристична діяльність сприяє підвищенню рівня творчої активності, оскільки забезпечує постійну спрямованість особистості на подальшу творчу діяльність. Завдання сучасного педагога полягає в тому, щоб навчати дітей та учнівську молодь самостійно здобувати знання, які можуть бути використані для успішного розв'язання навчальних, пізнавальних і дослідницьких завдань.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк В.Ю. Творча активність старшокласників як психолого-педагогічна проблема // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць. – Вип. 8. – Кн. 1. – К., 2005. – С.95-100.
2. Гальона Н. Основи мовознавчої творчості в МАН: Навчально-методичний посібник / Н. Гальона, І. Дудко; відп. за вип. О. Лісовий. – К., 2012. – 308 с.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки // <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.
4. Педагогічний словник / М. Д. Ярмаченко. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
5. Усенко Н.М. Евристичне навчання – важливий дидактичний чинник у формуванні пізнавальної самостійності учнів // Педагогічні науки. – 2008 – С.261-267.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СЛУХАЧІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СЕКЦІЙ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Сучасні інтеграційні поступки українського суспільства актуалізують виховання особистості, здатної в процесі міжкультурного діалогу гідно презентувати свою національну приналежність. Тому в підростаючого покоління особливого значення набуває формування національної ідентичності – процесу, результатом якого є як особистісна, так і колективна самоідентифікація людини. Становлення особистості – усвідомлення цілісного «Я-образу» – відбувається протягом усього життя. Позашкільна освіта й виховання як складова системи безперервної освіти базується на традиціях виховання особистості, сформованих представниками різних національних спільнот України, і є сприятливим соціокультурним середовищем для виховання національної ідентичності. Тому важливим завданням навчальних закладів є створення системи роботи з цілеспрямованого формування в дітей та учнівської молоді позитивної національної ідентичності.

Проблему збереження етнонаціональної ідентичності досліджували психологи, педагоги, соціологи, культурологи, зокрема Д. Бенкс, А. Бондаренко, Д. Голлнік, К. Ірвін, І. Кон, М. Кузьмін, В. Макаєва, В. Міттер, С. Наушабаєва, В. Павленко, О. Шевченко та інші.

На взаємозв'язку формування національної свідомості і знання національної мови і літератури наголошували видатні педагоги К. Ушинський, І. Огієнко, В. Сухомлинський. Вони звертали увагу на тому, що національна мова і література є могутнім джерелом національної духовності, своєрідним генетичним кодом, пам'яттю народу, де знаходять своє вираження його історія, моральні цінності, ідеали, традиції, ментальність, національний характер.

У контексті національного виховання засобами філологічної освіти посилюється роль Малої академії наук (МАН) України, діяльність якої спрямовано не лише на виявлення і розвиток здібностей та обдарувань учнів шляхом залучення до науково-дослідницької роботи, а й на сприяння їх самовизначенню й самореалізації, забезпечення інтелектуального, та духовного розвитку. Одним з основних напрямів діяльності МАН України є філологічний, який у більшості територіальних відділень представлений науковими секціями української мови, української літератури, фольклористики, літературної творчості, зарубіжної літератури та іноземних мов.

Філологічна науково-дослідницька діяльність учнів – вид навчально-пізнавальної роботи творчого характеру, що спрямовується на формування філологічної компетенції учнів і на пошук, вивчення й пояснення фактів і явищ дійсності з метою набуття й систематизації суб'єктивно нових знань про них.

Однак, в аспекті поставленої проблеми актуальності набуває виховний потенціал філологічної науково-дослідницької діяльності в секціях МАН України, система виховної діяльності якої спрямована на формування активного громадянина держави. У час руйнації традиційних моральних орієнтирів, раціоналізації духовного життя, дефіциту любові й милосердя, деформації особистості необхідним є звернення до емоційно-ціннісного потенціалу усної народнопоетичної творчості, української літератури і з допомогою фольклорних пам'яток, видатних художників слова формування національної ідентичності особистості.

У зв'язку з цим зазначимо, що на розвиток особистісного потенціалу учня, створення атмосфери творчого пошуку впливає вибір тематики філологічної наукової роботи. Обрана тема дозволяє знаходити нові факти, мати інший погляд на події соціального, політичного, культурного життя країни; формувати світогляд, громадянськість, готує до майбутньої корисної для суспільства діяльності.

Для виявлення виховних пріоритетів і напрямів науково-дослідницької діяльності учнів було проаналізовано тематику науково-дослідницьких робіт з філології юних дослідників Сумського територіального відділення МАН України. Результати аналізу показали, що учні в процесі науково-дослідницької роботи ознайомлюються з новими лінгвістичними поняттями, явищами й закономірностями мови, значущими для загального лінгвістичного розвитку, збагачення мислення і мовлення на етнолінгвістичному, лінгвокультурознавчому, лінгвокраєзнавчому матеріалі. Таким чином формується етнокультурознавча компетенція.

Тематика робіт секції української літератури свідчить про формування читацької культури, ціннісних орієнтацій, розвиток творчих здібностей особистості, а також формування усвідомленого ціннісного ставлення учнів до літератури, як умови духовного та соціального розвитку суспільства.

Однак, останнім часом спостерігається зниження зацікавленості науковою діяльністю учнів у секції фольклористики, що вимагає переосмислення й удосконалення діяльності організаційно-методичної роботи за напрямом. Адже залучення учнівської молоді до вивчення народної творчості є першоосновою глибинного осмислення національного характеру.

Отже, процес формування національної ідентичності учнів відбуватиметься належним чином за умови популяризації філологічної творчої та науково-дослідницької діяльності за умови осучаснення форм і методів роботи з обдарованої молоддю: вибору актуальної проблематики наукових робіт, налагодження співпраці з кваліфікованими педагогами та викладачами загальноосвітніх і вищих навчальних закладів, залучення до навчально-виховного процесу представників інших галузей науки і мистецтва, розширення міжнародних контактів.

Ціннісне ставлення до рідного слова є основою шани до Батьківщини, а глибоке його пізнання дає можливість досягнути соціокультурні поступи національної спільноти. Тому залучення обдарованої молоді до науково-дослідної діяльності в галузі філології є ефективним засобом формування національної ідентичності підростаючого покоління, що в майбутньому приведе до позитивних зрушень у становленні українського суспільства.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Абдулкаримов Г.Г. Об опыте работы по формированию у детей этнической толерантности / Г.Г. Абдулкаримов // Дайджест. – 2002. – №2 – С.36–37.
2. Бушман І. О. Система освіти як засіб модернізації української культури : автореф. дис. ... к. ф. н. – 09.00.10 / І. О. Бушман; АПН України. Ін-т вищ. освіти. – К., 2005. – 18 с.
3. Вербицький В. В. Організаційно-методичні засади еколого-натуралістичної роботи позашкільних навчальних закладів (2003-2008 роки) / В. В. Вербицький // Рідна школа – 2006, №8 – С. 4–8.
4. Вербицький В. В. Позашкільна освіта у вимірі XXI століття. Позашкільна освіта: історичні поступи та здобутки : зб. матер. Всеукр. пед. конф., Київ, 2–3 грудня 2008 р. / В. В. Вербицький / [за заг. ред. В. В. Вербицького] – К.: АБЕРС, 2008. – 308 с.
5. Жулинський М. Національні культури і проблеми глобалізації / М.Жулинський // Слово і час. – 2002. – № 12. – С. 5–10.
6. Ми – громадяни України: методичний посібник із громадянської освіти 9(10) клас / за ред. О.І.Пометун. – К., 2001. – С. 27–28.
7. Наушабаева С.У. Проблема поликультурного образования в американской педагогике. / С.У. Наушабаева // Педагогика. - 1993. -№1.- С. 104-109.
8. Тихенко Л.В., Ніколаєнко С.І. Розвиток творчих здібностей учнівської молоді в освітньо-виховній системі «Мала академія наук України»: Навчально-методичний посібник. / Л.В. Тихенко, С.І. Ніколаєнко - Суми: ВТД «Університетська книга2, 2007. – 120 с. Формування та розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в креативному освітньому мікросоціумі . зб. матер. наук.-практ. конф. – Суми : ПП «Рудень С. І.», 2008. – 296 с.
9. Формування творчих здібностей дітей та учнівської молоді в процесі пошуково-дослідницької діяльності в позашкільному навчально-виховному просторі: компетентнісний підхід, еколого-натуралістичний аспект: метод. посіб. / За ред. Л. В. Тихенко [Упор. Л. М. Бондар, Н. В. Перепелиця, Н. Ю. Сидоренко] – Суми : Університетська книга, 2010. – 617с.
10. Шамова Т. И., Третьяков П. И., Капустин Н. П. Управление образовательными системами : учебн. пособие для студ. высш. заведений / Под ред. Т. И. Шаковой. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 320 с.
11. Шевченко О. Формування національної ідентичності як компоненту Я-образу особистості. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: ostriv.in.ua.
12. Ярошенко О. Г. Формирование в учителей общеобразовательных школ готовности к освоению передового педагогического опыта. / О. Г. Ярошенко – К.,1987. – 29 с.
13. Ярмоленко Н.І. Формування національно-патріотичних якостей учнів загальноосвітніх шкіл на уроках української мови та літератури / Н.І. Ярмоленко // Форум педагогічних ідей. – № 5 - 2014 р. – С.10–15.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОБЛАСТІ З ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Творча обдарованість особистості є сьогодні запорукою інтенсивного економічного розвитку країни і сприятливим фактором національного престижу. Інтелектуала з високим рівнем розвитку творчих здібностей не можна замінити ні кібернетичною машиною, ні колективом працівників із середніми інтелектуально-творчими здібностями. Тому проблема творчості дні стала настільки актуальною, що вважається проблемою століття.

Обдаровані діти – майбутнє нації, її інтелектуальна еліта, гордість і честь України, її світовий авторитет. Завдання педагога на етапі модернізації й оптимізації змісту освіти в контексті особистісно-орієнтованого підходу полягає у створенні психолого-педагогічних умов для виявлення і розвитку творчих здібностей дітей та учнівської молоді. Такий процес має кілька етапів: аналітичний, діагностичний, етап формування, поглиблення та розвитку здібностей учнів, контролюючий.

Національною доктриною розвитку освіти України визначено головну мету системи освіти в Україні – створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості. Творча діяльність сприяє розвитку природних здібностей і талантів дитини, допомагає самовизначитися й самореалізуватися, робить навчання усвідомленим, вибір фахового шляху обдуманим, виробляє потребу у творчому осмисленні підходів до розв'язання навчальних завдань, забезпечує оволодіння методами науково-дослідницької роботи.

У Національній доктрині наголошено на необхідності переходу до нового типу гуманістично інноваційної освіти, що сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовного і морального потенціалів особистості, забезпечить самостійність і самодостатність особистості та її творчу активність, зміцнить демократичні основи громадянського суспільства й прискорить його розвиток.

Для розв'язання таких завдань необхідним є використання сучасних форм і методів роботи з дітьми та учнівською молоддю, що активізують їхні творчі здібності, навчають використовувати сучасні досягнення науки і техніки в навчальній, пізнавальній, дослідницькій діяльності. Одним із ефективних засобів підвищення якості процесу навчально-творчої діяльності є інформаційно-комунікаційні технології, що надають можливість організувати дистанційну форму навчання – освітню систему XXI століття. Актуальність дистанційного навчання полягає в тому, що раніше зосереджені у сфері технологій результати суспільного прогресу сьогодні концентруються в інформаційній сфері.

Дидактичні принципи організації дистанційного навчання (принципи науковості, системності та систематичності, активності, принципи розвивального навчання, наочності, диференціації та індивідуалізації навчання), що використовуються в очному навчанні, однак під час дистанційного навчання реалізуються з урахуванням специфіки, обумовленої можливостями інформаційного середовища Інтернет. Організація дистанційного навчання передбачає використання комп'ютерних телекомунікацій у режимі електронної пошти, телеконференцій, інформаційних ресурсів, мережі Інтернет. Ефективність дистанційного навчання безпосередньо залежить від педагогів, які працюють з учнями в системі Інтернет. Такі педагоги мають володіти сучасними педагогічними й інформаційними технологіями, бути психологічно готовими до роботи з учнями в новому навчально-пізнавальному середовищі.

Формами роботи, що найбільш часто використовуються педагогами, є консультації в режимі on-line; координація виконання проектних завдань; контроль за виконанням творчих завдань.

Для зв'язку з учнями педагогами використовується технологія WEB 2.0. Усі учні створюють свої поштові скриньки на google.com, потім об'єднуються в круги. Такий підхід дає можливість отримати консультацію педагога, пораду іншого учня в режимі on-line під час виконання роботи на будь-якому етапі. Відкриття спільного доступу до документів корисно використовувати під час виконання домашнього завдання. Педагог має можливість контролювати й надавати поради. Постійний зв'язок педагогів, учнів і їхніх батьків позитивно впливає на розвиток дитини, її самооцінку, навчає самоконтролю, забезпечує оволодіння вміннями і навичками використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язання навчальних і творчих завдань.

Не всі загальноосвітні навчальні заклади мають можливість організувати роботу зі здібними й обдарованими дітьми у вільний від навчання в школі час із використанням сучасних засобів навчання. Тому перспективним для задоволення різноманітних потреб особистості у творчій самореалізації, забезпечення інтелектуального, духовного і фізичного розвитку є навчання в гуртках позашкільних навчальних закладів за обраним напрямом позашкільної освіти. Особливого значення в час упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій набуває науково-технічний напрям позашкільної освіти, а саме гуртки інформаційно-технічного профілю, що сприяють підготовці підростаючого покоління до життя в інформаційному суспільстві.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі гурта забезпечує створення єдиного інформаційно-освітнього простору, до якого входять електронні джерела інформації (включаючи мережеві): віртуальні бібліотеки, бази даних, консультаційна служба, електронні навчальні посібники, кіберкласи тощо. Але для його ефективного використання необхідним є розроблення дидактичних основ дистанційного навчання, організація підготовки педагогів-координаторів, що в цілому має сприяти не лише досягненню високих результатів у навчальній діяльності, творчому зростанню особистості, а й забезпечить її підготовку до життя в інформаційному суспільстві.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротинко Н. Г., Рибалко О. В. Технологія розробки дистанційного курсу: Навчальний посібник / За ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.
2. Варзар Т. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності // Українознавство. – 2005. – № 1. – С. 116–119.
3. Волобуєва Т.Б. Розвиток творчої компетентності школярів / Т. Б. Волобуєва. – Х. : Вид.група «Основ», – 2005. – 112 с.
4. Дистанційне навчання: Тренінг з організації дистанц. навчання на платформі WebCT. – Режим доступу: <http://www.users.kharkiv.com>.
5. Клокар Н. Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації / Н. Клокар // Шлях освіти. – 2007. – № 4 (46). – С. 38–41.
6. Ковальська К. Р. Дистанційне навчання як перспективна форма розвитку предметно-орієнтованих професійних компетентностей учителів. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/>
7. Комп'ютерні системи контролю знань у дистанційному навчанні // Вісн. Акад. дистанц. освіти. – 2004. – № 2. – С. 68–71.
8. Підкасистий П. І. Тищенко О. Б. Комп'ютерні технології в системі дистанційного навчання // Педагогіка. – 2000. – № 5. – С. 7–12.
9. Співаковська Є. О. Позашкільна освіта в контексті інтернет-технологій / Є. О. Співаковська // Комп'ют. у шк. та сім'ї. – 2004. – № 7. – С. 30 – 32.

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ-СЛУХАЧІВ МАНУМ НАВИЧОК ХХІ СТОЛІТТЯ В ПРОЦЕСІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

Сучасне суспільство визначило, що обдаровані діти та учнівська молодь у майбутньому будуть елітою держави – лідерами, науковцями, митцями. Вони – майбутнє благополуччя і гордість України.

Національна доктрина розвитку освіти зазначає, що поєднання освіти і науки є умовою модернізації системи освіти, головним чинником її подальшого розвитку, який забезпечується залученням до наукової діяльності обдарованої учнівської молоді.

Більшість сучасних вітчизняних дослідників схиляється до думки, що основною обдарованості є здібності – сукупність індивідуально-психологічних особливостей як умови успішного, високоякісного виконання будь-якої діяльності. Ступенями розвитку здібностей є обдарованість, талант і геніальність. Якщо геніальність – доля не багатьох, то здібностями до творчості може володіти кожна людина.

У сфері освіти XXI століття творчим кредо педагогів стало гасло «Кожна дитина – обдарована, а завданням – виявлення й розвиток її обдарованості». У позашкільних навчальних закладах створено належні умови для реалізації зазначених проблем. Особливу увагу формуванню інтелектуальної обдарованості дітей та учнівської молоді приділяється Малою академією наук України як освітньою системою, що забезпечує організацію і координацію науково-дослідницької діяльності учнів, створює умови для їхнього інтелектуального, духовного, творчого розвитку та професійного самовизначення, сприяє нарощуванню наукового потенціалу країни.

Між рівнем успішності в житті й отриманими в шкільний період знаннями та вміннями існує безпосередній зв'язок. Без сумніву, саме система навчально-виховної роботи МАН сприяє розвитку та формуванню навичок XXI століття (рис. 1).

Рис. 1. Навички XXI століття в системі МАН

Критичне мислення й уміння розв'язувати проблеми – уміння критично осмислювати матеріал, уміти самостійно аналізувати поняття і явища, робити власні висновки, визначати правильність або хибність того чи іншого поняття.

Творчість й інноваційність – суб'єктивне відкриття нових знань на основі індивідуальної актуалізації попередньо засвоєних знань і вмінь, уведення їх до особистісного пізнавального простору, оволодіння навичками дослідження як універсального засобу освоєння дійсності, розвитку здатності до дослідницького типу мислення, активізації особистісної позиції в освітньому процесі на основі придбання суб'єктивно нових знань.

Комунікативні навички й навички співпраці – уміння чітко висловити власну думку, дотримання структурно-стилістичних вимог до наукової роботи, розвиток творчих здібностей (образного мислення, пам'яті, логіки тощо), співпраця з керівником наукової роботи (гнучкість і готовність до компромісів для досягнення спільної мети), відповідальність за результати спільної роботи.

Інформаційна грамотність і культура – уміння працювати з рекомендованою літературою й іншими джерелами інформації, аналіз різних підходів до розв'язання проблеми, уміння використовувати наукові терміни.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і медіа грамотність – уміння використовувати ІКТ, ресурси мережі Інтернет, наукові видання як джерела інформації.

Ініціативність, продуктивність, комунікативність, цілеспрямованість – уміння виявляти та виправляти помилки, наслідування високим стандартам і цілям для якісного виконання роботи, відповідальне ставлення до роботи над висновками та висвітлення результатів дослідницької роботи.

Отже, виконання завдань науково-дослідницької роботи навчає критично мислити, спілкуватися й ефективно співпрацювати; забезпечує оволодіння інноваційними технологіями інформації і спілкування; сприяє адаптації; формує особистість, здатну до розв'язання завдань навчальної, творчої, пошукової, науково-дослідницької діяльності. Усе зазначене є навичками ХХІ століття – запорукою успіху в умовах швидкого розвитку сучасного суспільства.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк В. Ю. Розвиток творчої активності вихованців позашкільних навчальних закладів у процесі пошукової та дослідницької діяльності. / В. Ю. Гаврилюк // Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості учнів в умовах позашкільних навчальних закладів: матер. наук.-практ. конф. – Ч. 2. – К. : Грамота, 2006. – 231 с.
2. Економічна енциклопедія: у трьох томах. / [редкол.: С. В. Мочерний та ін.] – К. : ВЦ «Академія», 2000. – Т. 1. – 864 с.
3. Євтодюк А. В. Синергетичні засади моделювання освітніх систем. – автореф. дис. ... к. ф. н. – 09.00.03 / А. В. Євтодюк; АПН України. Ін-т вищ. освіти. – К., 2002. – 20 с.
4. Життєва компетентність особистості : від теорії до практики : наук.-метод. посібн. / [за ред. І. Г. Єрмакова]. – Запоріжжя : Центріон, 2005. – 640 с.
5. Жук Ю. О. Роль засобів навчання у формуванні навчального середовища. / Ю. О. Жук // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. – К. : ІЗМН. 1998. – Вип. 22. – С. 106–112.
6. Обдарована молодь України: оцінка сучасного стану та поширення перспективного досвіду роботи з обдарованою молоддю в регіонах України / [Терепищій С. О., Антонова О.Є., Науменко Р.А. та ін.] – Київ. ВМГО «Союз обдарованої молоді», 2008. – 156 с.
7. Про Національну доктрину розвитку освіти [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov>.
8. Трилинг Б. Навьки 21 века. Обучение для жизни в наше время [Электронный ресурс] / Берни Трилинг, Чарльз Фейлд. - Режим доступа: <http://stcenturvskillsbook.com>

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНІЙ СИСТЕМІ «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

Політичні, соціальні та економічні перетворення в Україні викликають необхідність подальшого інтелектуального і духовного розвитку українського народу. Нові шляхи

державотворення потребують виховання конкурентоспроможної у будь-якій галузі науки, техніки, культури особистості. У суспільстві гостро постало питання необхідності виявлення й підтримки обдарованих дітей та учнівської молоді, створення умов для розвитку їх талантів і обдарованості.

Дослідники стверджують, що багато надзвичайно обдарованих людей не реалізували своїх можливостей через брак уваги до них у дитинстві. Тому обдарованість необхідно своєчасно виявити і розвивати. А це означає, що на батьків і педагогів покладається відповідальність щодо навчання і виховання таких дітей як успішного майбутнього України.

Педагогічний колектив Роменської міської Малої академії наук учнівської молоді ставить перед собою завдання виявляти, підтримувати обдаровану учнівську молодь, забезпечувати психолого-педагогічні умови для науково-дослідницької, експериментальної діяльності; пропагувати досягнення сучасної науки і техніки, популяризувати наукові досягнення учнівської молоді, сприяти підвищенню інтересу школярів до поглибленого вивчення базових дисциплін.

Беззаперечним є той факт, що творчий розвиток інтелектуально обдарованої учнівської молоді має бути педагогічно скоригованим, оскільки саме керівники наукових секцій МАН, наукові консультанти можуть належне підґрунтя для становлення особистості юного дослідника, забезпечити розвиток його творчих здібностей.

Саме тому педагоги Роменської МАНУМ для забезпечення комплексності науково-методичного розроблення проблеми розвитку творчих здібностей обдарованої учнівської молоді поєднують індивідуальні й колективні форми роботи. Вони обирають для роботи такі педагогічні технології, що мають креативну спрямованість, творчо активізують цілі та розвивально-виховний характер: технологія колективної творчої діяльності, інформаційно-комунікаційні технології, технологія створення ситуації успіху, проектні технології, особистісно орієнтовані технології.

У своїй роботі педагоги позашкільного навчального закладу використовують різноманітні форми навчальної роботи (гурткова робота, індивідуальні та групові консультації, участь слухачів у навчальних сесіях Сумського територіального відділення МАН України та обласних профільних заочних школах), організаційно-масової роботи (конкурс-захист науково-дослідницьких робіт, виставки науково-технічної творчості, конкурси творчих робіт, олімпіади й інтелектуальні конкурси, учнівські конференції тощо) і навчально-оздоровчої роботи (забезпечення роботи профільних оздоровчих таборів, участь у роботі Всеукраїнської літньої школи, проведення тематичних експедицій, екскурсій).

Традиційними стали науково-практичні учнівські конференції, присвячені Дню науки, «круглі столи», тренінги. Для забезпечення потреб у творчій самореалізації учнівської молоді педагогами закладу забезпечено участь в обласних, всеукраїнських і міжнародних заходах для учнівської молоді.

Особлива увага приділяється підвищенню фахового рівня педагогів. У закладі започатковано роботу школи підтримки молодих педагогічних працівників, проводяться індивідуальні консультації для педагогів із питань корегування роботи та особливостей навчально-виховного процесу позашкільного навчального закладу. Систематично проводиться огляд та обговорення публікацій у періодичних педагогічних виданнях, упроваджується кращий педагогічний досвід педагогів позашкільних навчальних закладів Сумщини та України.

За ініціативи Роменської МАНУМ Сумським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти з 2015 р. започатковано проведення курсів підвищення кваліфікації для керівників гуртків дослідницько-експериментального напрямку.

Безперечно, запорукою успішності діяльності закладу є взаємодія із Сумським обласним центром позашкільної освіти і роботи з талановитою молоддю, загальноосвітніми навчальними закладами міста та району, вищими навчальними закладами.

Досвід практичної діяльності Роменської МАН доводить необхідність створення подібних закладів для забезпечення процесу розвитку творчих здібностей, активності учнівської молоді в процесі навчально-пізнавальної та дослідницько-експериментальної діяльності, де навчально-виховний процес спрямований не лише на поглиблення базових знань учнівської молоді, а й на організацію їх навчально-творчої діяльності за інтересами, забезпеченні участі в соціокультурних заходах, надання їм кваліфікованої допомоги у виборі майбутньої професії, що забезпечує більш повне використання наукового потенціалу регіону.

Мудрі люди говорять: «Краще виростити свого генія, аніж витратити купу грошей на іноземні винаходи». Тому Мала академія наук Україниє тим закладом, де обдарована учнівська молодь може розкрити й реалізувати свій творчий потенціал, знайти однодумців, зробити перші кроки на шляху до вершин науки.

Ми переконані, що науково-дослідницька діяльність формує в слухачів Малої академії наук потребу в самоосвіті та самовдосконаленні, прагнення досягти мету і відбутися в житті, риси характеру, що допоможуть здійснити задумане: активність, ініціативність, наполегливість, розуміння беззаперечного факту, що для того, щоб стати особистістю, потрібно бути не лише гармонійно розвиненою, а й вихованою, ерудованою людиною, якій притаманні науковість мислення, принциповість, працелюбність, толерантність, прагнення до постійного пошуку.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Верещак О. Позашкільна діяльність як педагогічна система та соціокультурне середовище / О. Верещак // Рід. шк. – 2006. – № 12. – С. 32 – 34.
2. Зарицька В. В. Психологічна підтримка учнів у їх соціальному і профільному самовизначенні. / В. В. Зарицька // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць – Київ-Запоріжжя, 2002. – Вип. 24. – С. 112–115.
3. Зязюн І. А. Технологізація освіти в контексті удосконалення професійного розвитку особистості / І. А. Зязюн // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні (1992–2002 р.р.). : зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. / Академія педагогічних наук України. – Ч. 2. – Харків : «ОВС», 2002. – С. 28–44.
4. Ковбасенко Л. І., Науменко Р. А. Освітня політика держави щодо творчого розвитку талановитої та обдарованої молоді засобами позашкільної освіти. / Л.І.Ковбасенко, Р.А.Науменко / Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості учнів в умовах позашкільних навчальних закладів. – Київ, 2006. – ч. І. – 232 с.
5. Мосякова І. Розвиток освітньо-культурного середовища багатопрофільного позашкільного навчального закладу в контексті феномену обдарованості / І. Мосякова // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2009. – № 4. – С. 67 – 70.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГУТКА ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ ЗА МЕТОДИКАМИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ GLOBE

Сучасне суспільство є інформаційним суспільством – суспільством, у якому виробництво і споживання інформації є найважливішим видом діяльності, а інформація визнається найбільш значним ресурсом; суспільство, у якому є реалізованим загальний доступ до глобальних джерел інформації, її автоматизованої обробки. Воно ставить проблему спеціальної підготовки до життя в ньому. Для того, щоб підготувати дітей та учнівську молодь до успішного життя й майбутньої професійної діяльності, навчально-виховний процес має бути випереджальним – орієнтованим на майбутні запити суспільства, розв'язання проблем нового часу. Тому в сучасній педагогіці гостро стоїть питання про переорієнтацію освіти від передачі знань, розвитку умінь і навичок до формування базових компетентностей. В умовах ринкових відносин особливо важливим є не обсяг знань, а уміння застосувати їх для розв'язання практичних завдань. Особливої цінності набувають уміння швидко аналізувати проблемні ситуації, здатність нестандартно вирішити проблему, узяти відповідальність за прийняття рішення. Формування такої особистості вимагає організації особливого навчально-пізнавального середовища, що виходить за межі загальноосвітнього навчального закладу. Гуртки, студії, інші творчі об'єднання

позашкільних навчальних закладів виявляють і розвивають творчі можливості вихованців, активізують їх навчальну, пізнавальну, дослідницьку діяльність; залучають до участі в міжнародних проектах і програмах.

У гуртках природничо-географічного спрямування робота здійснюється за методикою Міжнародної програми GLOBE – науково-освітньої програми, орієнтованої на спостереження за навколишнім середовищем з метою його поліпшення та покращення наукового розуміння екологічного стану земної кулі. Вихованці гуртків Охтирського міського центру позашкільної освіти – Мала академія наук учнівської молоді виконують завдання зазначеної програми, а саме: гідрологічні, біологічні та метеорологічні спостереження. Дослідницька робота за програмою не обмежується лише отриманням даних про стан об'єктів природи, а й супроводжується аналізом, конкретними висновками та практичними пропозиціями, що допомагає виконанню природничих освітянських програм, дає можливість підготуватися до участі в конкурсних заходах еколого-натуралістичного та науково-дослідницького напрямів.

Завдання програми реалізуються в процесі експедиційної діяльності, що передбачає проведення польових досліджень у три етапи:

- 1) планування;
- 2) отримання даних;
- 3) формування результатів дослідження.

Під час польової практики вихованці спостерігають за природними об'єктами, процесами та явищами, виявляють їх взаємозалежність, знаходять необхідну інформацію, експериментують і формулюють висновки. Отримані на практиці дані використовуються для проведення екологічної експертизи, написання конкурсних і науково-дослідницьких робіт. Завдяки проведеним екологічним експедиціям вихованці оволодівають практичними навичками збору й оформлення гербаріїв, проведення досліджень ґрунтів, збору й опису мінералів і гірських порід, дослідження гідрологічних характеристик водойм. Велике значення має послідовність дослідження, занесення даних до протоколів Міжнародної програми GLOBE.

Досвід роботи за програмою сприяв розробленню системи роботи, спрямованої на виховання екологічно свідомої особистості засобами дослідницької роботи. Такий підхід до організації роботи сприяє усвідомленню вихованцями навколишнього середовища на основі сприйняття реалій дійсності; важливості природодоцільної діяльності в навколишньому середовищі; формування відповідальності за стан довкілля; активності, спрямованої на збереження природи.

У гуртку Охтирського міського центру позашкільної освіти – Мала академія наук учнівської молоді «Географ-науковець» вихованці не лише оволодівають навичками спостереження, виконання складних досліджень, здійснення елементарного аналізу; накопичують матеріал для подальшого його використання, поглиблюють знання з географії рідного краю, вивчають географічні об'єкти Охтирського району та Сумської області, а й здійснюють просвітницьку роботу серед населення. Юні дослідники виступають з доповідями про сучасні метеорологічні та гідрологічні дослідження на місцевому радіо та телебаченні, пишуть статті до ЗМІ, організують природоохоронні акції, пропагують важливість екологічно обґрунтованого способу життєдіяльності.

Зміст дослідницької діяльності обов'язково включає пріоритетність відповідної поведінки й діяльності в довкіллі, спрямованої на врахування збереження екологічної рівноваги в навколишньому середовищі, що розглядається, не як об'єкт, а як рівноправний суб'єкт взаємодії в системі «природа – людина – суспільство». На підставі цього надається характеристика специфічним функціям природного об'єкта, що сприймається юним дослідником як рівноправний суб'єкт взаємодії – неповторна ланка в структурі ставлень до навколишнього середовища та суб'єкт навчально-пізнавальної, дослідницької діяльності.

Педагог організовує роботу вихованців так, щоб вони дійшли висновку, що джерелом їх активності в пізнанні мають бути інтелектуальні та духовні потреби. Умотивування усвідомлення необхідності дослідження, вивчення, збереження, примноження природних об'єктів є реальними вимогами до навчально-пізнавальної та дослідницької діяльності юних дослідників. За умови педагогічного супроводу цих процесів провідними мотивами діяльності вихованців у довкіллі є напрям й обсяги інтелектуальної діяльності з вивчення довкілля на кожному з етапів розвитку особистості.

Велику увагу педагог зосереджує на питаннях формування у вихованців почуттів до природних об'єктів чи явищ у процесі оброблення зібраної інформації. Інтелектуальні

вміння і навички набувають суб'єктивного емоційного спрямування, що сприяє формуванню екологічно свідомої особистості, спонукає її до оцінювання дійсності та екологічно доцільних дій у довкіллі.

Зміст навчально-виховного процесу в гуртку «Географ-науковець» сприяє оптимальному вибору форм, методів дослідницької діяльності за міжнародними програмами еколого-натуралістичного спрямування, що суттєво підвищує рівень володіння вихованцями методиками дослідження природи, соціально обумовлює потребу пізнання навколишнього світу та формування системи переконань щодо необхідності екологічно доцільної діяльності.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бібліотека «шкільного світу». МАН: підготовка науково-дослідницьких проєктів: Методичний посібник. – К.: «Редакції загальнопедагогічних газет». 2005.–120 с.
2. Основи еколого-натуралістичної освіти: науково-метод. пос. / За заг. ред. д.п.н. В. В. Вербицького. – Київ, 2005. - 340 с.
3. Литовченко О. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу : аспекти констат. етапу дослідж. / О. Литовченко // Позашкілля. – 2010. – № 4. – С. 17–18.
4. Науменко Р. Моніторинг виявлення та розвитку інтелектуально та творчо обдарованої молоді у позашкільних закладах / Р. Науменко // Обдар. дитина. – 2010. – № 4. – С. 57–63.
5. Тихенко Л. В. Методика формування творчих здібностей старшокласників у процесі пошуково-дослідницької діяльності в МАН України / Л. Тихенко // Рід. шк. – 2010. – № 10. – С. 33–36.

МЕТОДОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗА НАУКОВО-ТЕХНІЧНИМ НАПРЯМОМ

Методологія виконання наукового дослідження – система принципів і підходів до дослідницької діяльності, що використовується дослідником у будь-якій галузі науки. На сьогодні досить ефективною вважається методологія за такою схемою: спостереження – гіпотеза – теорія – експеримент. На першому етапі здійснюється спостереження за об'єктом дослідження, формулюється мета і завдання дослідження. На другому етапі висувається наукове припущення, що потребує експериментальної перевірки і теоретичного обґрунтування. На третьому етапі відбувається детальне ознайомлення з теорією – сукупністю узагальнених наукових положень про об'єкт дослідження. І останнім етапом методології дослідження є експеримент як фактор вибудованої теорії. Необхідно зазначити, що така схема є ітераційною (від лат. *iteratio* – повторювання), бо залежно від результатів експерименту на останньому етапі вносяться необхідні поправки як у теорію, так і в гіпотезу.

Використання такої методології забезпечує якість виконання завдань науково-дослідницької роботи. Досвід роботи дає підстави інтерпретувати наукову методологію, що зараз має такий вигляд: проблема – ідея – теорія (технічне рішення) – результат (пристрій або винахід). Її ефективність підтверджується роботою «Електромагнітний стартовий майданчик для запуску космічних кораблів», що зайняла призове місце в конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України.

У технічній галузі існує дуже велика кількість проєктів альтернативних двигунів для запуску ракети. Наприклад, лазерний, ядерний, електричний, хімічний ракетні двигуни, космічний ліфт тощо. Але сьогодні більшість із них можна віднести лише до наукової фантастики.

Аналіз літератури з проблеми дав можливість виділити основні проблеми:

- сучасні носії ракети є неефективними, бо мають дуже низький коефіцієнт корисної дії (перша ступень витрачає майже всю потужність на підйом самої себе, а корисне навантаження становить менше 1%);

- усі носії можна використати лише один раз;
- використовується лише рідке паливо, що за складом є дуже небезпечне хімічне сполучення.

Зазначені недоліки призводить до того, що запуск кожної ракети є дуже дорогим і небезпечним для довкілля. Таким чином, пошук принципово нових рішень запуску космічних апаратів є актуальною науково-технічною задачею.

Сучасні ракетні двигуни працюють завдяки реактивному руху, описаному К. Ціолковським. Якщо проаналізувати баланс швидкостей ракети «Сатурн V» під час виводу корабля «Аполлон» на траєкторію польоту до Місяця, то приходимо до висновку, що для першого ступеню більшу частку складають гравітаційні втрати 1220 м/с, а аеродинамічні втрати всього 46 м/с. Перші пов'язані з підйомом значної кількості палива на висоту, другі – із подоланням опору атмосфери. Для другого ступеню (з висоти приблизно 70 км) утрати на подолання сил опору повітря практично дорівнюють нулю. Отже, ракета пройшла щільні шари атмосфери. Потім гравітаційні втрати під час роботи другого ступеня в чотири рази менші першої і становлять 335 м/с. Загалом гравітаційні втрати на першому етапі більше за всі останні втрати ніж за весь політ, що і є проблемою.

Розв'язати її – якимсь чином минути перший ступінь, протягом якої витрачається найбільша кількість палива. Якщо починати старт ракети з висоти в 70 км, то це істотно знизить витрати на старт ракети.

Сформульована проблема вимагає ідей для її вирішення. Однією з них може бути використання електромагнітної гармати для розгону та «пострілу» космічним кораблем із багатоступінною ракетою, що буде достатньо легкою, а рух ракети в розріджених шарах атмосфери не вимагатиме значних аеродинамічних втрат.

Таким чином, завданням дослідження є розрахунок стартової установки на принципах електромагнітної гармати, за чого можна почати старт з визначеної висоти і початкової швидкості.

Зазначене ставить такі завдання: довести доцільність такого методу запуску ракети; розрахувати стартовий майданчик для запуску космічного апарату з використанням електромагнітної гармати; виявити балістичні характеристики запуску; визначити економічну ефективність методу. Подальша робота спрямована на розв'язання визначених завдань.

Ознайомлення й аналіз літератури, вивчення теоретичних основ будови електромагнітних гармат, здійснення динамічних, кінематичних і енергетичних обчислень установок забезпечили умови для розроблення діючої моделі стартового майданчика.

Експериментальна частина роботи дала підстави для висновків про те, що стартовий майданчик для космічних апаратів на основі електромагнітної гармати може вважати альтернативою традиційним способам запуску ракети; сучасні матеріали і технології цілком забезпечують можливість побудувати таку установку; запуск ракети за допомогою електромагнітної гармати вимагає значно менших фінансових затрат; такий запуск більш вигідний екологічно, бо не завдає значної шкоди довкіллю.

Значений підхід було використано для досягнення мети науково-дослідницької роботи «Термосифонний кондиціонер CheapCold» – розроблення принципово нової схеми передачі тепла від більш холодного тіла (внутрішнє повітря) до більш гарячого (зовнішнє повітря) із дотриманням фізичних принципів. Запропонована система має суттєві переваги над існуючими системами кондиціонування. Перевагами термосифонного кондиціонера є те, що він відрізняється швидким досягненням і більш точною підтримкою заданої температури, відсутністю шуму та значною енергоефективністю, низькими фінансовими витратами, оптимальною продуктивністю. Окремим здобутком є відсутність компресора, фреону й інших складних компонентів конструкції, що є в сучасних кондиціонерах; нескладні монтаж й обслуговування, використання лише екологічно чистих компонентів і необмежений термін використання.

Зазначена робота була визнана кращою на VI Всеукраїнській науково-технічній виставці-конкурсі молодіжних інноваційних проектів «Майбутнє України», однією з найкращих на двох міжнародних конкурсах юних дослідників.

Отже, можна зробити висновок про те, що методологія: проблема – ідея – теорія (технічне рішення) – результат (пристрій або винахід) є досить ефективною і може використовуватися в процесі здійснення науково-дослідницьких робіт учнями-слухачами, які навчаються в секції науково-технічного відділення МАН України.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования: Учеб. пособие. – Киев, 2004. – 216 с.
2. Борецька О. Мала академія наук – шлях до дослідницького, пошукового способу мислення / О. Барацька // Хімія. – 2005. – № 3. – С. 18–2.
3. Гончарова І. Вплив дослідницьких робіт у МАН на розвиток пізнавальної активності школярів / І. Гончарова // Рід. шк. – 2005. – № 4. – С. 63–64.

III. ЗАХОДИ В МЕЖАХ РОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

Ураховуючи роль англійської мови як мови міжнародного спілкування, з метою сприяння її вивченню для розширення доступу до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей, які відкриває знання та використання англійської мови, забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного і науково-освітнього простору, на підтримку програми Go Global, яка визначає вивчення англійської мови одним із пріоритетів стратегії розвитку, Указом Президента України 2016 рік оголошено Роком англійської мови в Україні.

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ГЛОБАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ТА СПОСТЕРЕЖЕННЯ З МЕТОЮ ПОЛІПШЕННЯ ДОВКІЛЛЯ»

THE GLOBAL LEARNING AND OBSERVATIONS TO BENEFIT THE ENVIRONMENT (GLOBE) PROGRAM

Загострення екологічної ситуації у світі породжує сьогодні багато соціально важливих проблем. Однією з них є проблема виховання покоління громадян, які здатні гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати й відтворювати її багатства. Це вимагає переорієнтації системи екологічного виховання на формування системи цінностей, культурного світобачення кожної людини і суспільства в цілому, у якій би захист і збереження природи, турбота про людину, дотримання її прав були такими ж важливими, як і саме життя.

Потреби суспільства в забезпеченні неперервного сталого поступу цивілізації зумовляють необхідність більш ефективного використання освітньо-виховного та соціалізуючого потенціалів позашкільних навчальних закладів. Сучасні позашкільні навчальні заклади мають широкі можливості щодо розширення екологічного світогляду та формування екологічної культури підрастаючого покоління, підвищення ефективності глобального партнерства, міжнародного співробітництва.

Залученню дітей та учнівської молоді до охорони природи, навчанню їх досліджувати навколишнє середовище на засадах сталого розвитку сприяє участь вихованців позашкільних навчальних закладів у Міжнародній науково-освітній програмі «Глобальне

вивчення та спостереження з метою поліпшення довкілля» (The Global Learning and Observations to Benefit the Environment (GLOBE) Program).

Однією з ключових умов участі навчальних закладів у програмі є їх ідентифікація на англomовному сайті <http://www.globe.gov>, сертифіковане навчання педагогів, створення ділянок спостережень і внесення отриманих даних до протоколів за напрямками «Атмосфера», «Гідрологія», «Наземний покрив. Біологія», «Ґрунт».

Активна участь дітей та учнівської молоді в програмі GLOBE формує в них позитивне сприйняття майбутнього, екологічно активну позицію, уміння та навички сталого способу життя, прагнення діяти для збереження довкілля і досягнення гармонійного розвитку цивілізації.

Така робота буде успішна за умови володіння англійською мовою. У процесі виконання завдань програми у вихованців і педагогів виникають труднощі в перекладі спеціальних термінів, що використовуються на англomовному сайті. З цією метою педагогами Сумського центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю було розроблено англomовний лексичний матеріал і його переклад, що вживається для створення ділянок спостережень, занесення даних до протоколів Integrated 1-Day (Об'єднані дані за 1 день), Freshwater Macroinvertebrates (Прісноводні макробезхребетні), Biometry (Біометрія), SoilpH (pH ґрунту).

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ ДЛЯ РОБОТИ ЗА GLOBE PROGRAM

Enter The Day and Time of The Observation / Введіть дату та час спостереження
Air temperature / Температура повітря
Current Temperature / Поточна температура
Barometric Pressure / Атмосферний тиск
Relative Humidity / Відносна вологість
Sling Psychrometr / Психрометр
Dry Bulb Temperature / Показик сухого термометра °C
Well Bulb Temperature / Показник вологого термометра °C
Digital Higrrometer / Цифровий гігрометр
Ambient Air Temperature / Температура навколишнього середовища °C
Precipitation / Оподи
Types of precipitation measured / Види опадів, що вимірюються
Rainfall / Дощ
New snowfall / Перший сніг
Total snowpack / Загальний сніговий покрив
Cloud / Хмарність
Is the sky Clear, Cloudy or Obscured? Чи небо ясне. Покрите хмарами або зовсім не проглядається?
Clouds Visible (1% to 100% Covered by Clouds or Contrails) / Хмари видно (від 1% до 100% вкрито хмарами чи інверсійні сліди)
High in the sky / Дуже високі хмари
 Cirrus / Перисті хмари
 Cirrostratus / Перисто-купчасті хмари
 Cirrostratus / Перисто-шаруваті хмари
Middleofthesky / Середньої висоти хмари
 Altostratus / Високошаруваті хмари
 Altostratus / Висококупчасті хмари
Lowinthesky / Хмари низькі
 Stratus / Шаруваті хмари
 Stratocumulus / Шарувато-купчасті хмари
 Cumulus / Купчасті хмари
RainorsnowClouds / Дощові чи снігові хмари
 Nimbostratus / Шарувато-дощові хмари
 Cumulonimbus / Купчасто-дощові хмари
The Types of Obscurations
 Blowingsnow / Заметіль
 Heavysnow / Сильний сніг

Heavyrain / Сильний дощ
 Fog / Туман
 Sand / Пісок
 Spray / Мряка
 Volcanicash / Вулканічний попіл
 Smoke / Смог або дим
 Dust / Пил
 Haze / Серпанок або імла

What Percent of the Sky is covered by Clouds? / Який відсоток неба вкритий хмарами?
 NoClouds 0% / Безхмарне 0%
 Clear 0% to 10 % / Ясне від 0% до 10 %
 Isolated 10% to 25% / Поодинокі хмари від 10 % до 25 %
 Scattered 25% to 50% / Розсіяні хмари від 25% до 50%
 Broken 50% to 90 % / Розірвані хмари від 50% до 90%
 Overcast 90% to 100% / Суцільна хмарність від 90% до 100%

Are There Contrails in the Sky? / Чи є слід інверсії літака у небі?
 What Percent of the Sky is Covered by Contrails? / Який відсоток неба покритий слідами інверсії літака?

SiteDefinition / Дані ділянки спостережень
 Addsitetype / Додати тип ділянки
 Atmosphere / Атмосфера
 Hydrology / Гідрологія
 LandCover / Biology / Наземний покрив / Біологія
 Soil / Ґрунт
 SoilCharactesation / Характеристика ґрунту
 SoilMoistureandTemperature / Вологість ґрунту і Температура

SiteName / Назва ділянки спостережень
 Coordinates / Координати
 Latitude / Широта
 North / північна
 South / південна
 Longitude / Довгота
 East / східна
 West / західна
 Elevation / Висота

Source of coordinates Data / Джерело даних координат
 Name of Body of Water / Назва водного об'єкту
 Water Body Type / Тип водойми
 Fresh water / Прісна вода
 Saltwater / Солоня вода
 Brackish / Солонувата
 Unknown / Невідомий

Water Body Source / Тип водного об'єкту
 Pond / Ставок
 Ocean / Океан
 Marsh / Болото
 Lake / Озеро
 River / Річка
 Estuary / Гирло ріки
 Bay / Затока
 Reservoir / Водосховище
 Stream / Струмок
 Puddles, animalandvehicletracks / Калюжі на дорогах, де проходять тварини чи їздить транспорт
 Agriculture / Сільськогосподарські угіддя
 Other / Інше

WidthofMovingWater / Ширина водойми
 Water Sample Location / Місце відбору води
 Outlet / Витік
 Bridge / Міст

Inlet / Стік
 Bank / Берег
 Boat / Човен
 Pier / Пірс
 Can you see the bottom? / Чи можете ви бачити дно?
 Channel / Bank Material / Канал / Покриття берегу
 Soil / Ґрунт
 Rock / Камінь
 Concrete / Бетон
 Vegetated Bank / Берег покритий рослинністю
 Bedrock / Основа дна
 Granite / Граніт
 Limestone / Вапняк
 Volcanics / Вулканіти
 Mixed Sediments / Змішані відкладення
 Unknown / Невідомий
 Freshwater Habitats Present / Присутність живих організмів у прісній воді
 Rocky Substrate / Кам'яний субстрат
 Sand Substrate / Пісок
 Vegetated Banks / Порослі береги
 Submerged Vegetation / Занурена у воду рослинність
 Mud Substrate / Багно
 Logs / Колоди
 Saltwater Habitats Present / Присутність живих організмів у солоній воді
 Rocky Shore / Кам'янистий берег
 Sandy Shore / Піщаний берег
 Mud Flats, Estuary / Мул, гирло річки
 Freshwater Macroinvertebrates / Прісноводні макробезхребетні
 Measured at date / Дата проведення дослідження
 Choose habitat types / Виберіть тип місця розташувань
 All Habitats Combined / Усі місця розташування
 Riffles / Бистрини, пороги
 Runs / Місця з помірною течією
 Pools / Місця з повільною течією
 Submersed Vegetation / Занурена рослинність
 Vegetated Banks / Рослинність берегів
 Muddy Bottom / Мулисте дно
 Gravel or Sand / Гравій або пісок
 Season / Сезон
 Dry / Сезон засухи
 Wet / Сезон дощу
 Spring / Весна
 Fall / Осінь
 Taxa Collected for all Habitats Combined / Таксони, зібрані для всіх місць розташувань
 Taxonomic Rank / Таксономічний ранг
 Phylum / Тип
 Subphylum / Підтип
 Class / Клас
 Subclass / Підклас
 Order / Ряд
 Family / Родина
 Genus / Рід
 Species / Вид
 Taxon / Таксон
 Common name / Загальноприйнята назва
 Total Count / Загальна кількість
 Taxa Collected for Riffles / Таксони, зібрані для місць з сильною течією (бистрини, пороги)
 Taxa Collected for Runs / Таксони, зібрані у місцях з помірною течією

Taxa Collected for Pools / Таксони, зібрані у місцях з повільною течією
 Taxa Collected for Submersed Vegetation / Таксони, зібрані для рослин, що ростуть у воді
 Taxa Collected for Vegetated Banks / Таксони рослинності берегів
 Taxa Collected for Muddy Bottom / Таксони, зібрані для мулистого дна
 Number for samples / Кількість зразків
 Estimate of percent of Site Area / Площа ділянки у %
 MUC Description / Опис (Модифікована система класифікації ЮНЕСКО)
 MUD Code / Код
 Closed Forest / Зімкнутий ліс
 Mainly Deciduous / Переважно листопадний
 Cold-Deciduous with Evergreens / Холодні листопадні ліси з вічнозеленими деревами та чагарниками
 With Evergreen Broad-Leaved Trees and Climbers / Ліси з вічнозеленими широколистяними деревами та ліанами
 With Evergreen Needle-Leaved Trees / Ліси з вічнозеленими хвойними деревами
 Cold-Deciduous without Evergreens Trees / Холодні листопадні ліси без вічнозелених дерев
 Temperate Lowland and Submontane Broad-Leaved / Помірні рівнинні та передгірні широколистяні
 Montane and Boreal / Гірські та бореальні
 Subalpine and Subpolar / Субальпійські або приполярні
 Woodland / Рідколісся
 Mainly Evergreen / Переважно вічнозелене
 Broad-Leaved / Вічнозелене широколистяне
 Needle-Leaved / Вічнозелене хвойне
 Irregularly Rounded Crowns / Крони округлі
 Conical Crowns / Переважно конічні крони
 Cylindrical Crowns / Крони вузькі циліндричні
 Mainly Deciduous / Переважно листопадне
 Drought Deciduous / Посушливо-листопадне
 Broad-Leaved Lowland and Submontane / Широколистяні рівнинні та передгірні
 Montane and Cloud / Гірські та туманні
 Cold-Deciduous with Evergreens / Холодне листопадне з вічнозеленими рослинами
 With Evergreen Broad-Leaved Trees and Climbers / З вічнозеленими широколистяними деревами та ліанами
 With Evergreen Needle-Leaved Trees / З вічнозеленими хвойними деревами
 Cold-Deciduous without Evergreen Trees / Холодне листопадне без вічнозелених рослин
 Broad-Leaved / Широколистяні листопадні
 Needle-Leaved / Хвойні листопадні
 Mixed / Змішані листопадні
 Herbaceous Vegetation / Трав'яниста рослинність
 Forb Vegetation / Різотрав'я
 Tall Communities / Високотравні угруповання
 Fern Thickets / Зарості папороті
 Mainly Annual / Високотравні угруповання
 Low Communities / Низькотравні угруповання
 Mainly Annual Переважно однолітні трав'янисті угруповання
 Mainly Perennial Flowering Forbs and Ferns / Переважно багаторічні трав'янисті угруповання
 Cultivated Land / Культивовані землі
 Row Crop and Pasture / Кормові угіддя або пасовища
 Orchard and Horticulture / Сади та культивовані землі
 Confined Livestock feeding / Огороджені кормові угіддя
 Parks and Athletic fields / Парки та площадки для ігор
 Golf Courses / Площадки для ігор у гольф
 Cemeteries / Кладовища

Urban / Міські землі
 Residential / Житлові землі
 Commercial and Industrial / Комерційні та індустріальні землі
 Transportation / Землі, відведені для транспорту
 Canopy cover / Пологові насадження
 Tree (T) / Дерево
 Shrub (SB) / Чагарник
 Evergreen / Вічнозелені
 Deciduous / Листяні
 Groundcover / Покриття ґрунту
 Green (G) / Рослинність
 Brown (B) / Пожухлий
 Graminoid (GD) / Злакові
 Forbs (FB) / Напівчагарники
 Dominant Vegetation Observations / Спостереження за домінантною рослинністю
 Dominant Trees / Домінуючий вид дерева
 Latin Name / Назва латиною
 Height / Висота
 Circumference / Окружність
 Soil characterisation / Характеристика ґрунту
 Slope Angle / Кут схилу
 North / Північ
 South / Південь
 Northeast / Північний схід
 Southwest / Південний захід
 East / Схід
 West / Захід
 Southeast / Південний схід
 Northwest / Північний захід
 Method / Метод
 Soil Pit / Ґрунтова яма
 Auger Hole / Свердловинний отвір
 Near Surface / Поблизу поверхні
 Excavation / Викопування ґрунту
 Road Cut / Вирізання на дорозі
 Erosion Cut / Ерозійний розріз
 Grass / Трава
 Land Use / Використання землі
 Urban / У місті
 Agricultural / Сільськогосподарське
 Recreation / Для відпочинку
 Wilderness / Незаймана природа
 Other / Інше
 Land scape Position / Положення на ландшафті
 Summit / Вершина або зеніт
 Slope / Схил
 Depression / Впадина
 Large Flat Area / Рівнина
 Streambank / Берег водойми
 Parent Material / Материнська порода
 Bedrock / Корінна
 Organic Material / Органічний матеріал
 Construction Material / Будівельний матеріал
 Marine Deposits / Морські відкладення
 Lake Deposits / Озерні відкладення
 Stream Deposits (Alluvium) / Намив або наносна земля
 Wind Deposits / Вітрові відкладення
 Glacial Deposits / Льодовикові відкладення
 Volcanic Deposits / Вулканічні відкладення

Loose Materials on slope / Сипучі матеріали на схилі
 Don't know / Не знаю
 Other / Інше
 Cover Type / Тип покриття
 Grass / Трава
 Bare Soil / Голий ґрунт
 Rocks / Каміння
 Shrubs / Чагарники
 Trees / Дерева
 Other / Інші
 Distance from Major Features / Несхожість з основними ознаками

 HORIZON 1 / ГОРИЗОНТ 1
 Date of Soil Collection / Дата збору ґрунту
 Top Depth / Глибина верху (верхня межа горизонту)
 Bottom Depth / Глибина дна (нижня межа горизонту)
 Moisture Estimate / Оцінити вологість
 Unknown / Невідома
 Dry / Суха
 Moist / Мокра
 Wet / Волога
 Structure Estimate / Оцінити структуру
 Unknown / Невідома
 Granular / Гранульована
 Blocky / Бриласта
 Platy / Крупносланцева
 Prismatic / Призматична
 Columnar / Стовпчаста
 Singlegrained / Зерниста
 Massive / Масивна
 Main Color Code / Код основного кольору
 Secondary Color Code / Код вторинного кольору
 Consistence Estimate / Консистенція
 Extremely firm / Надзвичайно тверда
 Firm / Тверда
 Friable / Пухка
 Loose / Розпливчаста
 Unknown / Невідома
 Texture Field Estimate / текстура ділянки
 Unknown / Невідома
 Loamy sand / Супісок (з переважанням піску)
 Sandy clay / Піщана глина
 Sand / Пісок
 Sandy clay loam / Піщаний суглинок
 Silt / Мул
 Sandy loam / Супісок (з переважанням родючої землі)
 Clay / Глина
 Silty clay / Мулиста глина
 Clay loam / Суглинок (з переважанням глини)
 Silty clay loam / Пилуватий суглинок
 Loam / Суглинок (з переважанням родючої землі)
 Silt loam / Муловий суглинок
 Organic / Органічна
 Root Quantity Estimate / Кількість решток коріння
 Unknown / Невідомо
 None / Немає
 Few / Мало
 Many / Багато
 Rock Quantity Estimate / Кількість кам'янистих включень

Unknown / Невідомо
None / Немає
Few / Мало
Many / Багато
Carbonates / Карбонати
Unknown / Невідомо
None / Відсутні
Slight / Низький вміст
Strong / Високий вміст
Soil Moisture and Temperature / Вологість ґрунту і температура
Surface State / Стан поверхні
Natural / Природна
Plowed / Зорана
Graded / З нахилами
Backfill / Засипані канави
Compacted / Ущільнена
Other / Інше
Surface Cover / Покрив землі
Bare ground / Гола земля
Short grass (under 10 cm) / Низька трава (до 10т см)
Long grass (over 10 cm) / Висока трава (більше 10 см)
Canopy Cover / Пологове покриття
Open / Відкрита
Some trees (within 10 m) / Деякі дерева (у межах 10 м)
Canopy overhead / Суцільне покриття

pH Method / рН метод
pH Paper / рН папір
pH Meter / рН вимірювач

Soil pH / рН ґрунту

HELLOWEEN PARTY

Сценарій

пізнавально-розважальної програми для дітей молодшого шкільного віку

Мета:

- залучати вихованців до вивчення культури англомовних країн світу;
- формувати уявлення про особливості їх культурних традицій;
- розвивати виразність мовлення, творчі здібності;
- виховувати толерантність, шанобливе ставлення до традицій народів світу;

Обладнання: музичний центр, матеріал для виготовлення прикрас, книжечки рецептів страв з гарбуза, вирізані з паперу купини, свічки, повітряні кульки, гарбуз.

Місце проведення: святково прикрашена зала.

Учасники свята: педагоги, вихованці, їхні батьки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великолепная семерка // Позакласний час. – 2006. – №15–16. – С.15–16.
2. Свята у школі : [Добірка сценаріїв] // Шкільний світ. – 2006. – №25–28. – С.3–9.
3. Свято в школі : сценарії // Шкільний світ. – 2007. – № 25–28. – С. 31–45.
4. Хто перший // Позакласний час. – 2006. – №15–16 . – С.84–85.

ХІД ЗАХОДУ

Ведучий 1.

It's Halloween!

It's Halloween! It's Halloween!

The moon is full and bright.

And we shall see what can't be seen

On any other night!

Children running through the street

Door bells ringing clear;

You'll never know just who you'll meet

When out the door you peer

Look out! Look out! It's Halloween!

Ведучий 2. Good evening, dear guests!

Ведучий 1. Welcome to our party!

Ведучий 2. Glad to see you! How are you? OK! You look so funny today! So I see, you know why you are here.

Ведучий 1. Look at these pictures.

Ведучий 1. You see the children and their fathers and mothers are wearing unusual costumes. What holiday is it?

Ведучий 2. Yes, it is a special holiday today.

Ведучий 2. Perhaps we do not know about Halloween if we do not watch the American cartoons and films about this holiday.

Look at the picture! What's this? Some children are making holes in a pumpkin. And there is a candle inside. What for? Yes, you are right. This is an old tradition.

The main symbol is a pumpkin with a little candle inside. They say one man, Jack by name, deceived the devil twice. When Jack died, God refused to accept his soul to the heaven and sent it back to the earth. But then God forgave Jack but made him put burning coals instead of his eyes to drive the devil away. In old Ireland the people didn't grow pumpkins and they used to cut potatoes and apples. And after immigrating to the United States they started to use pumpkins.

Ведучий 2.

The other tradition is wearing the scare costumes of evil spirits and witches.

Ведучий 1.

When do the Ukrainians wear costumes of different characters? Yes, we do it on January, 14.

Many young people and children go from house to house and sing special songs, the carols. The hosts of the houses give them presents. What presents do the singers get?

Ведучий 2.

The children in the USA love to go from door to door and ask for gifts. However, they say "Trick or treat".

The children recite the poem "Trick or Treat" by Jack Prelutsky

1. Trick or Treat,
trick or treat,
give us something
good to eat.

3. Give us cookies,
fruit and gum,
hurry up and
give us some.

2. Give us candy,
give us cake
give us something
sweet to take.

4. You had surely
do it quick
or we'll likely
play a trick.

Ведучий 2. And now we are the visitors of a very unusual exhibition. It's "The Jack-O-Lantern Exhibition". You can see the symbol of the holiday. These pumpkins are made by our pupils. They present their work.

1. We carved a funny, funny face
Of silly shape and size,
A pointy nose,
A jagged mouth, and two enormous eyes.

2. We set it in a window
And we put a candle in,
Then lit it up
For all to see Our jack-o-lantern grin.

Ведучий 1.

Now I want you to tell me three unwritten rules of celebrating Halloween in Ukraine.

1. You can go to the houses where you can see a pumpkin with "illumination" on a windowsill.
2. If you really want you can arrange a costume party but can't walk along the streets. You mustn't frighten the other children or the old people who don't know about the holiday.
3. Cut the holes in the pumpkin only with your parents.

Can you propose more rules?

The participants think up their own rules of celebrating Halloween in Ukraine. The most original team gets a prize.

Ведуча 2. Well done! Do you know that pumpkin is not only used as symbol of Halloween? It's also very useful for our health. Do you eat pumpkin porridge? It is an excellent source of vitamins, minerals and other nutrients. We need them to be healthy.

Ведуча 1.

A lot of delicious and healthy dishes can be cooked. So do not spend money on expensive (but not always safe) pills. Let's your grandmothers and mothers cook different pumpkin dishes. They are so tasty.

Ведуча 2.

And now I want to give you these little books. There are several recipes for cooking pumpkin dishes. I hope you and your mothers or grandmothers try to cook at least one of them.

The children get booklets with the recipes of pumpkin cooking.

Ведуча 1.

But the holiday can't be without some hand-made decorations. So now we form three groups and make some decorations.

Participants form three groups for making the toys as the attributes of the holiday.

Well done! Whose work is the best? Everybody is the best! Get presents from our sponsors.

Ведуча 2.

Let us have a competition "Fashion Show"! Now we have ten minutes to discuss how to present your ideas! Time out!

Ведуча 1.

No winner again! Miracle! Where can I get so many presents? Oh, I'll call our sponsors. Hello, hello! Help me, please. I need more presents. Where? We have to find them. OK! Now we have one more competition. We must find a big red box with the presents.

Ведуча 2.

What a heavy box!

The children are given the presents.

So I think we are having a good time! But this man is sad. Why? He is DJ. He wants us to dance. Are you ready for dancing?

DJ turns on the music and starts dancing. After dancing you'll have some little contests.

Ведуча 1.

And now we have time for the contests. The first is "The Best Painter" (to draw the pumpkin on the balloons).

The second is "Hide-and-peek" (to find the characters of Halloween in the pictures).

The third game is....

Ведуча 2.

"The Echo".

I want to hear the most terrible howling, laughing, whistling, weeping....

The children imitate the sounds.

I want to feel like the floor vibrates from the biggest stamps.

The next game is "Crossing the Swamp"/

The children "cross the swamp". The holla-hoops are on the floor and the children can move forward stepping inside them.

Ведуча 1.

Do you know how to dance at a Halloween show?

Let's start our dancing party. The children perform "The Dance of the Little Ducklings".

Ведуча 1.

Our holiday comes to an end. I hope everyone enjoyed having a good time! It was really funny and interesting! Let's sing a song "If you're happy".

The children sing a song «If you're happy» and perform movements.

«IF YOU'RE HAPPY»

If you're happy and you know it, clap your hands.

If you're happy and you know it, clap your hands.

If you're happy and you know it,
And you really want to show it,
If you're happy and you know it, clap your hands.

If you're happy and you know it, stomp your feet.

If you're happy and you know it, stomp your feet.

If you're happy and you know it,
And you really want to show it,
If you're happy and you know it, stomp your feet.

If you're happy and you know it, nod your head.

If you're happy and you know it, nod your head.

If you're happy and you know it,
And you really want to show it,

If you're happy and you know it, nod your head. If you're happy and you know it, turn around.

If you're happy and you know it, turn around.

If you're happy and you know it,
And you really want to show it,

If you're happy and you know it, turn around.

If you're happy and you know it, say we are, we are.

If you're happy and you know it, say we are, we are.

If you're happy and you know it,
And you really want to show it,

If you're happy and you know it, say we are, we are.

Ведучі. Are you happy?

Діти. Yes, we are!

Ведучі. We are happy to hear it. Now the holiday is over. Good bye!

CHRISTMAS AND A NEW YEAR'S DAY

Сценарій

пізнавально-розважальної програми для дітей старшого шкільного віку

Мета:

- розширювати знання вихованців про традиції святкування Різдва та Нового року в Україні, інших країнах світу;
- практикувати вживання вивчених лексичних одиниць і граматичних структур англійської мови;
- розвивати виразність мовлення, артистизм;
- виховувати доброзичливе ставлення один до одного.

Обладнання: музичний центр, фонограми пісень, обруч, м'ячики.

Учасники: вихованці, педагоги, казкові герої (Зима, Сніговик, Баба Яга, Лисиця).

ЛІТЕРАТУРА

1. Частування від інтелект-кафе // Позакласний час. – 2007. – №3 . – С.45–48.
2. Щасливий випадок // Позакласний час. – 2006. – №23–24 . – С50–51.
3. Великолепная семерка // Позакласний час. – 2006. – №15–16 . – С.15–16.
4. Кто перший // Позакласний час. – 2006. – №15–16. – С.84–85.

ХІД ЗАХОДУ

Зима. Good afternoon, children! I am Winter. I am glad to see you! In winter the weather is very cold. The ground is covered with white snow. When winter comes all rivers and lakes are frozen. The days are short and the nights are long.

Сніговик. Hello, my dear friends!

I am a snowman.

I am big and fat.

My nose is a carrot.

I have got a funny hat.

Зима. Children, do you like winter?

I want everybody who likes winter to clap the hands.

Do you know a poem about me? Tell me please poems about winter.

The poems about winter.

Сніговик. I like winter. All children like winter very much. Sometimes the weather is frosty and cold but they ski, skate and play snowballs. In winter children make snowmen.

Зима. In winter we have many holidays. Christmas is the main winter holiday in England and the USA, Germany, Italy and other countries.

Сніговик. Christmas is celebrated on the 25th of December. Santa Claus brings presents for children.

Santa Clause lives in England.

He is funny and merry.

His nose is like a rose.

His cheeks are like a cherry.

Зима. Традиції святкування Різдва і Нового року у всіх країнах світу різні. Але їх об'єднують подарунки і святковий настрій.

Сніговик. А наші діти знають чудову пісню про святковий настрій "Jingle Bells" – «Дзвоники дзвенять» англійською мовою.

Пісня "Jingle Bells"

Dashing through the snow

In a one-horse open sleigh,

Over the fields we go,

Laughing all the way.

Bells on bob-tail ring,

Making spirits bright.

What fun it is to ride and sing

A sleighing song tonight.

O, jingle bells, jingle bells,

Jingle all the way!

O what fun it is to ride

In a one horse open sleigh.

Зима. А в Україні діти чекають на Діда Мороза. Дід Мороз – Father Frost – нас запросив на свято. Тож у потяг – a train. Усі в гості до Діда Мороза і Снігуроньки поспішаємо.

Діти утворюють потяг. Залітає Баба Яга.

Баба Яга. Ти ба! Вони зібралися їхати на Новорічне свято, а мене не запросили! І кого?! Мене?! Ну, постривайте! Я вам нароблю лиха! Не доїдете ви на свято! Я вам усі дороги снігом замету. Ось вам, ось вам! (Мете мітлою). Їдьте, їдьте, дорогенькі. А я за вами полечу. Подивлюсь, куди вас дорога заведе. Ха! Ха! (Виходить.)

Зима. А ми не злякалися! Поїхали! Наступна станція – «Новорічна». (Діти стають один за одним і під музику рухаються змійкою).

Голос. Увага! Увага! Потяг прибув на станцію «Лісова»! Станція «Лісова»!

Зима. Ой, куди це наш потяг заїхав? Це не Новорічна станція. Це справжнісінький ліс. Давайте вийдемо з вагонів, подивимось. (Діти сідають на стільчики. Виходить Лисиця, милується у дзеркальце, співає)

Лисиця. У глухому в лісі дні проводить Лисиця Патрикиївна. (Помічає дітей) Ой, які гості до лісу завітали! І всі такі гарні! Добрий день, пані Зима.

Зима. Добрий день і тобі, Лисичко.

Лисиця. Пані Зимо, а куди це ви такі веселі їдете?

Зима. Їдемо ми на новорічне свято, в гості до Діда Мороза і Снігуроньки. Тільки от Баба Яга розсердилась, що ми її з собою не взяли. Усі дороги закидала снігом. Потяг заблуdivся і привіз нас до ліс. Люба Лисонько, будь ласка, допоможи нам вибратися звідси.

Лисиця. Звичайно, допоможу. Але ж так не цікаво. Тільки приїхали і відразу поїхали. Чула, що ви англійську мову вивчаєте. Може й мене чомусь навчите. Скажіть, як буде лисиця англійською мовою. А зайчик, а ведмідь... (Діти називають назви тварин англійською мовою)

Зима. А тепер, Лисонько, для тебе і всіх присутніх діти покажуть казку «The House in the Wood» (Інсценізація казки).

Лисиця. Дуже сподобалася мені казочка. Гаразд, покажу я вам дорогу з лісу, але , будь ласка, візьміть і мене на свято.

Зима. Діти, візьмемо Лисичку на свято?

Баба Яга. Я думала, вони лісом блукають, а та Лисиця вже дорогу їм показала! От руда, я тобі покажу! Я вам зроблю! Будете довго пам'ятати...(Тікає.)

Зима. Поїхали!!!

Голос. Увага! Увага! Потяг прибув на станцію «Спортивна». Станція «Спортивна».

Сніговик. Спортивна станція – це чудово. Зпавдання для всіх!!! Назвати види спорту англійською мовою.

“Head and Shoulders”

Head, shoulders, knees and toes, knees and toes

Head, shoulders, knees and toes, knees and toes

And eyes and ears and mouth and nose,

Head, shoulders, knees and toes, knees and toes

Well, you knock, knock, knock and I say, "Come in."

You open the door and you take a big spin.

Slap your heels and you slap your knees.

Why don't you do the “Head and Shoulders” with me.

Head, shoulders, knees and toes, knees and toes

Head, shoulders, knees and toes, knees and toes

And eyes and ears and mouth and nose,

Head, shoulders, knees and toes, knees and toes

Neck, elbows, hips and feet, hips and feet

And thighs and rears and lips and teeth,

Neck, elbows, lips and teeth, lips and teeth.

Well, you knock, knock, knock and I say, "Come in."

You open the door and you take a big spin.

Slap your heels and you slap your knees.

Why don't you do the Neck and Elbows with me.

Neck, elbows, hips and feet, hips and feet

And thighs and rears and lips and teeth.

Зима. Щоб потрапити на іншу станцію, маємо подолати перешкоду: переправитися через озеро – а lake, укрите кригою.

Сніговик. Покатаємося на лижах – to ski і подолаємо засніжене поле.

Зима. Спустимося з гірки на санчатах – to sledge.

Баба Яга. Що я бачу?!! Вони і озеро перейшли, і засніжене поле подолали. Ах, ви ж такі!!!

Зима. Бабцю! Як ти нам набридла. Навіщо ти нам заважаєш? Ось зараз ми тебе прогонимо звідси. Геть звідси. (Баба Яга тікає)

Зима. А ось і потяг нас чекає. Сідаймо в нього. Поїхали!!!

Голос. Увага! Увага! Поїзд прибув на станцію «Ігрова-снігова». Станція «Ігрова-снігова».

1. Гра «Склади слово». Діти складають слова-відгадки із букв. СНІГУРОНЬКА.

2. Загадки-добавлянки.

Радіє, веселиться дівтора.
Прийшла зимова ... ПОРА.

На доріжки й на поріг
Випав перший білий ... СНІГ.

Щоб швидко кататися на санчатах, знає добре дівтора –
Потрібна засніжена чи крижана... ГОРА.

Продзвенів шкільний дзвінок –
Починається... УРОК.

Знає добре дівтора
У лисиці дім -- ...НОРА.

Серед засніжених кучугур.
Літає червоногрудий птах ... СНІГУР.

Заєць дерева обгриза,
Бо смачна йому... КОРА.

За часів пра-пра-пра-пра-..бабусь.
Україна називалась Київська ... РУСЬ

Сонце припікає, жар.
Вода перетворюється на ... ПАР.

Працювати цій тварині не лінь.
Мчить галопом, долає перешкоди ... КІНЬ.

Щоб були чисті руки, чиста спина.
Допоможе мильна ... ПІНА.

Ущипну, то буде знак, -
В казці нам говорить... РАК.

*Сніговик. Пропоную пограти у веселу гру «Заміни сніжку».
Проводиться гра-естафета, під час якої потрібно добігти до обруча,
покласти в нього одну сніжку, взятим іншу та віддати наступному гравцю.*

Сніговик. А тепер, дітки, закидаємо один одного сніжками.

Діти імітують гру в сніжки. Забігає Баба Яга. Гра припиняється.

Баба Яга. Граєтеся в сніжки? Грайтеся, грайтеся, дорогенькі! І ніякого свята у вас не буде.

Зима. Як це не буде?

Баба Яга. А так! Я вашу Снігуроньку зачарувала. Спить вона міцно-міцно. А без неї, як звісно, ніякого свята немає. Тра-ля-ля! (Танцює.)

Сніговик. Ах ти ж яка шкідлива. Ось тобі, отримуй!

Усі закидають Бабу Ягу сніжками. Баба Яга тікає.

Зима. Скоріше, сідаймо в потяг. Поспішаймо до Снігуроньки.

Потяг рухається.

Голос. Увага! Увага! Потяг прибув до станції «Новорічна».

Діти сідають на стільчики. Снігуронька

сидить на стільці, укритому прозорою тканиною.

Зима. Приїхали! Щось нас ніхто не зустрічає. Тихо якось. Та ось і Снігуронька. Спить?!

Виходить Баба Яга.

Баба Яга (сердито). Ну, що скажете?

Зима. Баба Яга, припини свої чари, нехай Снігуронька прокинеться, бо без неї немає справжнього свята. Що ж нам робити? Так і залишимося в старому році.

Баба Яга (про щось думає): Так, дійсно, і я ж тоді залишаюся в старому році. Ну добре, я сьогодні в гарному настрої. Я зніму чари з вашої Снігуроньки! Але ви мене порадуйте – подаруйте мені пісеньку.

Пісня «If You Are Happy»

If you're happy and you know it, clap your hands.
If you're happy and you know it, clap your hands.
If you're happy and you know it,
And you really want to show it,
If you're happy and you know it, clap your hands.

If you're happy and you know it, stomp your feet.
If you're happy and you know it, stomp your feet.
If you're happy and you know it,
And you really want to show it,
If you're happy and you know it, stomp your feet.

If you're happy and you know it, nod your head.
If you're happy and you know it, nod your head.
If you're happy and you know it,
And you really want to show it,
If you're happy and you know it, nod your head.
If you're happy and you know it, turn around.
If you're happy and you know it, turn around.
If you're happy and you know it,
And you really want to show it,
If you're happy and you know it, turn around.

If you're happy and you know it, say we are, we are.
If you're happy and you know it, say we are, we are.
If you're happy and you know it,
And you really want to show it,
If you're happy and you know it, say we are, we are.

Баба Яга. Аб-ра-ка-даб-ра!
Швабра- кара бра-би!
Снігуроніко, більше не спи.
А швиденько прокидайся
І на мене не ображайся.

Знімає чари зі Снігурочки і тихенько виходить.

Привітання Діда Мороза і Снігуроньки, новорічні ігри. Новорічний хоровод.

Сніговик.

New Year Day, happy day!
We are glad and very gay.
We all dance and sing and say.
“Welcome! Welcome! New Year Day!”

Діти разом із казковими героями співають пісню «We Wish You a Merry Christmas».

ДОДАТОК

A HOUSE IN THE WOOD

A MOUSE . What a beautiful house it is! Nock-nock! Who lives in the house? Nobody? Now I live in it !

A CAT . What a beautiful house it is! Nock –nock! Who lives in the house?

A MOUSE. I am a Mouse and I live in the house. And who are you?

A CAT. I am a cat. I am white and black. I can run and jump. I can climb and swim. May I live in your house ?

A MOUSE. You are very nice. Come in! Let us live together!

A HARE. What a beautiful house it is! Nock-nock! Who lives in the house?

ANIMALS. We do! I am a Mouse and I live in the house! I am a cat and I live in the house! And who are you?

A HARE. I am a Hare. I am little, I am grey. I like to play very much! I have got a family. I have got a mother. Her name is Kwicky. I have got a father. His name is Kwick. I haven't got a sister, I haven't got a brother. May I live in your house?

ANIMALS. You are very nice! Come in! Let us live together!

A BIRD. What a beautiful house it is! Nock-nock! Who lives in the house?

ANIMALS. We do! I am a mouse and I live in the house! I am a cat and I live in the house! I am a hare and I live in the house! And who are you?

A BIRD . I am a bird. I am little. I like to fly and sing! Listen, please!

Spring is green
 Summer is bright
 Autumn is yellow
 Winter is white.
 May I live in your house?

ANIMALS. You are very nice! Come in! Let us live together!

A DOG . What a beautiful house it is! Nock-nock! Who lives in the house?

ANIMALS . We do ! I am a ... (all the animals repeat their names) And who are you?

A DOG . I am a dog. I am little. My name is Toby! I will protect you! May I live in your house?

ANIMALS. You are very nice! Come in! Let us live together!

A FOX . What a beautiful house is it! Nock-nock! Who lives in the house?

ANIMALS. We do! I am a mouse and I live in the house! ... And who are you?

A FOX. I am a fox! I am red. I am beautiful. I am very beautiful! I don't eat hares, I don't eat birds, I like cakes and candies! I like exercises too! Look!

Head and shoulders, knees and toes
 Knees and toes,
 Head and shoulders, knees and toes
 Knees and toes.
 And eyes, and ears, and mouth, and nose
 Head and shoulders, knees and toes
 Knees and toes.
 May I live in your house?

ANIMALS. You are very nice! Come in! Let us live together!

A GIRL . What a beautiful house it is! Nock-nock! Who lives in the house?

ANIMALS. We do! I am ... And who are you?

A GIRL. I am a girl. I am 6. My name is ... I go to school. Look! I sleep, I wake up, I watch my face, I wash my eyes, I wash my ears, I wash my nose, I wash my cheeks, I clean my teeth, I brush my hair, I eat my breakfast, I take my schoolbag and I go to school. I am ready for my lessons. May I live in your house?

ANIMALS. You are very nice! Come in! Let us live together!

A SQUIRREL. What a beautiful house it is! Nock-nock! Who lives in the house?

ANIMALS. We do! I am a ... And who are you?

A SQUIRREL. I am a squirrel. I am little. I like to play, to run and climb. I like to jump. I like to run. I like to play. It's fun! May I live in your house?

ANIMALS. You are very nice! Come in! Let us live together!

THREE PIGS. What a beautiful house it is! Nock-nock! Who lives in the house?

ANIMALS. We do! I am a ... And who are you?

PIGS. We are three pigs! I am Nif-Nif. I am Naf-Naf. I am Nuf-Nuf. We like to play!

NIF-NIF. I have got a car. Let's play with my car!

ANIMALS. OK. With great pleasure!

NAF-NAF. I have got a doll. Let's play with my doll!

ANIMALS. OK. With great pleasure!

NUF-NUF. I have got a ship. Let us play with my ship!

ANIMALS. OK. With great pleasure!

PIGS. May we live in your house?

ANIMALS. You are very nice! Come in! Let us live together!

A BEAR. What a beautiful house is it! Nock-nock! Who lives in the house?

ANIMALS. We do! I am a ... And who are you?

A BEAR. I am a bear! I am big! I am very big! I don't like to play! I don't like to run! I don't like animals! May I live in your house?

ANIMALS. You are so big! You cannot live in the house!

A BEAR. But I want! (The bear goes into the house and the animals run out of it.)

IV. ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТВОРЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПНЗ ОБЛАСТІ

ФОТОМИСТЕЦТВО

*Навчальна програма
з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розвиток освіти в Україні зумовлює такий підхід до організації навчання і виховання дітей та учнівської молоді, що забезпечує утвердження в суспільстві життя на основі загальнолюдських цінностей; духовних, моральних, культурних засад життя українського народу. Тому система навчально-виховної роботи в позашкільних навчальних закладах спрямована на виховання громадянина, патріота; інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість. Умови життя суспільства ставлять перед позашкільною освітою вимогу створення психолого-педагогічних умов, що забезпечать максимальну реалізацію творчих здібностей вихованців гуртків, студій, інших дитячих творчих об'єднань у власних і суспільних інтересах.

Навчальна програма «Фотомистецтво» розроблена згідно з вимогами чинного законодавства в галузі освіти, методичних рекомендацій щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти.

Програма побудована на основі особистісно орієнтованого підходу, що сприяє реалізації індивідуального творчого потенціалу вихованців з урахуванням їх природних нахилів, здібностей, індивідуальних відмінностей, суб'єктного досвіду; забезпечує соціалізацію особистості. Зміст програми ґрунтується на принципах науковості, урахування вікових й індивідуальних особливостей, цілісного підходу до навчання і виховання, культуровідповідності, систематичності і варіативності форм і методів навчання і виховання, етнізації виховного процесу.

Новизна програми полягає у спрямованості не лише на оволодіння знаннями, вміннями і навичками з обраного виду навчально-творчої діяльності за художньо-естетичним напрямом позашкільної освіти, а й на послідовне вдосконалення особистісних якостей вихованців, їх самовизначення й самореалізацію, формування національної свідомості.

Особливістю програми є урахування специфіки навчально-виховного процесу у фотогуртку, що передбачає інтегрування змісту різних шкільних предметів і змісту

діяльності гуртка, та забезпечення розвитку й саморозвитку особистості в цілеспрямованій творчій взаємодії педагога і вихованців.

Навчальна програма реалізується в гуртку за художньо-естетичним напрямом позашкільної освіти та спрямована на учнів середнього і старшого шкільного віку.

Мета програми – формування у вихованців творчих здібностей засобами навчально-творчої діяльності у фотогуртку позашкільного навчального закладу.

Мета програми визначає такі *завдання*:

- оволодіння знаннями, практичними уміннями і навичками з фотомистецтва;
- формування естетичних понять, поглядів, переконань, здатності розуміти прекрасне;
- навчання естетичної оцінки фактів, явищ, процесів суспільного життя;
- виховання естетичних почуттів, уміння отримувати задоволення від сприймання прекрасного в навколишній дійсності;
- сприяння самореалізації, самовизначенню, соціалізації особистості в умовах позашкільного соціуму.

Досягнення мети та реалізація завдань забезпечуються впровадженням інноваційних педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій.

Навчальна програма побудована концентричним способом, що допускає повторне вивчення окремих розділів і тем як на одному, так і на різних рівнях навчання з розширенням і поглибленням змісту навчального матеріалу, урахуванням інтересів і вимог вихованців щодо навчання в гуртку.

У зміст програми включено ознайомлення з мистецтвом фотографії, його історією, розвитком фотомистецтва в Україні, видатними українськими фотомитцями, що забезпечує не лише підвищення рівня знань за профілем, а й навчає сприймати та перетворювати дійсність за законами краси, розвиває соціальну активність у процесі колективної творчої діяльності, формує патріотичні почуття.

Програма передбачає 3 роки навчання:

- 1-й рік – основний рівень – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень;
- 2-й рік – основний рівень – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень;
- 3-й рік – вищий рівень – 288 год. на рік, 8 год. на тиждень.

Завданнями програми першого року навчання є ознайомлення вихованців з основами фотографії; найбільш поширеною та вживаною фотоапаратурою й обладнанням; основними етапами процесу, фотографування, жанрами фотографії, основами композиції, художнього оброблення фотографії; ознайомленню з роботами фотомитців; участі в конкурсних заходах. Особлива увага приділяється практичному фотографуванню, дотриманню правил безпеки життєдіяльності й охорони праці, обережному використанню фотоапаратури й фотообладнання.

Програма другого року навчання передбачає більш детальне вивчення будови фотоапаратури, функціональних можливостей сучасних фотоапаратів, фізичних і хімічних процесів, що лежать в основі фотографії. Упроваджується вивчення основ професійної фотографії: наукової, рекламної, художньої, репортерської тощо. Особливістю її є створення оптимальних умов для творчого розвитку, систематизації одержаних знань і навичок мікро-, макрозйомки, «фотополювання», більш детальне оволодіння різними фотожанрами.

Програма третього року спрямована на навчання талановитої та обдарованої молоді за вищим рівнем навчання. Змістом передбачено роботу з графічним редактором Adobe Photoshop. Вихованці навчаються використовувати всі інструменти програми для роботи з фотозображеннями, додавати надписи до них, застосовувати різні фільтри й ефекти; одержують навички, що необхідні для професійного оброблення зображень і створення власних творчих образів; ознайомлюються з основами науково-дослідницької роботи.

Програма передбачає проведення групових та індивідуальних занять, екскурсій, практичної роботи в фотолабораторії тощо. У процесі роботи гуртка передбачається використання програм MS Word, MS Power Point, MS Publisher.

Зміст програми передбачає використання індивідуальних форм роботи відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові та залікові заняття, виконання тестових завдань, участь у виставках, конкурсних заходах різних організаційних рівнів, захист науково-дослідницької роботи.

**Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	1	2	3
Розділ 1. Мистецтво фотографії	6	6	12
1.1. З історії фотографії	2	4	6
1.2. Видатні фотомитці	2	4	6
Розділ 2. Фотоапаратура	8	22	30
2.1. Будова фотоапарата	1	2	3
2.2. Фотоапарати	3	6	9
2.2.1. Пінхол - камера	1	2	3
2.2.2. Механічні фотоапарати	1	2	3
2.2.3. Цифрові фотоапарати	1	2	3
2.3. Фотообладнання	1	2	3
2.4. Носії зображення	1	2	3
2.5. Лабораторія фотолюбителя	2	10	12
Розділ 3. Фотографування	18	27	45
3.1. Основи фотографування	3	12	15
3.2. Негативний і позитивний процеси	3	3	6
3.3. Основи композиції	8	16	24
3.3.1. Композиція кадру	2	4	6
3.3.2. Смысловий та образотворчий центри кадру	2	4	6
3.3.3. Картинна площина	2	4	6
3.3.4. Оптична ілюзія	2	4	6
4. Основні жанри фотографії	12	48	60
4.1. Портрет	3	12	15
4.2. Натюрморт	3	12	15
4.3. Пейзаж	3	12	15
4.4. Жанрове фото	3	12	15
Розділ 5. Друкування фотографій	11	13	24
5.1. Розчини для друкування	2	1	3
5.2. Негативи й позитиви	2	1	3
5.3. Види фотографій	3	6	9
5.3.1. Чорно-біла фотографія	1	2	3
5.3.2. Кольорова фотографія	1	2	3
5.3.3. Цифрова фотографія	1	2	3
5.4. Хіміко-фотографічна обробка	2	1	3
5.5. Сушіння фотокарток	1	2	3
5.6. Глянсування	1	2	3
Розділ 6. Художнє оброблення фотографій	7	11	18
6.1. Основні види оброблення фотографій	2	1	3
6.2. Ретушування	1	2	3
6.3. Художнє оброблення чорно-білих фотографій	1	2	3
6.4. Художнє оброблення кольорових фотографій	1	2	3
6.5. Комп'ютерна графіка	2	4	6
Розділ 7. Організаційно-масові заходи	5	16	21
Підсумок	3	-	3
Разом	71	145	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Мета і завдання гуртка. Вимоги до вихованців фотостудії. Техніка безпеки під час занять гуртка. Основні форми навчальної діяльності вихованців.

Виставкова діяльність.

Практична частина. Перегляд виставок фоторобіт вихованців фотостудії попередніх років.

Розділ 1. Мистецтво фотографії (12 год.)

1.1. 3 історії фотографії (6 год.)

Теоретична частина. Мистецтво фотографії. Історія винаходу фотографії. Застосування світла для отримання зображень. Отримання негативних фотографічних зображень. Винайдення фотоплівки. Кольорова фотографія. Цифрова епоха фотографії.

Становлення фотографії як мистецтва.

Практична частина. Перегляд й обговорення мультимедійної презентації. Робота з літературою про розвиток фотографії, презентація результатів.

1.2. Видатні фотомитці (6 год.)

Теоретична частина. Професійне й аматорське фотомистецтво. Видатні фотомитці. Історія фотографії в портретах винахідників. Значення фотографії, її застосування в науці, техніці, суспільстві.

Видатні українські фотографи.

Практична частина. Робота з літературою, іншими інформаційними джерелами. Обговорення результатів роботи.

Розділ 2. Фотоапаратура (30 год.)

2.1. Будова фотоапарата (3 год.)

Теоретична частина. З історії створення й удосконалення фотоапаратури. Принцип роботи фотоапарата. Базові елементи сучасної фотокамери.

Практична частина. Ознайомлення з будовою фотоапарата. Робота зі спеціальною літературою.

2.2. Фотоапарати (9 год.)

2.2.1. Пінхол-камера (3 год.)

Теоретична частина. Типи фотоапаратів, їх характеристиками. Будова пінхол-камери.

Практична частина. Вивчення будови пінхол-камери, її виготовлення.

2.2.2. Механічні фотоапарати (3 год.)

Теоретична частина. Будова, принцип дії механічних фотоапаратів. Фотоапарат і формат кадру. Фотоапарати зі змінною оптикою.

Класифікація фотооб'єктивів. Особливості фотозйомки різними фотооб'єктивами.

Практична частина. Вивчення плівкового фотоапарата. Робота з фотоапаратом.

2.2.3. Цифрові фотоапарати (3 год.)

Теоретична частина. Типи цифрових фотоапаратів. Вимоги до користування цифровими фотоапаратами.

Практична частина. Вивчення будови цифрового фотоапарату. Робота з фотоапаратом.

2.3. Фотообладнання (3 год.)

Теоретична частина. Фотообладнання і його призначення. Будова, принцип дії експонометра.

Фотостудія, її облаштування.

Імпульсні освітлювачі, їх будова, принцип дії, класифікація. Студійне обладнання.

Практична частина. Установлення студійного фону, фотопарасольок, іншого обладнання у фотостудії. Екскурсія до фотосалону.

2.4. Носії зображення (3 год.)

Теоретична частина. Фотоплівка. Фотопластинка. Електронні носії.

Теоретична частина. Робота з електронними носіями.

2.5. Лабораторія фотолюбителя (12 год.)

Теоретична частина. Фотолaborаторія, її обладнання. Основні фотоматеріали. Робота у фотолaborаторії.

Вимоги техніки безпеки під час роботи у фотолaborаторії

Практична частина. Облаштування фотолабораторії. Вивчення конструкції фотозбільшувача, фотоліхтаря. Визначення експозиції у фотодрукуванні.

Розділ 3. Фотографування (45 год.)

3.1. Основи фотографування (15 год.)

Теоретична частина. Світло, його джерела. Направлення світла. Поняття про чутливість до світла. Фотоекспозиція в процесі фотозйомки. Баланс білого. Вибір кадра. Призначення фотоштативу. Фотоетюд в образотворчому мистецтві.

Практична частина. Фотографування при денному освітленні. Визначення експозиції, наведення на різкість. Вибір кадру (вибір об'єкта, точки фотографування, освітлення). Робота з фотоекспонетром. Застосування штатива.

Фотографування з використанням імпульсних освітлювачів. Використання «спалаху». Фотовправи – фотоетюд.

3.2. Негативний і позитивний процеси (6 год.)

Теоретична частина. Негативні фотоматеріали, їх призначення. Застосування фотофільтрів як спосіб удосконалення зображення.

Особливості зйомки на кольорову плівку.

Технологія оброблення плівки. Техніка безпеки під час роботи з хімічними розчинами. Фотопапір, його характеристики, призначення, застосування.

Розчини для позитивного процесу. Вимоги техніки безпеки під час роботи з розчинами, фотопапером.

Практична частина. Зарядження плівки в касету, фотоапарат. Фотографування на фотоплівку різних видів. Використання фотофільтрів.

Проявлення фотоплівки. Аналіз якості проявлених плівок.

Виготовлення фотографій методом контактного і проекційного друку.

3.3. Основи композиції (24 год.)

3.3.1 Композиція кадру (6 год.)

Теоретична частина. Композиція кадру. Формати фотографічних зображень. Горизонтальні й вертикальні типи фотографічних зображень. Квадратний формат. Образотворче трактування об'єкта (об'єктів) фотозйомки. Розробленнясюжету. Об'єкт зйомки, його пропорції, співвідношення його частин, їх положення в просторі. Об'єкт і фон.

Світло і тінь. Світлові відблиски, півтіні і тіні.

Практична частина. Вибір об'єкта фотозйомки. Визначення його пропорцій, співвідношення його частин, їх положення в просторі. Зіставлення об'єкта і фону за ступенем різкості. Робота над створенням світлових відблисків, напівтіней і тіней.

3.3.2. Смысловий та образотворчий центри кадру (6 год.)

Теоретична частина. Кадрування знімка. Активний простір кадру. Основний об'єкт зображення. Смысловий центр. Крупність плану, масштабу зображення фігур і предметів. Образотворчий акцент на головному об'єкті зображення.

Роль другого плану під час композиційної побудови кадру.

Світловий малюнок кадру.

Практична частина. Вибір об'єкта зображення. Вибір плану, масштабу зображення фігур і предметів для утворення смыслового центру картини. Утворення смыслового центра картини. Оцінювання смыслової і композиційної значущості елементів сюжету.

3.3.3. Картинна площина (6 год.)

Теоретична частина. Картинна площина. Поняття «зорова рівновага». Принцип рівноваги заповнення картинної площини. Компоненти малюнка. Акцентне зображення провідного елемента композиції, єдиного об'єкта зображення.

Гармонія малюнка, стійкість, композиційна стрункність картини. Співвідношення правої та лівої частин кадру, верху і низу.

Ритмічний малюнок кадру (довільні й упорядковані співвідношення, ритмічність послідовності: чергування композиційних елементів, їх повторюваність, порядок їх поєднання).

Практична частина. Розроблення загальної схеми малюнка зображення. Робота над дотриманням принципу рівноваги заповнення картинної площини. Акцентне зображення провідного елемента композиції або єдиного об'єкта зображення. Використання способів досягнення стійкої рівноваги малюнка. Визначення ритмічного малюнка кадру.

3.3.4. Оптична ілюзія (6 год.)

Теоретична частина. Перспектива. Точка сходження. Лінійна і тональна перспективи.

Практична частина. Розроблення загальної схемилінійної перспективи. Використання способів досягнення тональної перспективи.

4. Основні жанри фотографії (60 год.)

4.1. Портрет (15 год.)

Теоретична частина. Портрет як жанр фотографії. Основні прийоми фотографування портрета. Вираз обличчя, поза людини в кадрі. Фон для портретної зйомки. Основні схеми освітлення. Композиційне рішення кадру.

Практична частина. Вивчення основних прийомів фотографування портрета. Вивчення та практичне застосування основних схем освітлення під час фотографування портрета. Фотографування портретів.

4.2. Натюрморт (15 год.)

Теоретична частина. Натюрморт як жанр фотографії. Основні прийоми фотографування натюрморту. Композиційне вирішення натюрморту. Ефекти освітлення під час роботи з натюрмортом. Вибір теми, матеріалу. Художнє, смислове навантаження предметів у кадрі.

Практична частина. Засвоєння основних прийомів фотографування натюрморту. Побудова композиції з одного-трьох предметів. Використання освітлення для більшої виразності кадру. Практичне фотографування натюрмортів.

4.3. Пейзаж (15 год.)

Теоретична частина. Пейзаж як жанр фотографії. Основні прийоми фотографування пейзажу. Режимне освітлення. Динамічний діапазон. Основи пейзажної композиції.

Міський пейзаж, особливості його фотографування.

Практична частина. Вибір точки фотографування. Використання режимного освітлення під час фотографування пейзажу. Практичне фотографування пейзажів.

4.4. Жанрове фото (15 год.)

Теоретична частина. Жанрова фотографія. Модифікація жанрової фотографії. Основні прийоми фотографування жанру. Увага до людини, психологічна точність характеристик.

Практична частина. Практичне фотографування жанрової фотографії. Застосування фотооб'єктивів із різною фокусною відстанню.

5. Друкування фотографій (24 год.)

5.1. Розчини для друкування (3 год.)

Теоретична частина. Хімічний склад проявників, фіксажів. Найбільш поширені рецепти проявників і фіксажів. Допоміжні розчини для тонування, підсилення, послаблення фотографій тощо. Техніка безпеки під час роботи з розчинами.

Практична частина. Виготовлення розчинів для друкування фотографій. Друкування фотографій.

5.2. Негативи й позитиви (3 год.)

Теоретична частина. Негативи й позитиви. Призначення негативного зображення. Ступінь затемнення яскравих деталей. Залежність позитивного зображення від якості негативу. Способи покращення якості фотовідбитків (маскування, кадрування).

Практична частина. Покращення якості фотовідбитків: маскування, кадрування.

5.3. Види фотографій (9 год.)

5.5.1. Чорно-біла фотографія (3 год.)

Теоретична частина. Перші фотографії. Монохромне зображення. Предмет чорно-білої фотографії. Засоби художньої виразності чорно-білої фотографії. Освітлення, високий і низький ключі.

Практична частина. Створення чорно-білого зображення з використанням різних джерел світла. Обговорення мультимедійної презентації про виникнення, розвиток чорно-білої фотографії.

5.5.2. Кольорова фотографія (3 год.)

Теоретична частина. Колір як зображувальний засіб фотографії. Технічні засоби кольорової фотографії. Утворення кольорового зображення. Композиція кольорового знімка. Освітлення, особливості фотографування з використанням сучасної кольорової фотоплівки фірми «Кодак», «Фуджі», «Коніка» тощо. Сучасні фотолабораторії.

Практична частина. Екскурсія до фотолабораторії. Ознайомлення з обладнанням фотолабораторії, процесом утворення кольорового зображення.

5.5.3. Цифрова фотографія (3 год.)

Теоретична частина. Цифрова фотографія. Перетворення світла світлочутливою матрицею і отримання цифрового файлу. Сфера цифрової фотографії. Основні переваги та недоліки.

Програмне та системне забезпечення. Периферійні пристрої. Різні види принтерів і робота з ними. Сканери.

Практична частина. Отримання цифрового зображення за допомогою фотоапарата.

Передача інформації з фотоапарата на комп'ютер за допомогою USB-порту. Записування фотографій на диски. Сканування фотографій. Друкування фотографій на принтері.

5.4. Хіміко-фотографічна обробка (3 год.)

Теоретична частина. Фотоємності, їх використання. Технологія оброблення фотоматеріалів. Хімічний склад проявників і фіксажів.

Архів негативів.

Техніка безпеки під час роботи з розчинами.

Практична частина. Приготування розчинів. Користування хімікатами. Оброблення фотоплівок. Визначення оптимального часу проявлення плівок. Аналіз якості проявлених плівок. Створення архіву негативів. Друкування фотографій за допомогою фотозбільшувача.

5.5. Сушіння фотокарток (3 год.)

Теоретична частина. Сушіння фотокарток. Зберігання плівок і фотокарток.

Практична частина. Друкування, сушіння фотокарток.

5.6. Глянсування (3 год.)

Теоретична частина. Глянсування. Холодне й гаряче глянсування. Будова, принцип дії приладів для глянсування.

Практична частина. Робота на глянсувальниках.

Розділ 6. Художнє оброблення фотографій (18 год.)

6.1. Основні види оброблення фотографій (3 год.)

Теоретична частина. Призначення художнього оброблення фотографій. Основні види оброблення (тонування, маски, комбінований друк, соляризація тощо). Найпростіше програмне забезпечення для покращення зображення.

Практична частина. Виготовлення фотографій методом комбінованого друку. Користування графічними редакторами.

6.2. Ретушування (3 год.)

Теоретична частина. Ретушування у фотографії. Дефекти зображення. Основні способи ретушування фотографій. Інструменти для ретушування. Технічне та художнє ретушування.

Практична частина. Визначення дефектів зображення. Ретушування фотокарток.

6.3 Художнє оброблення чорно-білих фотографій (3 год.)

Теоретична частина. Зір людини, його особливості. Способи підвищення «реальності» під час оброблення фото. Поради щодо використання сучасних фотоматеріалів. Тонування фотографій.

Практична частина. Розглядання кольорового зображення в чорно-білому варіанті. Тонування фотокарток за допомогою стандартних розчинів.

6.4. Художнє оброблення кольорових фотографій (3 год.)

Теоретична частина. Сучасна фотолабораторія, її можливості.

Практична частина. Екскурсія до міні-лабу.

6.5. Комп'ютерна графіка (6 год.)

Теоретична частина. Графічні редактори, їх можливості. Векторне, растрове зображення. Способи кадрування, корекції зображення в програмі Photoshop.

Практична частина. Оброблення фотоматеріалів на основі програми Photoshop. Додавання кольору, яскравості зображенню залежно від композиції.

Розділ 7. Організаційно-масові заходи (21 год.)

Теоретична частина. Конкурси і виставки, їх значення, вимоги. Розміщення робіт у приміщенні. Освітлення, жанровість робіт.

Правила поведінки в громадських місцях.

Практична частина. Екскурсії до музеїв, лабораторії фотомитця, на фотовиставки. Зустрічі з фотомайстрами, фотохудожниками.

Підготовка фотоматеріалів до участі в конкурсах, виставках.

Підсумок (21 год.)

Теоретична частина. Аналіз досягнень вихованців за навчальний рік. Поради, рекомендації, завдання на літо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основи безпеки життєдіяльності й охорони праці у фотолабораторії;
- правила поведінки в музеї, виставковому залі;
- будову фотоапаратів, допоміжного обладнання;
- основні дані про хімічні та фізичні процеси під час фотографування;
- основні жанри фотографії;
- основи композиції;
- будову фотоапарата, іншого фотографічного обладнання.

Вихованці мають вміти:

- користуватися фотоапаратурою;
- друкувати чорно-білі фотокартки;
- виконувати різножанрову фотозйомку;
- кадрувати зображення;
- готувати до друку й друкувати фотографії.

Вихованці мають набути досвід:

- використання знань з основ фотографії в самостійній творчій роботі;
- різножанрової фотозйомки;
- планування роботи, передбачення кінцевого результату;
- бережливого використання матеріалів, обладнання;
- спілкування з ровесниками в процесі навчально-творчої діяльності.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	1	2	3
Розділ 1. Фотооптика і сучасна фотоапаратура	7	2	9
1.2. Фотооптика	4	2	6
1.2. Сучасне виробництво фотоапаратури	3	-	3
Розділ 2. Композиція фотокадру	12	24	36
2.1. Задум і його втілення	2	4	6
2.2. Урівноважена і неурівноважена композиція	3	6	9
2.3. Лінійна і тональна перспектива	3	6	9
2.4. Світлове і тонове рішення	2	4	6
2.5. Точка фотозйомки	2	4	6
Розділ 3. Прикладна фотографія	7	14	21
3.1. Репродукція	1	2	3
3.2. Макрозйомка	2	4	6
3.3. Фотографіка. Ізогелія	2	4	6
3.4. Панорамна фотозйомка	2	4	6
Розділ 4. Оброблення фотоматеріалів	6	12	18
4.1. Повторне оброблення негативів	1	2	3
4.2. Якість фотозображень	1	2	3
4.3. Дрібнозернисті та структурні зображення	1	2	3
4.4. Тонування фотографій	1	2	3
4.5. Оздоблення фотографій	1	2	3
4.6. Комп'ютерне ретушування	1	2	3
Розділ 5. Практика фотографування	21	63	84

5.1. Натюрморти	3	9	12
5.2. Портрети	3	9	12
5.3. Пейзажі	3	9	12
5.4. Пам'ятки архітектури	3	9	12
5.5. Фотографування в приміщенні	3	9	12
5.6. Жанрова фотозйомка	3	9	12
5.7. Експеримент	3	9	12
Розділ 6. Фотомонтаж	8	22	30
6.1. Фотомонтаж	3	9	12
6.2. Колаж	3	9	12
6.3. Постер	2	4	6
Розділ 7. Виставкова, конкурсна діяльність	-	12	12
Підсумок	-	3	3
Разом	62	154	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Організаційні питання. Ознайомлення з програмою роботи гуртка. Проведення інструктажу з техніки безпеки під час фотографування.

Практична частина. Презентація, обговорення результатів роботи за літо.

Розділ 1. Фотооптика і сучасна фотоапаратура (9 год.)

1.1. Фотооптика (6 год.)

Теоретична частина. Природа світла. Оптика як фізичне поняття. Фотооптика. Оптичні системи. Фотооб'єктиви, їх класифікація та призначення, технічні характеристики. Просвітлення фотооптики. Аберация і корекція.

Практична частина. Вивчення будови фотооб'єктивів.

1.2. Сучасне виробництво фотоапаратури (3 год.)

Теоретична частина. Історія створення й удосконалення фотоапаратури. Найвідоміші виробники фотоапаратів. Тенденції розвитку та перспективи фотоіндустрії.

Розділ 2. Композиція фотокадру (36 год.)

2.1. Задум і його втілення (6 год.)

Теоретична частина. Композиція кадру: тональна, світлотіньова та лінійна побудова зображення. Виділення головного в композиційному задумі, багатоплановість, рівновага, гармонія. Акцент і зміст. Технічне вирішення композиції. Розміщення предметів у межах кадру. Сприйняття фотороботи глядачем.

Практична частина. Проектування та побудова зображення під час фотографування. Вибір точки фотозйомки, кадрування. Розміщення предметів фотозйомки. Використання освітлювачів, спалахів. Пошук теми, її вирішення.

Фотографування з різних точок. Друкування фотографій.

2.2. Врівноважена і неуврівноважена композиція кадру (9 год.)

Теоретична частина. Поняття про врівноважену і неуврівноважену композицію. Симетрія. Фронтальна композиція. Асиметрія. Принцип рівноваги та світло. Рівновага, рух у кадрі. Сміслові навантаження неуврівноваженої композиції.

Практична частина. Фотографування. Створення врівноваженої і неуврівноваженої композиції. Друкування фотографій.

2.3. Лінійна і тональна перспективи (9 год.)

Теоретична частина. Проблема зображення простору. Зорове сприйняття простору людиною. Лінійна побудова кадру. Засоби змінення перспективного малюнка кадру. Залежність перспективи від фокусної відстані об'єктиву. Вибір точки фотозйомки. Тональна побудова кадру. Контраст. Повітряні димки. Вплив характеру освітлення на глибину кадру.

Практична частина. Практичне фотографування. Друкування фотографій.

2.4. Світлове і тонове вирішення (6 год.)

Теоретична частина. Світлотіньовий малюнок кадру. Характер освітлення. Розсіяне та направлене освітлення. Контраст тонів. Силуетна фотозйомка. Пластика світла. Вплив характеру освітлення на передачу об'єму на площині кадру.

Практична частина. Практичне фотографування. Створення світлотональних і світлотіньових фотографій. Побудова силуетного зображення. Друкування фотографій.

2.5. Точка фотозйомки (6 год.)

Теоретична частина. Центральні та бокові, верхні та нижні точки фотозйомки. Ракурс. Точка фотозйомки й об'єм предметів. Перспективний малюнок кадру та близька точка фотозйомки.

Практична частина. Визначення впливу точки фотозйомки на смислове навантаження кадру. Фотографування об'єкта з різних точок.

Розділ 3. Прикладна фотографія (21 год.)

3.1. Репродукція (3 год.)

Теоретична частина. Призначення фотографування репродукцій. Апаратура для репродукційного знімання. Факсимільна репродукція. Освітлення. Способи репродукції за допомогою дзеркального фотоапарата, збільшувача. Фотоплівка для репродукції.

Практична частина. Репродукційне фотографування за допомогою дзеркального фотоапарата.

3.2. Макрозйомка (6 год.)

Теоретична частина. Основи макрозйомки. Оптика, додаткове обладнання, фотоматеріали. Глибина зображувального простору під час макрозйомки, освітлення. Місце, час, об'єкт (предмет) знімання. Макрозйомка компакт-камерою.

Практична частина. Облаштування місця для проведення фотографування крупним планом. Підбір фотоапаратури та фотооптики. Використання штативу. Вибір об'єктів фотографування. Практичне фотографування.

3.3. Фотографіка. Ізогелія (6 год.)

Теоретична частина. Оптична щільність. Технологія отримання постерного зображення. Ізогелія в кольоровій фотографії. Графічні редактори, можливості отримання зображень з кількома зонами рівної оптичної щільності.

Практична частина. Створення фотографічних зображень з ефектом ізогелії за допомогою графічного редактора Photoshop.

3.4. Панорамна фотозйомка (6 год.)

Теоретична частина. Панорама як вид спеціальної фотозйомки, вимоги до неї. Панорами. Обладнання. Точка фотозйомки. Горизонтальна та вертикальна панорама. Освітлення. Експозиція під час фотозйомки панорами. Масштаб об'єктів фотографування. Процес створення панорами за допомогою графічних редакторів.

Практична частина. Вибір об'єкта фотозйомки. Фотографування панорами. Застосування штатива. Визначення експозиції. Склеювання панорами за допомогою графічного редактора Photoshop.

Розділ 4. Оброблення фотоматеріалів (18 год.)

4.1. Повторне оброблення негативів (3 год.)

Теоретична частина. Щільність негативного зображення на плівці. Процес послаблення негативного зображення. Поверхнєве, пропорційне та надпропорційне послаблення. Посилення оптичної щільності на негативах. Пропорційне, надпропорційне, субпропорційне посилення. Стандартні розчини для процесу посилення або послаблення негативів.

Техніка безпеки під час оброблення негативів.

Практична частина. Виготовлення розчинів для посилення оптичної щільності негативів. Виготовлення розчинів для послаблення оптичної щільності негативів.

4.2. Якість фотозображень (3 год.)

Теоретична частина. Дефекти негативів, їх причини. Методи попередження дефектів, способи їх усунення. Вуаль. Додатковий колір. Механічні ушкодження. Дефекти фотовідбитків, способи їх попередження.

Практична частина. Оцінювання якості негативного зображення. Ретуш негативів. Попередження отримання неякісних фотовідбитків.

4.3. Дрібнозернисті та структурні зображення (3 год.)

Теоретична частина. Дрібнозернисті плівки. Дрібнозернисті проявники. Способи одержання дрібнозернистих зображень. Структурність фотографії як художній прийом. Друк із контратипу. Ретикуляція.

Практична частина. Отримання дрібнозернистого зображення. Фотозамальовка за допомогою олійних фарб.

4.4. Тонування фотографій (3 год.)

Теоретична частина. Тонування фотографій, його призначення. Тонування під час проявлення карток. Тонування в спеціальних розчинах. Часткове, багаторазове тонування. Тонування повторним проявленням.

Практична частина. Тонування фотографій стандартними віражами.

4.5. Оздоблення фотографій (3 год.)

Теоретична частина. Естетика оздоблення фотографій. Методи та способи оздоблення. Паспарту. Фоторамки. Нестандартні способи презентації фото.

Практична частина. Оздоблення фотографій. Оформлення фотографій у паспарту. Виготовлення фоторамок.

4.6. Комп'ютерне ретушування (3 год.)

Теоретична частина. Комп'ютерне ретушування, його мета і завдання. Програмне та системне забезпечення. Автоматичне ретушування. Способи ретушування сканованого зображення.

Практична частина. Комп'ютерне ретушування цифрових зображень за допомогою графічних редакторів.

Розділ 5. Практика фотографування (84 год.)

5.1. Натюрморти (12 год.)

Теоретична частина. Натюрморт, вимоги до його фотографування. Образ у предметній фотозйомці. Простір у натюрморті. Натюрморт поставлений і знайдений. Роль світла в натюрморті. Фактура як виразний елемент художнього образу. Освітлення фактур. Фактура скла. Ритм.

Практична частина. Створення образу. Використання різних джерел світла. Просторова побудова натюрморту. Фотографування натюрмортів.

5.2. Портрети (12 год.)

Теоретична частина. Портрет. Портрет у сучасному фотомистецтві. Образ у портретній фотозйомці. Зображувальне вирішення портрету. Фон. Освітлення. Тон. Положення фотоапарата. Портретна фотозйомка в приміщенні під час природного і штучного освітлення.

Портрет студійний і жанровий. Груповий портрет.

Фотограф-портретист. Контакт з особою, яку фотографують.

Практична частина. Створення портретного образу. Використання різних джерел освітлення. Налаштування моделі на взаємний творчий процес. Фотозйомка жанрового портрету. Оброблення плівок. Друк фотографій. Оброблення фотографій на комп'ютері.

5.3. Пейзажі (12 год.)

Теоретична частина. Пейзаж. Особливості фотографування пейзажу. Обладнання, етапи підготовки до фотографування. Образність пейзажної фотографії. Горизонт. Небо в кадрі. Світло як зображувальний засіб пейзажу. Динаміка тону. Ритми простору. Індустріальний пейзаж.

Практична частина. Підготовка до фотографування пейзажу. Процес фотографування пейзажів. Використання штативу. Композиційна побудова кадру. Застосування фотофільтрів. Оброблення плівок. Друк фотографій. Оброблення фотографій на комп'ютері.

5.4. Пам'ятки архітектури (12 год.)

Теоретична частина. Мета та завдання архітектурної фотографування. Композиційне вирішення. Положення апарата під час фотографування пам'яток архітектури.

Практична частина. Фотографування пам'яток архітектури. Вибір точки фотографування. Застосування коротко-, довгофокусних об'єктивів.

Оброблення плівки. Друкування фотографій. Оброблення фотографій на комп'ютері.

5.5. Фотографування в приміщенні (12 год.)

Теоретична частина. Основи фотографування інтер'єру. Необхідне обладнання. Підготовка приміщення до фотографування. Освітлення. Баланс білого. Експозиція.

Людина в інтер'єрі. Мета і завдання фотографування людини в інтер'єрі. Освітлення наявне і додаткове. Обладнання. Композиційна побудова кадру, його ідея під час фотографування людини/людей у приміщенні.

Практична частина. Підготовка до фотографування в інтер'єрі. Підбір апаратури. Використання штативу. Оцінка освітлення, вибір експозиції. Фотографування, друкування фотографій. Оброблення фотографій на комп'ютері.

5.6. Жанрова фотозйомка (12 год.)

Теоретична частина. Сюжет жанрового знімка. Методи фотозйомки. Режисура. Композиційна побудова кадру. Використання простору. Час та рух у статичному зображенні. Емоційне наповнення. Необхідне обладнання.

Вулична фотографія як окремий вид жанрової фотозйомки. Нюанси стрит-фотографії. Етапи вдосконалення навичок вуличного фотографування. Умови отримання якісних знімків.

Практична частина. Підготовка до жанрової фотозйомки. Вибір сюжету, часу фотозйомки. Використання необхідного обладнання для вирішення творчого завдання. Фотографування. Оброблення плівок. Друк фотографій. Оброблення фотографій на комп'ютері.

5.7. Експеримент (12 год.)

Теоретична частина. Фрізлайт, основні правила. Обладнання. Колір та джерела світла. Умови фотозйомки.

Хронофотографія (Time-Lapse), основні правила. Режим фотографування. Необхідне обладнання. Експозиція. Інтервали між кадрами. Чутливість до світла. Час знімання. Процес створення Time-Lapse за допомогою графічного редактора Photoshop.

Інфрачервоний фільтр та «паралельні світи». Інфрачервонафотографія. Види інфрачервоної фотозйомки. Застосування. Умови фотографування й експозиція.

Практична частина. Малювання світлом: планування процесу фотографування, обрання апаратури, використання штативу.

Фотографування з використанням інфрачервоного фільтру. Створення надреального образу.

Розділ 6. Фотомонтаж (30 год.)

6.1. Фотомонтаж (12 год.)

Теоретична частина. Фотомонтаж, його види. Основи ілюзійного й неілюзійного монтажу. Композиція, сюжет, образ сучасного фотомонтажу. Способи виконання. Фотомонтаж у графічному редакторі Photoshop.

Практична частина. Створення образу. Вибір теми, підбір фотоапаратури та обладнання, фотографування окремих фрагментів. Поєднання відзнятих фрагментів в одному зображенні.

6.2. Колаж (12 год.)

Теоретична частина. Колаж як технічний прийом в образотворчому мистецтві. Основи техніки колажу. Категорії фотоколажів. Інструменти для створення фотоколажів. Основи колажу в графічному редакторі Photoshop.

Практична частина. Підбір негативів, фотокарток, форматування. Підписи до фотографій. Художнє оформлення. Додавання елементів живопису та декору до фотографій. Створення фотоколажів.

6.3. Постер (6 год.)

Теоретична частина. Постери, вимоги до оформлення постерів. Композиція та смислові акценти. Лаконізм. Інформаційна й емоційна складові. Постери для участі в різних конкурсах.

Практична частина. Відбір фотоматеріалу для постерів. Додавання тексту. Створення постерів.

Розділ 7. Виставкова, конкурсна діяльність (12 год.)

Практична частина. Визначення кращих робіт для фотовиставки. Пояснення відбору. Відбір фотографій для участі у фотоконкурсах.

Зустрічі з фотохудожниками.

Відбір і друкування фоторобіт для конкурсів і виставок.

Монтаж фотовиставки. Проведення фотовернісажу.

Підсумок (3 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків навчального року. Завдання на літо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- вимоги техніки безпеки під час фотографування, роботи у фотолабораторії;
- технічні характеристики сучасної фотоапаратури;
- вимоги до композиції кадру;
- основні дані про оброблення фотоматеріалів;
- вимоги до фотомонтажу;
- завдання конкурсної діяльності.

Вихованці мають уміти:

- дотримуватися вимог техніки безпеки під час процесів фотографування й друкування фотографій;
 - користуватися фотоапаратурою;
 - вибирати план, фотографувати з різних точок;
 - облаштувати місце для проведення фотографування;
 - поєднувати фрагменти в одному зображенні;
 - обробляти фотоматеріали у графічному редакторі Photoshop, друкувати фотографії;
 - створювати фотоколажі, постери.
- Вихованці мають набути досвід:
- оброблення й оздоблення фотографій;
 - створення портретного образу;
 - виготовлення афіш, потетерів, колажів;
 - участі в конкурсах і виставках різних організаційних рівнів.

**Вищий рівень, третій рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	1	2	3
Розділ 1. Фотомистецтво як професія	8	10	18
1.1. Професія фотографа	5	4	9
1.2. Авторський стиль	3	6	9
Розділ 2. Програмне забезпечення для оброблення фотографій	19	44	63
2.1. Графічний редактор Adobe Photoshop	2	1	3
2.2. Робота із зображеннями в Adobe Photoshop	14	37	51
2.2.1. Панель інструментів. Робота із зображенням	6	24	30
2.2.2. Режими та моделі кольору	3	3	6
2.2.3. Роздільна здатність	2	1	3
2.2.4. Використання палітри Layers	3	9	12
2.3. Додавання тексту до фотографій	2	4	6
2.4. Розміщення фотографій в Інтернеті	1	2	3
Розділ 3. Використання фотоматеріалів в друкованій продукції	16	62	78
3.1. Створення шаблонів	2	1	3
3.2. Художнє оформлення	14	61	75
3.2.1. Фотоальбоми	4	17	21
3.2.2. Календарі	4	17	21
3.2.3. Буклети	2	7	9
3.2.4. Фотокниги	4	20	24
Розділ 4. Практика фотографування	18	75	93
4.1. Фоторепортажі	6	21	27
4.2. Фотосерії	6	30	36
4.3. Фоторозповіді	6	24	30
Розділ 5. Науково-дослідницька та навчально-творча діяльність вихованців	3	27	30
5.1. Конкурсна і виставкова діяльність	-	12	12
5.2. Науково-дослідницька діяльність	3	15	18
Підсумок	-	3	3
Разом	65	223	288

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з програмою роботи гуртка. Правила пожежної, хімічної та електробезпеки в лабораторії. Обладнання робочого місця. Первинний інструктаж із техніки безпеки.

Практична частина. Презентація, аналіз фоторобіт, виконаних вихованцями під час канікул.

Розділ 1. Фотомистецтво як професія (18 год.)

1.1. Професія фотографа (6 год.)

Теоретична частина. Фотомистецтво і особистість фотографа. Професія – фотограф. Історія становлення професії. Фотограф і фотохудожник. Характеристика основних напрямів і спеціалізацій. Видатні митці фотографії різних років. Маркетинг у роботі фотографа.

Етичні норми в роботі фотографа. Правові питання фотографії.

Фотографія у XXI столітті. Новітні технології і фотографія. Сучасна фотографія.

Фотошколи, майстер-класи.

Навчальні заклади України та за кордоном, що надають освіту в галузі фотомистецтва.

Практична частина. Вивчення основних напрямів роботи фотографа. Ознайомлення з авторськими правами. Створення тексту дозволу на публікацію робіт. Екскурсія до професійної фотостудії, навчального закладу. Перегляд, обговорення мультимедійної презентації. Зустріч з фотомитцями.

1.2. Авторський стиль (9 год.)

Теоретична частина. Стиль в образотворчому мистецтві. Феномен авторського стилю. Вияв індивідуальності засобами фотомистецтва. Художні прийоми, візуальні елементи.

Презентація фотоматеріалів, розкриття теми. Художнє значення фотороботи.

Практична частина. Перегляд, обговорення мультимедійної презентації. Визначення особливостей авторського стилю. Формулювання основних стильових особливостей. Обговорення фоторобіт, визначення авторського стилю.

Розділ 2. Програмне забезпечення для оброблення фотографій (63 год.)

2.1. Графічний редактор Adobe Photoshop (3 год.)

Теоретична частина. Сучасні програми з оброблення зображення. Історія створення і розвитку програми Adobe Photoshop.

Можливості створення образу за допомогою графічних редакторів.

Практична частина. Ознайомлення з графічним редактором Adobe Photoshop, його можливостями.

2.2. Робота із зображеннями в Adobe Photoshop (51 год.)

2.2.1. Панель інструментів. Робота із зображенням (30 год.)

Теоретична частина. Технічна, художня необхідність редагування фотографій у програмі Adobe Photoshop. Основні правила роботи із зображеннями. Панель інструментів: призначення, властивості, способи застосування.

Практична частина. Робота з інструментами графічного редактора. Відбір фотографій для редагування за допомогою програми Adobe Photoshop.

Застосування програми для оброблення фотографій.

2.2.2. Режими та моделі кольору (6 год.)

Теоретична частина. Колір у фотографії. Режими та моделі кольору, встановлення кольорув програмі Adobe Photoshop. Основні принципи калібрування монітору.

Практична частина. Калібрування монітору. Встановлення і практичне використання режимів і моделей кольору в програмі Adobe Photoshop.

2.2.3. Роздільна здатність (3 год.)

Теоретична частина. Роздільна здатність зображення. Якість зображення. Способи стискання зображення в програмі Adobe Photoshop. Формат фотографії. Правила підготовки фотографій до друку.

Практична частина. Визначення розміру фотографії. Встановлення необхідного розміру і роздільної здатності зображення в програмі Adobe Photoshop. Підготовка зображення до друку.

2.2.4. Використання палітри Layers (12 год.)

Теоретична частина. Шари програми Adobe Photoshop. Способи створення шару, дублікат. Основи роботи з шарами в графічному редакторі Adobe Photoshop.

Практична частина. Робота з шарами в програмі Adobe Photoshop. Шари в роботі, накладання. Заміна фонового шару, прозорість. Заміна чергування, автоматичні методи співвідношень. Видалення шару, об'єднання, збереження об'єднаної версії.

2.3. Додавання тексту до фотографій (6 год.)

Теоретична частина. Художня та смислова необхідність додавання тексту до зображення. Способи додавання тексту до фотографій.

Основні прийоми редагування текстового шару. Інструмент Т – текст, його можливості.

Практична частина. Додавання тексту до фотографій за допомогою інструменту текст. Редагування текстового шару.

2.4. Розміщення фотографій в Інтернеті (3 год.)

Теоретична частина. Сучасні засоби комунікації. Web-галереї. Графічний редактор Photoshop і Web. Умови збереження фотографій для Web-сторінок.

Практична частина. Підготовка та збереження фотографій для Web-сторінок.

Розділ 3. Використання фотоматеріалів у друкованій продукції (78 год.)

3.1. Створення шаблонів (3 год.)

Теоретична частина. Фотоматеріали в друкованих виданнях. Функціональне призначення фотоілюстрацій.

Алгоритм створення шаблону. Сторінка як шаблон. Векторна та растрова графіка.

Практична частина. Створення шаблону сторінки для друкованого видання з використанням графічного редактора.

3.2. Художнє оформлення (75 год.)

3.2.1. Фотоальбоми (21 год.)

Теоретична частина. Фотоальбоми Класичний фотоальбом. Скрапбукінг. Створення фотоальбому. Підбір негативів, фотокарток, форматування. Методи розподілу фотографій на групи. Способи художнього оформлення сторінок альбому. Обкладинка.

Дизайн фотоальбому в графічному редакторі Adobe Photoshop. Макет фотоальбому.

Практична частина. Підбір негативів, фотокарток, форматування. Розподіл фотографій на групи. Оброблення фотографій.

Художнє оформлення сторінок фотоальбому з елементами дизайну. Створення макету фотоальбому з використанням графічного редактора Adobe Photoshop.

Підготовка фотоальбому до друку.

3.2.2. Календарі (21 год.)

Теоретична частина. Календарі, їх значення та види. Історія виникнення. Календарна сітка. Стил і параметри форматування. Способи художнього оформлення сторінок. Можливості графічного редактора Adobe Photoshop для створення макету календаря.

Практична частина. Відбір фотографій, форматування. Оброблення фотографій. Поєднання календарної сітки із зображенням. Виділення святкових дат. Додавання тексту. Художнє оформлення сторінок календаря з елементами дизайну. Створення макету календаря за допомогою графічного редактора Adobe Photoshop. Підготовка фотокалендаря до друку.

3.2.3. Буклети (9 год.)

Теоретична частина. Буклетні видання. Шаблон буклету. Інформаційне навантаження. Вимоги до дизайну буклету. Створення буклету в графічному редакторі Adobe Photoshop.

Практична частина. Підбір інформаційного та ілюстративного матеріалу для буклетів. Художнє оброблення фотографій. Використання шрифтів в оформленні буклету. Створення макету буклетів за допомогою графічного редактора Adobe Photoshop. Підготовка буклетів до друку.

3.2.4. Фотокниги (24 год.)

Теоретична частина. Фотокнига, її формати, технічні характеристики. Стил. Обкладинка. Художні елементи, коментарі в оформленні сторінок фотокниги. Шаблони для фотокниг.

Оригінальність дизайну. Макет фотокниги в графічному редакторі Adobe Photoshop.

Практична частина. Обрання теми, відбір фотографій. Художня Оброблення фотографій. Дизайн сторінок фотокниги. Додавання тексту.

Використання художніх ефектів в оформленні сторінок фотокниги. Створення макету фотокниги за допомогою графічного редактора Adobe Photoshop. Підготовка фотокниги до друку.

Розділ 4. Практика фотографування (93 год.)

4.1. Фоторепортажі (27 год.)

Теоретична частина. Фоторепортаж, вимоги до його створення. Історія виникнення й розвитку репортажної фотозйомки. Роль фоторепортера. Агентство Magnum photos. Основні характеристики та види фоторепортажу. Правила та вимоги до фотографування подій. Зображувальні засоби. Композиція та структура репортажу. Формат кадрів. Критерії відбору робіт. Запобіжні заходи та питання етики в процесі роботи над фоторепортажем. Необхідне обладнання.

Практична частина. Підготовка до знімання репортажу. Фотографування на місці подій. Аналіз отриманих результатів, відбір робіт. Перегляд та обговорення презентацій фоторепортажів.

4.2. Фотосерії (36 год.)

Теоретична частина. Фотосерія як жанр фотожурналістики. Тема, її вирішення. Художня цінність і самодостатність окремих знімків. Творчий підхід до створення цілісного образу. Символізм, ідейна складова фотосерії. Методи і способи створення фотосерії. Назва фотосерії, її значення. Емоційна складова. Відкрита і закрита фотосерія.

Практична частина. Обрання теми фотосерії. Складання плану роботи з матеріалом. Робота над фотосеріями за індивідуальними творчими планами. Аналіз, відбір фотографій. Перегляд, обговорення презентацій фотосерій.

4.3. Фоторозповіді (30 год.)

Теоретична частина. Фоторозповідь як художньо-публіцистичний жанр. Об'єкт фоторозповіді. Портретний, дорожній і проблемний вид фоторозповіді. Принципи побудови відеоряду. Хронологічна послідовність. Фотографія-символ як концентрація змісту фоторозповіді.

Практична частина. Обрання теми роботи. Складання плану роботи. Робота зі складання фоторозповідей за індивідуальними творчими планами гуртківців. Аналіз, відбір фотографій. Укладання відеоряду фоторозповіді. Перегляд та обговорення презентацій фоторозповідей.

Розділ 5. Науково-дослідницька та навчально-творча діяльність вихованців (30 год.)

5.1. Конкурсна і виставкова діяльність (12 год.)

Практична частина. Обрання теми виставки. Визначення кращих робіт для фотовиставки. Відбір світлин для участі у фотоконкурсах. Підготовка фотографій до друку. Використання паспарту в оформленні фотографій. Друкування виставочних робіт. Монтаж фотовиставки. Проведення фотовернісажу. Відзнака переможців конкурсів, виставок.

5.2. Науково-дослідницька діяльність (18 год.)

Теоретична частина. Перспективні напрями досліджень з фотомистецтва. Науковий стиль. Види наукової діяльності. Науково-дослідницька робота учнів. Вимоги до оформлення науково-дослідницьких робіт учнів. Організація наукового дослідження. Наукові джерела, їх опрацювання. Висновки, додатки. Культура мовлення під час виголошення доповідей, ведення дискусії.

Практична робота. Визначення теми, мети, завдань дослідження. Робота з науковими джерелами. Робота над змістом дослідження, висновками, додатками. Редагування та корегування науково-дослідницької роботи. Підготовка науково-дослідницької роботи до захисту.

Підсумок (3 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків роботи за рік. Поради, рекомендації щодо подальшої творчої діяльності.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основи безпеки життєдіяльності й охорони праці у фотолабораторії;
- етичні, правові вимоги до фотографування;
- програмне забезпечення для оброблення фотографій;
- особливості використання фотоматеріалів у друкованих виданнях.

Вихованці мають вміти:

- здійснювати художнє оформлення фотоальбомів, календарів, буклетів, фотокниг тощо;
- працювати над серіями фотографій за індивідуальними творчими планами;
- визначати перспективні напрями досліджень з фотомистецтва;
- працювати над змістом дослідження;

- відбирати фотороботи для участі у фотоконкурсах.
- Вихованці мають набути досвід:
- виявляти індивідуальність засобами фотомистецтва;
 - роботи з інструментами графічного редактора;
 - розробляти шаблони дизайну сторінок буклету, фотокниги тощо;
 - створення фоторозповідей;
 - здійснення аналізу фоторобіт для їх відбору до участі у виставках і конкурсах;
 - висвітлення результатів науково-дослідницької роботи.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Прилади, обладнання	Кількість
Фотоапарати типу «Зеніт», «Київ»	2
Цифрова фотокамера	3
Змінна оптика	5
Фотозбільшувач «Дон», «УПА»	2
Лампи спалахи	3
Електроглянсувач	2
Реле часу	2
Фотокувети	6
Фотобачки	5
Рамки для кадрування	2
Фотоліхтарі	2
Фоторізаки	2
Терези	1
Пінцети	3
Термометри	3
Фотоштативи	3
Фотоосвітлювачі	8
Персональний комп'ютер	3
Фотопринтер	1
Світловий столик	1
Картрідери	3
Порти	3
Фони – для фотографування	3
Flash – пам'ять	3
Диски CD, DVD	20
Ножиці	3
Ножі для обрізки фото, картону	3
Фотосканер	1

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Іщенко С. А. Фотогурток : [програма та методичні вказівки до роботи гуртка] / С. А. Іщенко. – К. : Грамота, : 2006. – 58 с.
2. Как научиться фотографировать. [Електронний ресурс] / <http://review.lospopadosos.com/kak-nauchitsya-fotografirovat>
3. Ланський Є. М. Вчись фотографувати / Є. М. Ланський, В. Г. Сичов. – К. : Техніка, 1975. – 82 с. 11
4. Стародуб Д. Азбука фотографа / Д. Стародуб. – К. : Техніка, 1985. – 99 с.
5. Тайц А. Самоучитель Adobe Photoshop / А. Тайц. – С.П: БХВ. – 104 с.
6. Типова програма гуртка юних фотоаматорів (Програми з позашкільної освіти, науково-технічний напрям, випуск 1). – К., Грамота, 2007.
7. Уроки о фотографии. [Електронний ресурс] / <http://artsphoto.org.ua/>
8. Учебник фотографии. Принципы фотографии [Електронний ресурс] / <http://www.64bita.ru/basicshot.html>
9. Шахрова М. М., Грезина Н. Г. Фотографія / М. М. Шахрова, Н. Г. Грезина. – К. : Вища школа, 1993. – 79 с.
10. Шахрова М. Общй курс фотографа / М. Шахрова. – К. : Вища школа, 2002. – 108 с. 1

11. Шахрова М.М. Общий курс фотографии. – К.: Вища школа, 2002. – 108 с.
12. Шахрова М.М., Грезина Н.Г. Фотография. –К.: Вища школа, 1993. – 79 с.
13. Шевченко М.В.. Психологічні аспекти вдосконалення фотосправи. [Електронний ресурс] / <http://vuzlib.com/content/view/939/94/>
14. Яштольд-Говорков В. О. Довідник фотолюбителя / В. О. Яштольд- Говорков. – К. : Техніка, 2005. – 154 с.
15. 10 Image Editing Tools To Make Photos Fit for Social Sharing [Електронний ресурс] / <http://thenextweb.com/dd/2014/04/03>
16. 13 Ways to Make Your Photos Look Pr - Improve Photography[Електронний ресурс] / <http://improvephotography.com/35020>
17. How To Make Your Photos Look Awesome With Photoshop in Seconds (With Absolutely No Knowledge). [Електронний ресурс] / <http://www.instructables.com/id>

«ЦИРКОВЕ МИСТЕЦТВО»

Навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Соціокультурні умови розвитку України актуалізують питання виховання особистості, формування системи її цінностей, готовності до самореалізації в суспільстві. Значну роль у вихованні, соціальному становленні, розвитку особистості відіграють позашкільні навчальні заклади, діяльність яких відповідає соціальному замовленню. Одним з ефективних засобів розв'язання такого завдання є мистецтво, соціальна значущість якого визначається рівнем його впливу на внутрішній світ людини, напрямки її соціальної активності залежно від нахилів й уподобань. Серед напрямів освітньої роботи в сучасному позашкільному навчальному закладі чільне місце належить забезпеченню достатнього рівня художньо-естетичного, творчого розвитку дітей та учнівської молоді в процесі специфічних видів діяльності, зокрема занять цирковим мистецтвом. Залучення вихованців до навчання в гуртку «Циркове мистецтво» надає можливість випробувати себе в різних жанрах циркового мистецтва, виявити таланти та здібності до цього виду мистецтва, визначитися з вибором майбутньої професії.

Навчальна програма «Циркове мистецтво» розроблена з урахуванням вимог чинного законодавства в галузі освіти, методичних рекомендацій щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти.

Новизна програми полягає у спрямованості на формування у вихованців системи ціннісних орієнтацій; створення умов для їх психічного, духовного і фізичного розвитку засобами циркового мистецтва.

Програма побудована на основі особистісно орієнтованого, діяльнісного підходів, що забезпечує створення ситуації успіху для вихованців під час навчально-творчої діяльності в гуртку позашкільного навчального закладу; сприяє їх гармонійному розвитку, самопізнанню, самореалізації, самоствердженню.

Зміст програми ґрунтується на принципах науковості змісту і методів навчання, гуманізації та демократизації навчально-виховної роботи, структурної єдності, культуровідповідності, етнізації, поєднання педагогічного управління з ініціативою і самодіяльністю учнів.

Особливістю програми є її змістове наповнення, що спрямоване на реалізацію основних теоретичних і практичних підходів до організації навчально-виховної роботи з художньо-естетичного розвитку вихованців відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей.

Навчальна програма побудована концентричним способом, що допускає повторне вивчення окремих розділів і тем як на одному, так і на різних рівнях навчання з розширенням та поглибленням змісту навчального матеріалу. До програми зроблено

доповнення, що відображають особливості національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді у процесі оволодіння основами циркового мистецтва.

Мета програми – формування у вихованців художніх інтересів, морально-естетичних ідеалів, культури здоров'я засобами навчально-творчої діяльності в гуртку позашкільного навчального закладу.

Мета програми визначає такі *завдання*:

- створення умов для набуття досвіду творчої діяльності та задоволення моральних, естетичних і творчих запитів і потреб вихованців;
- забезпечення емоційного, фізичного й інтелектуального розвитку в умовах різновікового колективу;
- розширення можливостей для соціалізації вихованців у процесі освітньо-виховної та навчально-творчої діяльності в позашкільному соціумі;
- сприяння самовизначенню й самореалізації вихованців, вибору власного життєвого шляху, досягнення особистісного успіху.

Навчальна програма реалізується в гуртку за художньо-естетичним напрямом позашкільної освіти та спрямована на дітей середнього і старшого шкільного віку. Матеріал у ній структуровано за основним і вищим навчальними рівнями та за тематичними розділами, що відображають різноманітність форм і методів роботи, забезпечують теоретичну і практичну підготовку вихованців за художньо-естетичним напрямом позашкільної освіти. Програмою передбачено 3 роки навчання:

- 1-й рік – основний рівень – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень;
- 2-й рік – основний рівень – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень;
- 3-й рік – вищий рівень – 324 год. на рік, 9 год. на тиждень.

Програма першого року навчання передбачає розширення у вихованців обсягу знань із теоретичних основ фізичної культури; ознайомлення із цирковим мистецтвом; удосконалення рухових умінь і навичок; формування умінь самостійно використовувати фізичні дані для зміцнення і забезпечення гармонійного фізичного розвитку, покращення діяльності центральної нервової системи, загартовування організму; формування умінь і навичок виконувати циркові елементи, розробляти номери для програм виступів; створення умов для виявлення і розвитку здібностей вихованців до занять цирковим мистецтвом; формування колективу; сприяння соціальної адаптації вихованців.

Програма другого року навчання спрямовує діяльність гуртка на удосконалення техніки виконання загальних і спеціальних вправ; формування навичок використовувати знання, практичні умінь та навички з гімнастики, акробатики, хореографії для створення циркових номерів і програм; навчання відповідальності за результати власної діяльності; формування естетичних смаків.

Програма третього року навчання має на меті вдосконалення практичних умінь і навичок вихованців гуртка; ознайомлення з основами науково-дослідницької діяльності для розв'язання завдань науково-дослідницької роботи; формування творчого колективу вихованців, який володіє індивідуальною творчою манерою виконання циркових номерів, є активним учасником навчально-виховних і дозвілєвих заходів.

Основною формою навчання є тренування, що розвивають психофізичні якості організму (координацію, гнучкість, силу, витривалість, почуття рівноваги тощо) і підвищують розумову, фізичну працездатність. Практична частина заняття складається із загальної фізичної підготовки, спеціальної фізичної підготовки, вивчення та вдосконалення техніки гімнастичних, акробатичних елементів, циркових трюків, що забезпечує їх точне, естетичне виконання. Особлива увага під час виконання циркових елементів приділяється навчанню володіти простором.

Ступінь напруженості тренувального заняття залежить від вимог до фізичного навантаження дітей різного віку, їх індивідуальних особливостей. Для оптимальної організації тренувань використовуються такі методи розвитку фізичних якостей вихованців: рівномірний – тривала робота з однаковою інтенсивністю; змінний – робота з різною інтенсивністю; інтервальний – робота з високою інтенсивністю та інтервалами відпочинку до неповного відновлення.

Формами контролю за результативністю навчання є опитування, тестування, підсумкові заняття, педагогічне спостереження, якість виконання контрольних вправ, підготовка й участь в організаційно-масових заходах, ступінь адаптації до навчально-виховної роботи в гуртку, показники загального стану фізичного здоров'я тощо. На заняттях

широко застосовується контроль з боку вихованців, що реалізується у формі взаємоконтролю, самоконтролю та самокорегування.

Початковий рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	1	1	2
Розділ 1. Загальні відомості про організм людини	3	5	8
1.1. Будова та функції організму людини	1	1	2
1.2. Гігієна в житті людини	1	1	2
1.3. Здоровий спосіб життя	1	3	4
Розділ 2. Загальна фізична підготовка	6	18	24
2.1. Фізична культура і спорт	2	6	8
2.2. Фізичні вправи	2	6	8
2.3. Гімнастичні вправи	2	6	8
Розділ 3. Жанрова підготовка	22	54	76
3.1. З історії циркового мистецтва	2	4	6
3.2. Цирк в Україні	2	4	6
3.3. Циркові жанри	2	4	6
3.4. Цирковий реквізит	2	4	6
3.5. Основи гриму	2	4	6
3.6. Цирковий костюм	2	4	6
3.7. Музичне оформлення	2	4	6
3.8. Підготовка циркових номерів	8	26	34
Розділ 4. Хореографія	6	24	30
4.1. Основи хореографії	2	8	10
4.2. Ритміка	2	8	10
4.3. Танцювальні елементи та робота з предметами	2	8	10
Розділ 5. Гімнастика та акробатика	10	34	44
5.1. Гімнастика і пластика	4	10	14
5.2. Партерна акробатика	4	12	16
5.3. Групова акробатика	2	12	14
Розділ 6. Організаційно-масові заходи	7	23	30
Підсумок	1	1	2
Разом	56	160	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення вихованців з діяльністю гуртка. Мета та завдання навчально-виховної роботи в гуртку. Права та обов'язки вихованців, їх зовнішній вигляд. Правила поведінки вихованців на заняттях. Техніка безпеки під час занять і тренувань.

Практична частина. Бесіда про важливість дотримання вимог техніки безпеки, правил поведінки під час занять і тренувань. Перегляд циркових номерів, їх обговорення.

Розділ 1. Загальні відомості про організм людини (8 год.)

1.1. Будова та функції організму людини (2 год.)

Теоретична частина. Будова та функції організму людини. Основні системи організму людини.

Практична частина. Перегляд відеоматеріалів за темою. Виконання тестових завдань.

1.2. Гігієна в житті людини (2 год.)

Теоретична частина. Гігієна, її значення для здоров'я людини. Особиста гігієна людини. Гігієна ротової порожнини. Гігієна тіла, волосся, нігтів. Гігієна одягу та взуття. Засоби індивідуальної гігієни.

Ранкова гігієнічна гімнастика як умова зміцнення здоров'я.

Практична частина. Вибір засобів індивідуальної гігієни. Розроблення фізичних вправ ранкової гігієнічної гімнастики.

1.3. Здоровий спосіб життя (4 год.)

Теоретична частина. Спосіб життя. Режим дня, його значення для формування організму людини. Режим дня школяра. Режим дня і навчання. Харчування, його значення для здоров'я. Раціон харчування для дітей і підлітків.

Фізичні навантаження. Залежність фізичних навантажень від віку, індивідуальних особливостей.

Практична частина. Робота зі спеціальною літературою. Складання режиму дня, раціону харчування.

Розділ 2. Загальна фізична підготовка (24 год.)

2.1. Фізична культура і спорт (8 год.)

Теоретична частина. Фізичне виховання. Фізична культура і спорт, їх роль у зміцненні здоров'я. Загальнорозвивальні фізичні вправи.

Спортивні ігри. Народні ігри як форма фізичного загартування (гилка, хрещик, швайка, довга лоза тощо).

Практична частина. Визначення рівня фізичного розвитку дітей. Виконання загальнорозвивальних фізичних вправ. Народні, спортивні ігри на свіжому повітрі.

2.2. Фізичні вправи (8 год.)

Теоретична частина. Фізична підготовка, її значення в житті людини.

Фізичні вправи. Комплекси фізичних вправ. Урахування вікових та індивідуальних особливостей для розроблення комплексу фізичних вправ.

Правила дихання під час виконання фізичних вправ. Координація рухів. Рівновага. Розтягування. Стрибки.

Спортивні, народні ігри.

Практична частина. Розроблення, виконання вихованцями комплексу фізичних вправ з урахуванням їхніх вікових й індивідуальних особливостей.

Виконання вправ на дихання, координацію рухів (перекид вперед, назад, перекид у правий і лівий бік; виконання вправи на статистичну рівновагу (стійка на передпліччях), розтягування (шпагати на праву та ліву ноги), стрибкових вправ (колесо на праву та ліву ноги, лягскач).

Спортивні, народні ігри на свіжому повітрі.

2.3. Гімнастика (8 год.)

Теоретична частина. Гімнастика. Гімнастика як технічна основа багатьох видів спорту. Гімнастика як вид спорту та фізичної культури.

Види гімнастики: спортивна, художня, акробатична, естетична, командна, аеробна. Оздоровлювальна гімнастика (ранкова гімнастика, фізкультура, фізкультхвилинка).

Практична частина. Розроблення, виконання комплексу гімнастичних, оздоровлювальних вправ. Вправи на вироблення сили, гнучкості, витривалості, почуття рівноваги. Спортивні, народні ігри на свіжому повітрі.

Розділ 3. Жанрова підготовка (76 год.)

3.1. З історії циркового мистецтва (6 год.)

Теоретична частина. Цирк і циркове мистецтво. Циркові терміни. Виникнення й популяризація циркового мистецтва. Становлення та розвиток циркового мистецтва. Відомі цирки світу. Циркові династії.

Основи безпеки в цирковій студії.

Практична частина. Перегляд відеоматеріалів про циркове мистецтво, циркові династії. Перегляд, обговорення вистав знаменитих цирків.

3.2. Цирк в Україні (6 год.)

Теоретична частина. Мистецтво цирку в Україні. Виникнення цирку в Україні. Цирки Києва, Харкова, Одеси. Відомі династії в українських цирках.

Практична частина. Перегляд відеоматеріалів про творчість артистів цирку, їх виступи.

3.3. Циркові жанри (6 год.)

Теоретична частина. Артист цирку. Циркові жанри (акробатика, гімнастика, пластична гімнастика, жонглювання, еквілібристика тощо).

Спілкування з глядачами. Трюк у цирковому номері як засіб дії на глядача.

Практична частина. Робота зі спеціальною літературою. Перегляд відеоматеріалів про циркові вистави, їх обговорення.

3.4. Цирковий реквізит (6 год.)

Теоретична частина. Циркова атрибутика. Жонглювання. Шари. М'ячі. Кільця. Булави. Тарілки. Капелюхи. Пойї. Діаболо. Акробатика. Обручі-(хала-хупи). Циркові ходулі. Еквілібристика. Стіл для еквілібру. Балансборди. Уніцикли. Джампери. Катушки. Проміжкові вертикальні катушки. Вертикальні циліндри для балансборду. Ходулі. Колеса для балансування. Антипод. Ложе-тринке. Кулі. Бочечки. Коврики. Шоу мильних бульбашок. Розчин для мильних бульбашок. Форми (ракетки, кільця).

Практична частина. Виконання вправ на оволодіння цирковою атрибутикою.

3.5. Основи гриму (6 год.)

Теоретична частина. Грим і макіяж. Засоби гримування (олівці, лаки, помада, пудра). Аквагрим. Грим молодого обличчя. Елементи гриму різних образів.

Практична частина. Робота з літературою. Виконання завдань на оволодіння навичками гриму.

3.6. Цирковий костюм (6 год.)

Теоретична частина. З історії циркового костюма. Сценічний костюм як самостійна галузь.

Основні силуети і форми костюмів. Цирковий жанр і зручність костюма.

Леотар-трико.

Тематичні костюми (залежність костюма від назви номера). Циркові номери, артист цирку і костюм.

Матеріал, колір, деталі костюма, аксесуари. Декорування.

Клоунський наряд, його кольори, фактура і декорування.

Грим і костюм. Костюм і спецефекти.

Костюм як образ й ідея, ефектне оформлення номера.

Практична частина. Робота з літературою. Розроблення ескізів костюмів до циркових номерів.

3.7. Музичне оформлення (6 год.)

Теоретична частина. Музика. Жанри музики. Музика і цирк. Музичний супровід циркового номера і програми.

Практична частина. Робота з літературою. Прослуховування музики. Підбір музики до циркових номерів.

3.8. Підготовка циркових номерів (34 год.)

Теоретична частина. Цирковий номер, його особливості. Технічні вимоги до постановки номера. Культура поведінки на сцені. Циркові костюми, реквізити. Вимоги до гриму, костюма, музичного супроводу.

Сценічна поведінка. Сценічне падіння.

Техніка безпеки під час виконання елементів циркового номера.

Практична частина. Виконання вправ для оволодіння сценічною поведінкою, сценічним падінням. Робота над підготовкою номерів та циркової програми.

Розділ 4. Хореографія (30 год.)

4.1. Основи хореографії (10 год.)

Теоретична частина. Хореографія. Постановка корпусу, рук, ніг, голови. Поняття «коло», «колона», «шеренга», «інтервал».

Основні положення ніг, корпусу, голови. Повороти. Марширування.

Танцювальні елементи, їх поєднання.

Практична частина. Виконання перебудов у малюнках «коло», «колона», «шеренга», «інтервал». Виконання поворотів праворуч, ліворуч.

Перебудови під час марширування: з колони по одному в пари; з пар у колони; побудова кола з колони; вільне розміщення в залі.

Розучування найпростіших танцювальних елементів, поєднання їх у нескладні комбінації.

4.2. Ритміка (10 год.)

Теоретична частина. Мелодія і рух. Темп.

Ритмічність. Поняття про співвідношення довжини звуків. Взаємозв'язок ритму і руху.

Ходьба і біг, їх види. Природні побутові кроки. Кроки на півпальцях, на п'ятках, у напівприсяді. Специфічні форми ходьби та бігу (м'який, перекатом, пружинний, високий, гострий, широкий). Спортивні види ходьби та бігу.

Оплески, ходьба в ритмі оплесків.

Танцювальні кроки, з'єднання та комбінації. Перешиковування.

Практична частина. Вправи на формування почуття ритму. Виконання вправ з формування ходьби і бігу. Вправи на перешиковування. Ходьба в ритмі оплесків. Виконання танцювальних кроків, з'єднань і комбінацій.

Музично-ритмічні ігри.

4.3. Танцювальні елементи та робота з предметами (10 год.)

Теоретична частина. Приставні кроки вбік, вперед. Притупування ногою.

Робота з предметами (скакалки, булави, діаболо, м'ячі).

Співвідношення ритму музики і роботи з предметами.

Переміщення в просторі. Імпровізація.

Музичні ігри.

Практична частина. Виконання кроків, притупувань. Виконання вправ із предметами. Виконання вправ під музику. Вправи на відчуття партнера.

Робота в парі за одну руку, за дві, без контакту в руках. Робота в парах, трійках. Складання танцювальних комбінацій для відображення характеру музики. Музичні ігри.

Розділ 5. Гімнастика та акробатика (44 год.)

5.1. Гімнастика і пластика (14 год.)

Теоретична частина. Гімнастика і пластика. Основні поняття (стречинг, темп, амплітуда, траєкторія руху). Сила і гнучкість. Терабанд, його використання. Розтяжка м'язів і розвиток гнучкості.

Вправи силової і швидкісно-силової спрямованості.

Практична частина. Вправи на розтяжку м'язової системи тіла. Робота над еластичністю м'язів рук, ніг, спини, плечей, підйомів стоп. Складки. Виконання «шпагатів» (правий, лівий, поперечний).

Виконання «мостів» (на двох ногах і одній нозі, на двох руках і одній руці, «міст» розгинанням зі стояння на голові, руках). Задня перекидка.

Передня перекидка зі зміною ніг на одну ногу («ножиці»).

Вправи силової і швидкісно-силової спрямованості з локальним впливом на розвиток окремих м'язів або м'язових груп (виконуються з різним темпом і з різних вихідних положень).

5.2. Партерна акробатика (16 год.)

Теоретична частина. Акробатика. Термінологія. З історії акробатики. Розвиток акробатики в Україні.

Спортивні снаряди і предмети.

Акробатичні вправи, їх види.

Вестибулярний апарат. Рівновага. Реакція. Швидкість реакції. Гнучкість.

Партерна акробатика. Стрибкова акробатика.

Техніка стрибка. Приземлення, падіння. Використання поступального руху для м'якості приземлення.

Техніка безпеки під час тренувань і виступів. Допомога і страхування під час виконання акробатичних вправ.

Практична частина. Спортивна розминка. Вправи на розвиток гнучкості, сили, спритності, координації. Вправи на підлозі. Робота стопою. Нахили до ніг (вправо, вліво, вперед). Вправи на колінах. Підготовка до моста на колінах. Виконання шпагатів (на праву ногу, на ліву ногу, поперечного). Боковий перекид вправо, вліво. Приземлення зі статичного положення. Виконання акробатичних вправ, акробатичних зв'язок.

5.3. Групова акробатика (14 год.)

Теоретична частина. Пластична акробатика. Випади (вправо, вліво). Статичні вправи (стійки, «ластівка»), темпові вправи (копфшпрунг і фордершпрунг на одну ногу, арабські колеса, сальто, лягскач зі стійки на голові руках). Вправи на гнучкість. Вправи з трампліна на мати.

Вольтаж у групових вправах. Кидки з «чотирьох» рук, ловіння на ноги, на живіт, під спину, сидіння.

Парні і парні темпові вправи.

Практична частина. Виконання вправ групової акробатики, їх елементів.

Розділ 7. Організаційно-масові заходи (44 год.)

Теоретична частина. Традиції і свята закладу, гуртка. Цілі та завдання участі вихованців в організаційно-масових заходах.

Екскурсії, їх види.

Техніка безпеки під час екскурсій і організаційно-масових заходів.

Практична частина. Підготовка, участь в екскурсіях і організаційно-масових заходах гуртка, закладу.

Підсумок (2 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків роботи гуртка за навчальний рік. Поради, рекомендації щодо подальшої роботи для фізичного самовдосконалення.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- права та обов'язки вихованців гуртка;
- загальні відомості про організм людини;
- особливості здорового способу життя;
- правила спортивних і народних ігор;
- вимоги до занять фізичною культурою;
- основні терміни, жанри, реквізити цирку;
- основні поняття хореографії, ритміки;
- засоби гримування;
- правила техніки безпеки та поведінки під час занять і тренувального процесу, екскурсій.

Вихованці мають уміти:

- виконувати права та обов'язки вихованців гуртка;
- використовувати знання про здоровий спосіб життя в повсякденній життєдіяльності;
- ускладнювати елементи циркового номера та здійснювати синхронне виконання всіх елементів номера;
- розробляти ескізи костюмів до циркових номерів, підбирати музику до циркових номерів;
- спілкуватися з глядачем;
- створити образ засобами хореографії, костюма, гриму, реквізиту;
- здійснювати самоконтроль під час підготовки номерів і виступів у концертних програмах;
- дотримуватися техніки безпеки та поведінки під час занять і тренувального процесу, екскурсій.

Вихованці мають набути досвід:

- розраховувати фізичні навантаження;
- індивідуального та групового виконання навчально-творчих завдань;
- аналізувати власні виступи, виступи товаришів і артистів цирку;
- організованої взаємодії для досягнення поставленої мети;
- культури спілкування в різновіковому і різностатевому колективі.

Основний рівень, другий рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	1	1	2
Розділ 1. Вихованець гуртка і особистість	2	2	4
1.1. Особистісні якості вихованця гуртка	2	2	4
Розділ 2. Загальна фізична підготовка	2	8	10
2.1. Фізичні вправи	2	8	10
Розділ 3. Жанрова підготовка	28	76	104
3.1. Жонглювання	6	20	26
3.2. Еквілібристика	8	18	26
3.3. Вправи з обручами	6	20	26
3.4. Антипод	8	18	26

Розділ 4.Хореографія	8	20	28
4.1. Класичний і сучасний танці	8	20	28
Розділ 5. Гімнастика та акробатика	4	24	28
5.1. Художня і спортивна гімнастика	2	14	16
5.2. Партерна акробатика	1	5	6
5.3. Групова акробатика	1	5	6
Розділ 6. Психологічна підготовка	2	6	8
6.1. Емоції і їх контроль	2	6	8
Розділ 7. Організаційно-масові заходи	8	22	30
7.1. Екскурсійна діяльність	2	8	10
7.2. Підготовка, участь у організаційно-масових заходах	6	14	20
Підсумок	-	2	2
Разом	55	161	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Мета і завдання роботи гуртка на навчальний рік. Техніка безпеки.

Практична частина. Перегляд відеоматеріалів виступів вихованців, обговорення техніки виконання циркових номерів (функції стоп-кадр і сповільненого перегляду).

Розділ 1. Вихованець студії і особистість (4 год.)

1.1. Особистісні якості вихованця студії (4 год.)

Теоретична частина. Особистість. Якості особистості. Особистісні якості вихованця циркової студії.

Співпраця. Толерантність.

Спортивна культура як засіб успішної соціалізації.

Навчання і заняття цирком, їх значення.

Самореалізація.

Практична частина. Тренінги для розвитку психологічних якостей вихованців.

Розділ 2. Загальна фізична підготовка (10 год.)

2.1. Фізичні вправи (10 год.)

Теоретична частина. Фізична сила, її значення. Фізичні вправи для розвитку сили, гнучкості, пружності, розтягування.

Збільшення навантаження за рахунок зміни кількості і якості виконання вправ.

Вправи на дихання.

Відпочинок після фізичного навантаження. Вправи на розслаблення.

Техніка безпеки під час виконання фізичних вправ.

Практична частина. Підбір спеціальних вправ для розвитку основних фізичних якостей. Виконання вправ на дихання, для розвитку силових якостей, гнучкості (вправи для плечового поясу, м'язів тулуба, ніг), пружності (з опорою руки на гімнастичну стінку; рухи на одній нозі, на двох ногах; руками), координації, спритності, рівноваги, силових якостей. Вправи на розвиток фізичних якостей у парах і групах.

Фізичні вправи з використанням різних пристосувань, інвентарю.

Вправи на розслаблення частин тіла (шиї, рук, передпліччя, кисті, плечей, тулуба).

Розділ 3. Жанрова підготовка (104 год.)

3.1. Жонглювання (26 год.)

Теоретична частина. Жонглювання. Технічні прийоми жонглювання. Навчальна стійка. Постановка голови, корпусу, рук, ніг.

Окомір. Швидкість рухів. Спритність. Темп.

Комбінації руками.

Перекидання з партнерами.

Ексцентричні елементи в жонглюванні.

Техніка безпеки під час жонглювання.

Практична частина. Оволодіння технічними прийомами жонглювання. Виконання вправ для розвитку точності окоміру, швидкості рухів, спритності, темпу. Підкидання і ловіння одного, двох предметів (булави, кільця, кульки, тарілки, палиці).

Навчальна стійка (постановка голови, корпусу, рук, ніг). Вправи на перекидання кулі з однієї руки в іншу, перекидання двох куль двома руками зустрічним польотом; перекидання однієї булави з однієї руки в іншу.

Комбінації правою і лівою рукою; жонглювання двома кулями однією рукою (лівою, правою). Жонглювання трьома кулями двома руками; жонглювання трьома кулями полукаскадом і каскадом.

Балансування палиці на руці, носі, лобі.

Жонглювання трьома кулями напівкаскадом і каскадом з обох рук.

Жонглювання трьома предметами з балансом на лобі.

Перекидання з партнерами (від трьох до чотирьох предметів).

Вправи з капелюхом, тенісною ракеткою, великим м'ячем.

3.2. Еквілібристика (26 год.)

Теоретична частина. Еквілібристика як жанр циркового мистецтва. Еквілібр як цирковий номер.

Рівновага. Рівновага під час нестійкого, незвичного положення тіла. Рівновага на спеціальних опорах. Балансування.

Ручний еквілібр. Стійки на одній і двох руках. Стійка в упорі на лікті.

Реквізит для еквілібру.

Техніка безпеки під час виконання вправ.

Практична частина. Формування навичок рівноваги на спеціальних опорах: на майданчику, кубиках, «стоялках», катушках. Стійки на руках (на кубиках, тростинах (вибірково)).

Балансування на одному-двох котках, двох-трьох котках (вибірково).

3.3. Вправи з обручами (26 год.)

Теоретична частина. Обручі (хула-хупи). Обертання.

Класичне обертання обруча. Обертання обруча на різних ділянках тіла. Підняття обруча.

Трюки з обручами.

Техніка безпеки під час виконання вправ з обручами.

Практична частина. Обертання обруча (обручів) на талії, під колінами, на шиї, руці. Опускання обруча (обручів) з талії на коліна та підйом. Трюки з двома-трьома обручами.

3.4. Антипод (26 год.)

Теоретична частина. Антипод. Ложе-тринке. Реквізит для антипода.

Антипод з одним, кількома предметами.

Трюки, їх специфіка.

Техніка безпеки під час виконання трюків. Прийоми страховки і самостраховки.

Практична частина. Вправи на ложе-тринке. Виконання вправ із предметами. Опрацювання трюків. Ускладнення трюків за рахунок збільшення кількості виконання, збільшення або зменшення часу виконання, зменшення опори, зміни нахилу опори, збільшення висоти опори тощо.

Розділ 4. Хореографія (28 год.)

4.1. Класичний і сучасний танці (28 год.)

Теоретична частина. Класичний танець, його основи.

Постановка корпусу, голови. Позичії рук і ніг. Позичії класичного танцю.

Вправи біля станка, на середині зали.

Імпровізація. Творча імпровізація. Контактна імпровізація.

Сучасні напрями танцювального мистецтва. Джерела й розвиток сучасних форм танцю.

Танцювальний біг. Танцювальні сполучення.

Практична частина. Вправи на постановку корпусу, голови. Вправи біля станка, на середині зали. Танцювальний біг. Танцювальні сполучення.

Амплітудні випадки ногами в сучасних стилях. Оберти корпусу з рухами рук, головою з різних положень. Сучасні стрибки в повороті, із просуванням. Оберти на колінах у різних видах. Використання класичних елементів у сучасній інтерпретації.

Розділ 5. Гімнастика та акробатика (28 год.)

5.1. Художня і спортивна гімнастика (16 год.)

Теоретична частина.

Художня гімнастика. Терміни. Вправи для загального розвитку, розвитку рухливості у суглобах, грудного та поперекового відділів хребта.

Вправи для рук. Вправи у рівновазі. Повороти і нахили, їх поєднання.
Вправи з предметами (обручі, скакалки, стрічки, булави).
Розбіг. Стрибки. «Шпагати». «Містки». «Берізка» (з руками). «Колеса». «Ластівка». Розбіг перед стрибком.

Вправа з елементами акробатики.

Вправи на тренажерах.

Техніка безпеки, страхування, самострахування під час виконання гімнастичних вправ.

Спортивна гімнастика. Терміни. Спортивна розминка. Присідання. Вправи на підлозі. Вправа «сонечко».

Вправи для загального розвитку, рухливості суглобів, хребців шиї. Вправи в рівновазі. Повороти. Нахили.

Вправи на перекладині, брусах, кільцях, коні.

Вільні вправи.

Опорний стрибок

Вправи на тренажерах для розвитку основних м'язових груп.

Техніка безпеки, страхування, самострахування під час виконання гімнастичних вправ.

Лазіння по вертикальному канату з допомогою ніг, без допомоги ніг.

Практична частина.

Художня гімнастика. Вправи для загального розвитку, розвитку рухливості в суглобах ніг (гомілковостопних, колінних і тазостегнових), плечових суглобів, грудного і поперекового відділів хребта, хребців шиї.

Вправи для рук (класичні, специфічні, народно-характерні, сучасні).

Специфічні вправи (хвилі, змахи, розслаблення). Вправи у рівновазі. Повороти на одній, двох ногах.

З'єднання нахилів, рівноваги, поворотів, хвиль, змахів.

Вправи з обручем. Передавання обруча з руки в руку. Обведення обруча навколо тіла.

Передача обруча над головою. Закручування обруча на підлозі. Кидок обруча однією рукою вгору, його ловіння. Обертання обруча назад та вперед на кисті правої, лівої руки. «Вісімка» (правою, лівою). Зворотний кат. Вправи зі скакалкою. Передавання скакалки з руки в руку. Обведення скакалки навколо тіла. Чотири стрибки на скакалці вперед, назад. Обертання скакалки правою, лівою рукою. Стрибки «козлик» уперед. «Галоп» через скакалку. Стрибки через складену удвоє скакалку. Стрибки через скакалку «хрестом». Вправи з елементами акробатики.

Виконання «шпагатів», «мостів» лежачи і стоячи, «берізки» (з руками), «колеса», «ластівки».

Перекид уперед. «Складка» сидячи (ноги разом).

Спортивна гімнастика. Вправи для загального розвитку, розвитку рухливості в суглобах ніг (гомілковостопних, колінних і тазостегнових), плечових суглобів, грудного та поперекового відділів хребта, хребців шиї. Вправи в рівновазі. Присідання. Нахили. Поєднання нахилів, рівноваги, поворотів.

Вправи на перекладині, брусах, кільцях, коні, вільні вправи, опорний стрибок.

Вправи на тренажерах для розвитку основних м'язових груп.

5.2. Партерна акробатика (6 год.)

Теоретична частина. Фізичні якості, їх розвиток. Координація рухів і здатність орієнтуватися в просторі.

Ручна акробатика (стійки).

Обертання на руці, нозі.

Основні парні і статичні вправи.

Основні елементи ексцентричної акробатики.

Техніка безпеки під час виконання акробатичних вправ. Страхівка і самострахівка.

Практична частина. Виконання вправ, сидячи або лежачи на підлозі.

Вправи на формування фізичних якостей, координацію рухів, здатність орієнтуватися в просторі. Удосконалення акробатичних стрибків, стійок, балансування. Виконання перекидів, перекидів, переворотів, сальто та їх поєднань. Виконання перекидів, перекидів, переворотів, сальто на акробатичній доріжці, на снарядах (батут, гойдалки), із трампліна.

Виконання вправ у парі. Вхід на плечі партнера з опорою на литковий м'яз (ззаду).

Стійка на зігнутих руках «нижнього» поштовхом з плечей. Стрибок через партнера з рук. Заднє сальто з рук.

Виконання статичних вправ. Стійка на руках жимом в угрупованні.

Приземлення з розбігу.

5.3. Групова акробатика (6 год.)

Теоретична частина. Балансування. Вправи в рівновазі (зрівноважуванні). Кидкові вправи (підкидання і ловіння партнерів).

Вправи, їх комбінування.

Етюди, їх використання в номері.

Техніка безпеки під час виконання акробатичних вправ. Страховка і самостраховка.

Практична частина. Вправи в рівновазі (зрівноважуванні): парні і групові (стояння, підтримки). Виконання вправ із кидання, ловіння партнера (партнерів). Обговорення виконання вправ.

Виконання пірамід.

Удосконалення елементів парної і групової акробатики зі страховкою і без неї.

Складання комбінацій. Складання етюдів і включення їх у номери.

Розділ 6. Психологічна підготовка (8 год.)

6.1. Емоції і їх контроль (8 год.)

Теоретична частина. Психологічний стан людини. Емоції. Емпатія як емоційне явище. Компоненти емпатії як процесу відображення: когнітивний (відчуття, сприйняття, уявлення, пам'ять, мислення, уява); емоційний (співпереживання, співчуття); поведінковий (дієвий).

Спілкування й емоції. Контроль емоцій під час занять, підготовки номерів, виступів у циркових програмах.

Фізичні навантаження, їх вплив на психологічний стан.

Практична частина. Перегляд відеоматеріалів, обговорення поведінки артистів цирку, вихованців під час змагань. Участь у психологічних тренінгах для розвитку психологічних якостей.

Розділ 7. Організаційно-масові заходи (30 год.)

7.1. Екскурсійна діяльність (10 год.)

Теоретична частина. Мета і завдання здійснення екскурсійної діяльності. Техніка безпеки під час перебування в транспорті. Вимоги до поведінки в громадських місцях.

Практична частина. Екскурсії до музеїв, на виставки. Відвідування театрів, цирків та обговорення результатів їх відвідування.

7.2. Підготовка, участь в організаційно-масових заходах (20 год.)

Теоретична частина. Мета і завдання участі в організаційно-масових заходах. Вимоги до поведінки під час організаційно-масових заходів, перебування в громадських місцях.

Циркові номери. Основи номерів: сюжет, трюки, хореографія, реквізит, музичний супровід номера. Костюми і грим.

Практична частина. Обговорення ідей номерів, їх сюжетів. Вибір музичного оформлення, трюків, реквізиту. Робота над елементами танців (класичного, народного, сучасного) у структурі циркових номерів. Робота над технікою виконання номерів.

Підсумок (2 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків роботи гуртка за навчальний рік. Розроблення комплексу вправ для фізичного самовдосконалення.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- техніку безпеки, страхування, самострахування під час виконання гімнастичних, акробатичних вправ і циркових номерів;
- спеціальні вправи для розвитку основних фізичних якостей;
- техніку виконання циркових трюків;
- основи художньої і спортивної гімнастики;
- психологічні стани людини;
- вимоги до створення номерів відповідно до різних циркових жанрів.

Вихованці мають уміти:

- виконувати вправи на розслаблення частин тіла після фізичного навантаження;
- володіти технічними прийомами виконання акробатичних елементів, циркових трюків;

- виконувати вправи з предметами;
 - виконувати класичні елементи танцю в сучасній інтерпретації;
 - визначати ідею, сюжет номера та підбирати реквізити і музику до нього;
 - контролювати власний психологічний стан під час спілкування;
 - розробляти комплекси вправ для фізичного самовдосконалення.
- Вихованці мають набути досвід:
- розроблення циркових номерів;
 - критично сприймати непрофесійне виконавство;
 - страхування й самострахування під час тренувань і виконання номерів;
 - підготовки й участі в організаційно-масових заходах різних організаційних рівнів.

**Вищий рівень, третій рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	1	1	2
Розділ 1. Навчання і виховання в гуртку	2	2	4
1.1. Стиль життя вихованця	2	2	4
Розділ 2. Загальна фізична підготовка	2	4	8
2.1. Фізичні вправи	2	4	8
Розділ 3. Жанрова підготовка	24	88	112
3.1. Жонглювання	4	16	20
3.2. Еквілібристика	4	16	20
3.3. Вправи з обручами, тростинами	4	14	18
3.4. Антипод	4	14	18
3.5. Акробатичний жанр	4	14	18
3.6. Шоу мильних бульбашок	4	18	18
Розділ 4. Хореографія	8	10	18
4.1. Спортивна хореографія	8	10	18
Розділ 5. Гімнастика та акробатика	4	16	20
5.1. Художня і спортивна гімнастика	2	6	8
5.2. Партерна акробатика	1	5	6
5.3. Групова акробатика	1	5	6
Розділ 6. Психологічна підготовка	2	4	6
6.1. Морально-вольова, психологічна підготовка	2	4	6
Розділ 7. Організаційно-масові заходи	4	26	30
Розділ 8. Основи науково-дослідницької діяльності	6	8	14
8.1. Науково-дослідницька робота вихованців	6	8	14
Підсумок		2	2
Разом	53	163	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення вихованців з метою та завданнями навчально-виховної роботи в гуртку. Вимоги до зовнішнього вигляду та поведінки вихованців на заняттях.

Техніка безпеки під час занять і виступів. Долікарська допомога після травмування під час виконання фізичних вправ, циркових номерів.

Практична частина. Робота зі спеціальною літературою, обговорення ситуацій, що потребують долікарської допомоги. Перегляд виступів вихованців із цирковими номерами, їх обговорення.

Розділ 1. Навчання і виховання в студії (4 год.)

1.1. Стиль життя вихованця циркової студії (4 год.)

Теоретична частина. Спеціальні знання та навички особистої та громадської гігієни. Агресивність, наркоманія – засоби десоціалізації особистості. Навчання і фізична культура. Мотивація до перемоги. Психологічна гігієна. Розумова і фізична діяльність, їх поєднання.

Естетика циркових костюмів, щоденного вбрання, зовнішнього вигляду.

Практична частина. Робота зі спеціальною літературою. Повідомлення вихованців про важливість розумової і фізичної діяльності, їх поєднання. Перегляд відеоматеріалів виступів вихованців, обговорення їх поведінки.

Розділ 2. Загальна фізична підготовка (8 год.)

2.1. Фізичні вправи (8 год.)

Теоретична частина. Комплексні вправи. Комплексні вправи, спрямовані на тренування груп м'язів верхньої і нижньої частини тіла.

Фізичні вправи з обтяженням. Вправи на розвиток гнучкості, сили, спритності, координації. Вправи в тренажерній залі.

Спортивні ігри.

Самоконтроль під час виконання фізичних вправ.

Травмування під час виконання фізичних вправ. Надання долікарської допомоги.

Практична частина. Виконання фізичних вправ у тренажерній залі. Вправи для пресу з навантаженням. Виконання фізичних вправ для підвищення рівня фізичної підготовки.

Моделювання долікарської допомоги після травмування під час виконання фізичних вправ.

Розділ 3. Жанрова підготовка (112 год.)

3.1. Жонглювання (20 год.)

Теоретична частина. Техніка жонглювання трьома м'ячами лівою і правою руками; чотирма м'ячами двома руками. Жонглювання чотирма кільцями парами. Жонглювання двома булавами зустрічним польотом.

Техніка жонглювання трьома кільцями методом «хрест».

Парне жонглювання.

Жонглювання булавами.

Техніка безпеки під час групового жонглювання.

Практична частина. Парне жонглювання кільцями методами «каскад» і «хрест». Перекидування навхрест кільцями.

Жонглювання 3-ма предметами. Жонглювання двома, трьома булавами.

Вправи з м'ячем.

Робота над трюками з різними предметами (із попередніх років навчання). Робота над новими трюками з кільцями, булавами, капелюхами тощо.

Перекидання з чітким дотриманням відстані між партнерами.

3.2. Еквілібристика (20 год.)

Теоретична частина. Стійки на руках. Стійки на кубиках, тростинах.

Балансування на одній, двох, трьох катушках.

Рівновага на спеціальних опорах.

Уніцикл, ходулі, джампери. Пересування на них.

Практична частина. Виконання стійки на руках; на кубиках, тростинах. Балансування на катушках. Баланс, їзда на уніциклі. Вправи з ходулями, джамперами.

3.3. Вправи з обручами, тростинами (18 год.)

Теоретична частина. Обертання кількох обручів різними способами. Обертання кількох обручів, їх роз'єднання й обертання різними частинами тіла.

Складні трюки під час обертання декількох обручів.

Обертання тростини. Складні методи обертання тростини.

Техніка безпеки під час роботи з обручами, тростинами.

Практична частина. Обертання одного, кількох обручів на талії, колінах, грудях, шиї, в руці. Обертання одного, кількох обручів у двох руках одночасно (руки в сторони, один в руці і один на талії або колінах, вільна рука в сторону, два обруча обертали в руках методом «вісімка»). Виконання елемента «каскад» (руки в ліктях одночасно або поперемінно згинаються і розгинаються). Обертання трьох і більше обручів на тулубі різними способами. Виконання складних трюків під час обертання декількох обручів.

Робота над складними прийоми обертання обручів.

Робота над різними методи обертання тростини. Відпрацювання більш складних елементів з тростиною (обертання тростини двома руками, підкидання вгору, ловіння та

продовження обертання; обертання тростини з перекиданням її з правої руки в ліву та продовження обертання двома руками; обертання тростини двома руками або однією і під час виконання «шпагата» або «напівшпагата».

3.4. Антипод (18 год.)

Теоретична частина. Положення тулуба, постановка ніг. Робота з одним предметом, двома однаковими та різними предметами. Обертання предметів на стопах ніг вертикально і горизонтально.

Сольні і групові номери, їх ускладнення.

Техніка безпеки під час роботи виконання номерів антипод.

Практична частина. Робота над номерами попередніх років. Робота над ускладненням номерів.

Робота над сольними і груповими номерами «антипод».

3.5. Акробатичний жанр (18 год.)

Теоретична частина. Акробатичний етюд. Орієнтування на сцені і пересування по ній під час виконання циркового номера. Техніка, чіткість виконання номера.

Підтримки.

Синхронність виконання елементів парного, групового номера.

Практична частина. Номери, основані на силових прийомах парної акробатики, акробатичного тріо. Номери в жанрі акробатики-ексцентрики.

Підготовка акробатичних етюдів. Виконання вправ на правильність і точність орієнтування на сцені, пересування по ній.

Підготовка акробатичних етюдів, номерів парної акробатики, акробатичного тріо. Підготовка номерів в жанрі акробатики-ексцентрики.

3.6. Шоу мильних бульбашок (18 год.)

Теоретична частина. Розчин для мильних бульбашок. Форми (ракетки, кільця). Трюки в номері. Сольні і парні номери.

Практична частина. Виконання вправ для правильного орієнтування на сцені та пересування по ній. Використання танцювальних елементів у номері. Робота над трюками в номері.

Розділ 4. Хореографія (18 год.)

4.1. Спортивна хореографія (18 год.)

Практична частина. Спортивні танці, їх особливості. Базові елементи, їх комбінації.

Увага, координація в спортивних танцях.

Танцювальні комбінації для відображення характеру музики.

Джамп-стайл, його основні рухи.

Рухи з різними предметами. Етюди з предметами.

Теоретична частина. Вправи біля станка, на середині зали. Танцювальний біг. Вправи на увагу і координацію, удосконалення статури та ходи. Робота над удосконаленням техніки виконання елементів класичного і сучасного танців. Виконання танцювальних поєднань. Складання танцювальних комбінацій для відображення характеру музики.

Імпровізація рухів із різними предметами.

Розділ 5. Гімнастика та акробатика (20 год.)

5.1. Художня і спортивна гімнастика (8 год.)

Теоретична частина. Художня гімнастика. Вправи для загального фізичного розвитку та розвитку рухливості, пластичності, розслаблення.

Поєднання нахилів, поворотів.

Робота з предметами (шарф-стрічки, спортивні прапори, вимпели, великі м'ячі тощо). Етюди з предметами.

Елементи і вправи з акробатики, ритмічної гімнастики, хореографії тощо. Спортивні ігри.

Спортивна гімнастика. Розвиток фізичних якостей (вправи для на кільцях, перекладині, тренажерах, біля гімнастичної стінки).

Присідання.

Опорні стрибки.

Елементи і вправи з акробатики, ритмічної гімнастики, хореографії. Спортивні ігри.

Техніка безпеки, страхування, самострахування під час виконання вправ із художньої та спортивної гімнастики.

Практична частина. Художня гімнастика. Виконання вправ для загального фізичного розвитку та розвитку рухливості, пластичності, розслаблення. Робота над

поєднанням нахилів, поворотів для використання їх під час створення номера. Вправи зі скакалками, м'ячами, гімнастичними палицями, шарф-стрічками, спортивними прапорами, вимпелами тощо.

Створення етюдів.

Техніка безпеки, страхування, самострахування під час виконання гімнастичних вправ.

Спортивна гімнастика. Виконання вправ на кільцях, перекладині, тренажерах, біля гімнастичної стінки. Вправи на присідання. Виконання нахилів уперед («складка», «літак», «куточок»), до ніг (вправо, вліво, вперед). Вправи з обтяженням: вправи з гириями, гантелями, штангою. Підтягування на перекладині широким хватом. Виконання жиму лежачи, сидячи.

Вправи зі скакалками, м'ячами, гімнастичними палицями, спортивними прапорами, вимпелами тощо

5.2. Партерна акробатика (6 год.)

Теоретична частина. Парно-групові вправи. Стійки. Арабські колеса. Перевороти.

Розвиток рухових якостей. Ускладнення елементів із балансування на котках, на п'єдесталі.

Акробатичні стрибки, їх поєднання й ускладнення. Приземлення з розбігу.

Переكاتи, перекиди, перевороти, сальто, їх поєднання і виконання.

Парні вправи. Статичні вправи.

Складні елементи ексцентричної акробатики.

Акробатичні елементи в комбінаціях. Вправи на релаксацію.

Практична частина. Виконання вправ, сидячи або лежачи на підлозі.

Вправи на формування фізичних якостей, координацію рухів, здатність орієнтуватися в просторі. Удосконалення акробатичних стрибків, стійок, балансування. Виконання переكاتів, перекидів, переворотів, сальто та їх поєднань. Виконання переكاتів, перекидів, переворотів, сальто на акробатичній доріжці, на снарядах (батут, гойдалки), із трампліна.

Виконання вправ у парі. Вхід на плечі партнера з литкового м'яза (ззаду).

Стійка на зігнутих руках «нижнього» поштовхом з плечей. Стрибок через партнера з рук (різножкою). Заднє сальто з рук.

Виконання статичних вправ. Стійка на руках жимом в угрупованні.

Приземлення з розбігу.

Вправи для розвитку швидкості руху за темпом музики.

5.3. Групова акробатика (22 год.)

Теоретична частина. Кидання і захвати. Парні та групові переكاتи

Парна акробатика. Групова акробатика (піраміди).

Практична частина. Пасивні вправи для переборювання опору м'язів. Статичні вправи, що пов'язані з утриманням різних поз. Використання предметів в акробатичних вправах.

Виконання акробатичних елементів (шпагати, перекиди, колеса, стійка на руках тощо). Виконання піруетів. Стрибки і комплекси стрибків. Динаміка, переходи від одного елемента до іншого. Синхронність виконання всіх елементів акробатичного номера. Спортивні ігри для розвитку фізичних якостей.

Розділ 6. Психологічна підготовка (6 год.)

6.1. Морально-вольова, психологічна підготовки (6 год.)

Теоретична частина. Морально-вольова підготовка. Психологічна підготовка. Психологічний стан під час підготовки номера, виступу. Самоконтроль під час виступів.

Практична частина. Перегляд відеоматеріалів про підготовку і виступи вихованців студії, обговорення їх поведінки. Участь у психологічних тренінгах для розвитку психологічних якостей.

Розділ 7. Організаційно-масові заходи (14 год.)

Теоретична частина. Циркові номери за жанрами, вимоги до їх розроблення. Творче втілення задуму в костюмах, трюках, реквізиті.

Сольні, групові номери, їх використання в цирковій програмі.

Практична частина. Постановка ідеї номера, її обговорення. Використання хореографічних елементів для створення номера.

Підбір музики, обробка фонограми.

Постановка сольних і групових циркових номерів, їх використання в цирковій програмі.

Розділ 8. Основи науково-дослідницької діяльності (14 год.)

8.1. Науково-дослідницька робота вихованців (14 год.)

Теоретична частина. Предмет і сутність науки. Науковий стиль.

Види наукової діяльності. Загальні та спеціальні методи дослідження.

Джерела інформації. Робота зі словниками, довідниками, джерелами Інтернету.

Науково-дослідницька робота учнів. Вимоги до оформлення науково-дослідницьких робіт учнів.

Презентація результатів. Культура мовлення під час виголошення доповідей, ведення дискусії.

Практична робота. Визначення теми, мети, завдань дослідження. Розроблення плану-проспекту, структури наукового дослідження. Робота з джерелами інформації. Написання науково-дослідницької роботи. Підготовка презентації результатів роботи.

Підсумок (2 год.)

Практична частина. Підбиття підсумків роботи гуртка за навчальний рік. Презентація результатів науково-дослідницьких робіт. Поради, рекомендації до подальшої науково-дослідницької діяльності.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- професійні вимоги до учасників циркових виступів, створення циркового номера, орієнтування на сцені, спілкування з глядачами;
- особливості психологічного стану під час підготовки номера, виступу;
- види наукової діяльності, загальні та спеціальні методи дослідження, джерела інформації;
- вимоги до оформлення науково-дослідницьких робіт учнів;
- основи долікарської допомоги.

Вихованці мають уміти:

- використовувати теоретичні знання з усіх видів жанрової підготовки;
- виконувати складні трюки під час жонглювання, обертання обручів, шоу мильних бульбашок, виконання акробатичних елементів тощо;
- оцінювати власні перспективи, долати психологічні та професійні труднощі, вирішувати творчі проблеми;
- аналізувати власні виступи, виступи товаришів та артистів цирку;
- спілкуватися в різновіковому та різностатевому колективі;
- спілкуватися з глядачем; прагнути адаптуватись у суспільстві;
- створити образ засобами хореографії, костюма, гриму, реквізиту;
- надавати долікарську допомогу після травмування під час виконання фізичних вправ, циркових номерів;
- розв'язувати завдання та презентувати результати науково-дослідницької роботи.

Вихованці мають набути досвід:

- участі в організаційно-масових заходах (масові, сольні номери у двох-трьох жанрах);
- власної манери виконання циркового номера;
- чергування інтелектуальної та фізичної діяльності;
- страхування та самострахування під час тренувального процесу та концертних виступів;
- розв'язання завдань науково-дослідницької роботи, презентування її результатів;
- колективної взаємодії, відповідальності за результати власної діяльності.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

Найменування обладнання	Кількість
Фортепіано	1
Хореографічний станок	1
Шведська стінка	4
Канат	4
Повітряні та металеві драбини	5
Гімнастичні лавки	10

Тренажери	10
М'яке покриття (мати, килими, доріжки)	За потребою
Цирковий реквізит (залежно від жанрів)	
Страховальне обладнання (лонжі, паски тощо)	
Тренувальні костюми та взуття	
Вогнегасники	
Аптечка долікарської допомоги	3
Годинник	3
Магнітофон	1
Відео-, музична апаратура	2
Мікрофон	1
Апаратура для концертного освітлення	5
Концертні костюми, взуття	1
Концертний цирковий реквізит	За потребою
Грим, косметика	
Перуки	
Чохли, контейнери для костюмів і реквізиту	

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Антипод. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.circus.ru/referat/snegkovsky>.
2. Воронцова Т. В. Навчання здоровому способу життя на основі життєвих навичок / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко. – К.: Просвіта, 2007. – 246 с.
3. Горащук В.П. Концептуальні основи формування культури здоров'я школяра // Нові технології навчання: Наук. – метод. зб. / Ред. кол.: Б. І. Холод (голов. ред.), О.Я. Савченко, О.І. Ляшенко, А.М. Федяєва та ін. – К. : НМЦВО, 2000.– Вип. 28. – С. 206–213.
4. Горащук В.П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика). – Луганск: Альма-матер, 2003. – 388 с.
5. Жестерьев, С. Психолого-педагогичний супровід освітнього процесу в позашкільних закладах / С. Жестерьев // Рід. шк. – 2006. – № 8. – С. 15–17.
6. Жукотинський К. Управління процесом формування фізичної культури учнів у позашкільному навчальному закладі / К. Жукотинський // Освіта і упр. – 2006. – № 3-4. – С. 129–137.
7. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту» від 02.06.2005 р. № 2626-IV.
8. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України : нормативно-правові документи : зб. нормат. док. / голов, ред. В. Г. Кремень. - К. : Міленіум, 2001. – С. 229 – 251.
9. Еквілібр на катушках. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.circus.ru/junior/katushka.shtml>
10. Копа В.М. Здоровий спосіб життя – аксіологічні та валеометричні аспекти // Філософські пошуки. – Вип. XIV–XV. Львів–Одеса: Cogito – Центр Європи, 2003. – с. 365–374.
11. Кречотіна Т. М. Сучасні аспекти реалізації здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі в позашкільних навчальних закладах // Позашкільна освіта: стратегії, інновації, практика / Т. М Кречотіна : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. 21–23 травня 2009 р. / Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр [та ін.]. – Суми : ПП Рудень С. І., 2009. – С. 310–315.
12. Курінна Г. В. Деякі особливості проблематики драматургії сучасної циркової вистави / Г. В. Курінна // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. : зб. наук. пр. – Х., 2007. – Вип. 10. – С. 50–56.
13. Курінна Г. В. Сучасні напрями розвитку драматургії циркової вистави в Україні / Г. В. Курінна // Освіта, культура та мистецтво в добу цивілізаційної глобалізації : матеріали міжнар. наук. конф., 22–23 листоп. 2007 р. / Харк. держ. акад. культури. — Х., 2007. — С. 178–179.

14. Макаров С.М. Театралізація цирку / С. М. Макаров. – М. : Кн. дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 288 с.
15. Немчинский М. Мифы легендарного времени / М. Немчинский // Театр. Естрада. Цирк. – М., 2006. – С. 182 – 193.
16. Основи здоров'я і фізична культура. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–11 класи. – К.: Початкова школа, 2001. – 112 с.
17. Петрик О.І. Медико-біологічні та психолого-педагогічні основи здорового способу життя: Курс лекцій / Навч. посіб. для студентів ун-тів та пед. ін-тів.– Львів : Світ, 1993.– 119 с.;
18. Позашкільна освіта в Україні: навч. посіб. / [О. В. Биковська, С. В. Бут, О. П. Дмитренко та ін.; за ред. О. В. Биковської]. – К.: ІВЦ АЛКОН, 2006. – 224 с.
19. Полулях А. Формування здорового способу життя школярів засобами фізичного виховання в умовах ступеневої освіти //Фізичне виховання в школі. – 2002. – №4. – С. 35–38.
20. Про освіту : Закон України від 23 трав. 1991 р. № 1060-ХІІ зі змінами і допов. // Освіта в Україні. – К., 2006. – С. 8–40.
21. Про позашкільну освіту : Закон України від 22 черв. 2000 р. № 1841-ІІІ зі змінами і допов. // Освіта в Україні. – К., 2006. – С. 170–192.
22. Програма діяльності гуртка «Акробатика та музична ритміка» mon.gov.ua
23. Рыбаков М.А. Киевский цирк: люди, события, судьбы / Михаил Александрович Рыбаков ; Всеукраинская общественная организация «Цирковой союз Кобзова». – 2-е изд., доп. и испр. – К. : Аттика, 2006. – 304 с.
24. Свириденко С.О. Формування здорового способу життя молодших школярів у позакласній виховній роботі: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. (13.00.01) / Ін-т проблем виховання АПН України. – К., 1998. – 16 с.
25. Сущенко Л.П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини / Запоріж. держ. ун-т. – Запоріжжя, 1999. – 308 с.
26. Тараканова А. П. Танцюйте з нами / А. П. Тараканова. - Вінниця: Нова книга, 2010.
27. Тихенко Л.В. Здоров'язберігаючі технології як умова творчого розвитку та успішної діяльності вихованців позашкільних навчальних закладів // Педагогічні науки. Освітні інновації: Філософія, психологія, педагогіка: Збірник наукових праць. – Ч.1. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – С. 133–137.
28. Цимбал Н.М. Практикум з валеології. Методи зміцнення фізичного здоров'я. – Тернопіль : «Навчальна книга», 2000. – 168 с.

V. ДОЗВІЛЄВО-РОЗВАЖАЛЬНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ВИХОВАНЦІВ ПНЗ

КЛІПОМАНІЯ

Сценарій конкурсно-розважальної програми в літньому таборі

Звуки фанфар з передачі «Світське життя з Катериною Осадчою».

Ведуча (одягнені в стилі Каті Осадчої): Злата Огнєвич переїжджає до Сум, «Водограй» їде з всеукраїнського туру на маршрутці, «Естети» всі разом прямують у країну канікул, «Техніки» бояться павуків, «Здоров'ятки» сподіваються на свободу, а «Краєзнавці» хочуть стати справжніми козаками... Подобиці дивіться далі...

Доброго дня, усі шанувальники мистецтва, а в особливо – музики. Я, Катя Осадча, і як завжди з вами програма «Світське життя».

Ведуча: Сьогодні в нас неймовірний день! До нас завітали справжні зірки української сцени, які привезли до нас свої нові проекти. Ви перші побачите нові варіації на українські хіти та маєте чудову нагоду взяти автографи, сфотографуватися з відомими артистами та продюсерами. Сьогодні ми разом будемо спостерігати справжній зорепад. Почувши про такий масштабний світський захід, зірки зарубіжної сцени не змогли оминати його і також вирішили завітати до нас, щоб потім створити разом із переможцями грандіозний проект. Тож бурхливими оплесками зустрічайте, справжній суперстар, його знають у всьому світі, під його пісні танцюють навіть птахи, вітайте PSY!

PSY: Hello! Привіт усім! Стільки зірок сьогодні зібралось у вашому «Веселковому дворі», що Голівуд може тільки позаздрити..

Ведуча: Скажи, будь ласка, як швидко ти вивчив українську? Адже це одна з найскладніших мов...

PSY: Я давно хотів побувати в Україні, а коли дізнався про такий масштабний захід, відразу вирішив узяти участь в ньому. Українська мова справді складна, але я присвятив багато часу її вивченню, щоб побути разом зі справжніми celebrities.

Ведуча: Браво! На кожному конкурсі, звісно ж, є високоповажне журі. І на нашому є також. Його завдання – визначити найкращих кліпоманів. Отож, оцінювати сьогоднішні виступи будуть...

Ну що, журі і зірки, ви готові? Ми починаємо конкурс!

Фанфара.

Ведуча: Канікули... Прекрасна пора, коли ви можете відпочити, скільки завгодно спілкуватися з друзями, оздоровлюватися, подорожувати.. Хтось полюбляє подорожувати машиною, хтось – потягом, літаком чи пішки з туристичними рюкзаками. Усі мають нагоду оглядаючи найчудовіші краєвиди нашої країни...

Ведуча (звертається до Psy): А ти любиш подорожувати?

PSY: Звісно, люблю! Я люблю подорожувати як звичайний турист, щоб мати змогу більше побачити, дізнатися щось нове, поспілкуватися з цікавими людьми.

Ведуча: А наші зірки, обирають незвичайний вид транспорту для подорожей... Та що тут казати, зараз ми самі дізнаємося в продюсера загону «Водограй». Скажіть яку пісню і чому саме її ви обрали для кліпу?

Представник загону «Водограй» пояснює, чому вони обрали пісню Скрябіна «Маршрутка». Загін презентує свій «кліп».

PSY: Вау! Такі запальні та драйвові маленькі зірки. Треба запросити їх на майстер-клас до нас у Корею, я б залюбки станцював з ними у своєму новому кліпі.

Ведуча: Я думаю у них буде така змога.. Та це ще не всі зірки. Зараз ти побачиш, що танцювати можна і біля самого неба.

PSY: Біля самого неба?

Ведуча: Так! Їхні таланти підносять їх аж до неба, бо танцюють вони разом із зірочками. Зустрічайте продюсера загону «Віночок».

*Загін «Віночок». Кліп на пісню
Злати Огневич «Танцювати біля неба».*

PSY: Чесно кажучи, мене від їхнього таланту, теж віднесло аж до неба... Вони незвичайно ліричні й романтичні...

Ведуча: Так, може час тобі спробувати теж у ролі ліричного виконавця?

PSY: Я думаю, можна разом із Віночком спробувати...Кілька номерів – і можна записати унікальний альбом.

Ведуча: Можна, але тільки з початком нового навчального року, я думаю.

PSY: А чому так? Я хотів би наступного тижня вже починати працювати з ними.

Ведуча: Справа в тому, що деякі наші зірки, так багато працювали протягом навчального року, що вирішили влаштувати відпочинок на канікулах, тому зараз «відриваються»: сплять довго, купуються в річці, граються з друзями в різні ігри на свіжому повітрі.

PSY: Так ми до них завітаємо? Разом повеселимося... Я залюбки з ними відпочив би.

Ведуча: Давай спробуємо дізнатись у продюсера загону «Естети», як вони відпочивають, коли вони зможуть приступити до роботи над новими проектами.

Представник загону відповідає.

Загін «Естети» презентує кліп. Наталія Май «Канікули».

PSY: Хоч вони і відпочивають, але ж і працюють. Ось така доля зірок... і на канікулах доводиться також не розслаблятися повністю. Але можна зробити так весело, як загін «Естети».

Ведуча: Мені підказують, що до нас завітали ще одні гості..

PSY: Цікаво хто ж це?

Ведуча: Бачу коней, шаблі, червоні шаровари... Так це ж справжні козаки!

PSY: Ніколи наживо їх не бачив...

Ведуча: У тебе є унікальна нагода познайомитись з ними та їхнім кошовим отаманом, який зараз нам і розповість як вони до нас дісталися до нас...

*Виступ загону
«Пізнайко». Кліп «Козаки».*

PSY (виходить, оглядаючись) : Гм-м-м...

Ведуча: Ти щось загубив?

PSY: Та ні. Просто мене щоразу щось намагається вкусити. Я знаю, що влітку багато комарів й інших комах, але щоб на стільки боляче ... Ой!

Ведуча: ми зараз покличемо на допомогу наших техніків. Вони вмиють з усім розберуться. У них є таємна зброя, що допомагає вирішують всі негаразди. До речі, настрої вони підіймають, як справжні професіонали.

PSY: Скоріше побачити б цих талановитих зірок!

Ведуча: Більш детально про їхній проект розповість режисер-постановник загону «Техніки».

*Виступ загону.
Кліп на пісню Дзідзьо «Павук».*

Ведуча: Тепер я знаю, до кого можна звертатися за допомогою. Такі спритні «павуки».

PSY: Так. Але доля артистів досить нелегка. Така купа виступів, що вже хочеться відпочити. Ми ж вже почали подорожувати, тож давайте продовжимо і на хвилях оплесків і веселощів продовжимо відпочинок, бо канікули-и-и!

Ведуча: До речі, про канікули. Найкращий час для школярів! Мрії про відпочинок від уроків, море, походи.... Усе збувається, бо канікули!!! І зараз про свої мрії нам розповість продюсер неймовірно веселого та чудового кліпу...

*Виступ загону «Здоров'ятко».
Кліп на пісню Аліна Гросу «Свобода».*

PSY (розчаровано): Усе-е-е-?

Ведуча: Усі виступи, але, що скаже журі? Хто був найкращим? Журі, повеселили вас кліпомани, а ви й розслабилися. До роботи!!!

*Журі оголошує результати конкурсу.
Переможці отримують приз, інші учасники – солодощі.*

Ведуча: Було весело? Було кретивно? Будемо готуватися до інших конкурсів? Ну що ж тоді готуйтеся до наступного конкурсу «.....». до нової зустріч вже за кілька днів.

PSY (танцює): Bye!

НАРОДНІ ОБРЯДОВІ СВЯТА

Сценарій свята

Сценарний план

1. Дівчата та жінки ідуть, співаючи пісню «Ой, на нічку та й Петрівочку». Несуть у руках клечальні вінки, зупиняються біля хати. Лунає дикторський текст.
2. Виходить ведуча. Розповідає про Петрівку, що зазвичай робили на свято.
3. Жінки входять до хати, приспівуючи. Дівчата йдуть ворожити, потім кладуть вінки на воду.
4. Ведуча розповідає про свято Івана Купала.
5. Танок «Івана Купала».
6. Розповідь ведучої про купальські обряди.
7. Танок «Лови чорта».
8. Усі йдуть до хати. Ведуча розповідає про свята осіннього циклу. Свято Семена.
9. Дія переноситься на торговельні ряди.
10. Пісня «Ой, там на толчку, на базарі».
11. Ведуча розповідає про вечорниці на Семена.
12. Обряд посвячення парубка до парубоцької громади.
13. Усі учасники йдуть до хати.
14. Виходить ведуча. Розповідає про свято Покрови.
15. Пісня «Наші славні козаки».
16. Композиція «Щедрівки».
17. Обряд щедрування.
18. Ведуча розповідає про Різдво, його основні традиції.
19. Пісня «Колядочка».
20. Пісня «Стрітєння».
21. Обряди Стрітєння.
22. Вірш «Стрітєння».
23. Вибігають веснянки. Запрошують до участі в Масляній.
24. Розповідь про обряди та традиції Масляної.
25. Пісня «Масляна». Усі учасники свята виходять з хати. Виходять з короваєм чотири учасники дійства – чотири пори року. Дівчата роздають коровай.
26. Пісня «Як у нас на Україні».

Сценарій

Українська хата. Біля неї невеликий садок, огорожений тином. Звучить обрядова музика. Поруч стоять невеличкі торговельні рундуки. Ідуть дівчата та жінки, співають пісню «Ой, на нічку та й Петрівочку». Несуть у руках клечальні вінки, зупиняються біля хати. Підходять інші жінки. Лунає дикторський текст.

Ведуча. Петрівка або Петрівочка – піст перед Петровим днем, православним церковним святом на честь апостолів Петра й Павла. Перший понеділок Петрівки – день Ярила – бога кохання, або Кострубонька. Цієї ночі лише жінки сходилися до шинку, випивали горілки, танцювали, гуляли. Забави мали спеціальну назву «гонити шуліку».

Жінки входять до хати, приспівуючи.

Ведуча. Дівчата ворожили на свого судженого і пускали на воду клечальні віночки, що були виплетені ними першого дня Зелених свят.

Дівчата сідають ворожити, потім ідуть пускати на воду віночки.

Дія переноситься за хату, до водоймища.

Лунає музика. До дівчат приєднуються хлопці.

Ведуча. Заговини на Петрівку тісно пов'язані з народним святом Івана Купала, що також відбувається з багатьма своєрідними обрядами й піснями. Із давніх-давен в Україні дівчата і хлопці виходять із села з радісними співами, розпалюють вогнища поблизу річки, танцюють навколо вогнища, потім стрибають через вогонь.

Танець «Івана купала». Під час танцю, дівчата запалюють свічки, ставлять їх у вінки, які кладуть на воду. Дівчата йдуть до хати.

Ведуча. А коли Купало потоне, дівчата тікають від хлопців і йдуть ворожити, а хлопці – ловити дівочі вінки. Потім вони вирушали на пошуки папоротника. Вважається, що папоротник цвіте лише одну мить уночі під Івана Купала, а той, хто знайде його, буде багатим і щасливим усе життя. Здобути квітку дуже важко, бо її оберігає нечистий. Отже, хто хоче знайти цвіт папоротника, той мусить перемогти самого чорта.

Танок «Лови чорта».

Ведуча. Знайшовши чи не знайшовши цвіт папоротника, хлопці йшли до чиеїсь хати, щоб продовжити гуляти аж до ранку.

Хлопці заходять до хати.

Ведуча. Це були обрядові свята літнього циклу. Цикл осінніх свят охоплює період від перших серпневих днів (свято пророка Іллі) до дня святого Пилипа. Після якого настає Пилипівка – піст, що триває аж до Різдва. Він включає такі основні свята й обряди: Спаса, Семена, Успіння та Різдва Пресвятої Богородиці, Покрови, свята Кузьми і Дем'яна. Головними в осінньому циклі були звичаї, приурочені до завершення збору врожаю, що є основною ідеєю осіннього обрядового циклу. Більшість обрядів осіннього циклу має свої звичаї, що супроводжували процес праці. Також ці обряди були спрямовані на утворення родини. Від Покрови починалися весілля, а на Введення, Катерини та Андрія ворожили на обранців.

Свято Преподобного Семена Стовпника і його матері Марфи. За козацьких часів у цей день хлопців уперше «садовили на коней», здійснювали пострижини. Цей звичай походив ще від княжих часів. У ніч на Семена відбувалося базарне свято «Весілля свічки». Це свято було своєрідним карнавалом вогнів на київських базарах.

Дійство переноситься на торгівельні ряди.

На кожному столі стоїть свічка. Пісня «Ой, там на толчку, на базарі».

Ведуча. У день Семена закінчується «Вулиця» і починаються вечорниці – обрядові дії, які відбувалися в приміщенні, бо починалася холодна осіння пора. Дівчата варять кашу, готують вареники, а хлопці наймають музик. На Семенів день відбувається обряд посвяти в парубоцтво, коли ще зовсім молодих хлопців приймають до хлопчачої ватаги.

Виходять з натовпу хлопці.

Стають біля хати, сміються. Виходить юнак.

Юнак. Дозвольте відкланятися вам і запитати, чи прийме шановне парубоцтво до себе молодика, швидкого як орел, сміливого як вовк та гарного як клен?

Парубок 1. Чим же хлопче будеш відкупатись?

Юнак. Сальце, м'ясце, ковбаска і звичайно ж горілочка!

Парубок 2. А що, хлопці, приймемо?

Парубки. Приймемо!

Парубок 3. Що ж, служи вірно громаді, не обезчесь її, не продай волю свою і совість, захищай жінок, дітей, віддай же своє серце Батьківщині!

Вибігають дівчата, сміються.

Дівчина 1. У нас новий парубчина!

Дівчина 2. Так приймемо його як слід!

Звучить весела музика. Дівчата біжать до рядів і беруть зі столів кашу, вареники, млинці. Ідуть весело разом до хати.

Ведуча. Наближається одне з найбільш шанованих свят в Україні – свято Покрови Пресвятої Богородиці. Його ще називають Свята Покрова. Для козаків Покрова була найбільшим святом. Цього дня відбувалися вибори кошового отамана. Наші лицарі вірили, що Свята Покрова охороняє їх, тому Пресвяту Богородицю вважали заступницею і покровителькою козаків.

Пісня «Наші славні козаки».

Ведуча. Щиро вірили, що Покрова накриває траву листям, землю – снігом, воду – льодом, а дівчат – шлюбним вінком. В українських селах і до сьогодні дотримуються давньої традиції грати весілля після Покрови. Дівчата, яким надокучило дівувати молилися: «Свята мати Покровонько, покрий мені голівоньку, хоч ганчіркою, аби не зостатися дівкою».

Усі учасники, ідуть до хати.

Ідуть дівчата з хлопцями, співають щедрівки.

Ведуча. Узимку що не день, то свято... Так кажуть у народі. І справді, жодна інша пора року не радує нас таким розмаїттям свят, обрядів, магічних дійств, що беруть початок із сивої давнини. Новий Рік – колядування, щедрювання, віншування, дівочі ворожіння та парубоцькі витівки. Вони захоплюють нас, кличуть у чарівний світ мрій і сподівань, ведуть до батьківського порога, гуртують за святковим столом. Земля спочиває, а народ має час для душевного очищення, радісних турбот і веселих розваг.

Господарка. Заходьте, щедрувати!

Дівчата. Прийшли щедрувати до вашої хати.
Щедрий вечір, добрий вечір!
Тут живе господар - багатства володар.
Щедрий вечір, добрий вечір!
А його багатство - золоті руки.
Щедрий вечір, добрий вечір!

За дверима чути прохання меншеньких дівчат.

Дівчатка. Дозвольте щедрувати!

Господарка. Заходьте, щедруйте.

Дівчатка. Щедрівочка щедрувала,
До віконця припадала,
Що ти, тітко, напекла,
Неси нам до вікна,
Що ти, дядько, напик,
Неси нам аж на тік.

Усі. Щедрий вечір,
Добрий вечір,
Добрим людям
На здоров'я!

Господиня роздає гостинці.

Ведуча. Другий день Різдва називали колись Пологом Богородиц, або Вимітним днем, бо того дня ходили по хатах чоловіки і підмітали хату за тамтешню дівчину. За це отримували від господарів «почесне». Із початком Різдва вже можна було вживати скоромне. Власне до цього свята в кожному господарстві кололи свиней, щоб приготувати різноманітні м'ясні страви. За правило було приходити один до одного в гості, щоправда, до обіду намагалися не відвідувати сусідів, особливо це стосувалося жінок. Якщо жінка чи дівчина першою заходила в хату, то неодмінно «приносила лихо», а тому, запримітивши «небажаних гостей», примикали двері. Коли ж оселю до обіду відвідував хлопець або чоловік, то його намагалися почастувати. Відтак, по полудню старші люди збиралися в гурти, а молодь починала колядувати.

Пісні «Колядочка», «Стрітєння».

Ведуча. Стрітєння. У народі його вважають святом зустрічі зими з весною. У лютому, кажуть, що зима йде на мороз, а сонце – на літо. На Стрітєння зима з весною змагається, і котра з них переможе, та і буде до кінця місяця господарювати.

Побутував цікавий звичай, пов'язаний із цим святом. Напередодні, жінки випікали обрядове печиво у вигляді «жайворонків». Люди вірили, що птахи на своїх крилах приносять із далекого вирію весну, проганяли люту зиму. А називали випечених пташок жайворонками тому, що за давніми легендами, ця пташка народилась із сонячного жару. Вона прокидається разом із сонцем і своїм срібним голосочком сповіщає, що весна вже прийшла, а отже, час виходити в поле, сіяти, щоб восени урожай зібрати.

Вірш «Стрітєння».

На сцену вибігають дівчата-веснянки.

1 *веснянка.* Гей, хто веселитись бажає?
Тут вас щось цікаве чекає!
Ми кличемо до нас всіх,
Хто полюбляє забави та сміх!

2 *веснянка.* Завдання важливе виконуємо ми -
Закликаємо на свято останнє зими!
Масляна щедря гостей всіх вітає,
Млинцями смачними всіх пригощає!

1 *веснянка*. Масляна! Масляна! Гомонить народ.
Тут баян та бубон, із чаєм самовар.
Свято на масляній, зовсім не базар!

2 *веснянка*. Ми нудьги не переносимо –
Разом. У гості Масляну запросимо!

1 *веснянка*. Масляна, як її ще називають Масниця, Сирна неділя, Сиропуст, Колодій, Запусти, Ніжкові заговини – давньослов'янське свято на честь весняного пробудження природи.

2 *веснянка*. У деяких місцевостях Масляну зображувала заміжня жінка, яку під жарти возили на санчатах односельці. Широке розповсюдження мав звичай колодки (колодія), що мав кілька варіантів. Наприклад, розігрували народження і поховання дерев'яної ляльки (колодки) – відгомін давнього ритуалу знищення опудала Зими.

1 *веснянка*. Традиційна страва Масляної – млинці. Вони мають свою історію, ще більш давню, ніж самий звичай. Вважають, що перші коржі з кислого тіста, щось на зразок млинців, почали пекти в Єгипті чотири-п'ять тис. років тому. На Русі млинці знали дуже давно.

2 *веснянка*. Співали, танцювали, Масницю проводжали. І так хвацько проводжали, що після свята говорили. «Масляна об'єдуха – грошей приберуха».

Пісня «Масляна». Усі учасники свята виходять з хати.

Виходять чотири учасники – «пори року» – із короваєм.

Ведуча. Духмяний, наче вітер у полях,
Загойданий золоченим колоссям,
Цей коровай, що на руках,
Віддамо ми вам, щоб свято відбулося!
Оцей красивий коровай духмяний,
Неначе в квітах він на рушнику,
І кожен хто його в цей день скуштує,
Буде щасливий на своїм віку.

Дівчата йдуть роздавати коровай глядачам.

Ведуча. У такий теплий і сонячний день, ми ознайомили вас із народними обрядовими святами. Сподіваємося, що всі традиції, що в сиву давнину започаткував наш український народ, будуть збережені й примножені на прекрасній українській землі.

Пісня «Як у нас на Україні».

Додатки

ПІСНІ

Ой, мала Нічка Петрівочка

Ішла по Воду, дримаючи,
На Пеньки ноги збиваючи.

Ой, там Ганнуса рано встала,
Свої слідочки замітала.

На Пеньки ноги позбивала,
На Терен очі повиймала.

Свої слідочки замітала,
Та щоб матінка не пізнала.

На Терен очі повиймала,
В Криницю Відра повпускала.

А що до неї Василь ходить,
А що він її з ума зводить.

В Криницю Відра повпускала,
Невістка Ночі недоспала.

Ой, не зводь дівку із розума,
Вона не буде твоя жона!

Ой, мала нічка-петрівочка,
Не виспалась наша Галочка.

Ой, там на толчку на базарі»

Ой там на толчку, на базарі
Жінки мужиків продавали.
Як прийдеться до ладу,
То я свого поведу та й продам.

А я стала, подумала,
А я стала подумала.

Як взяла я мотузок і зв'язала,
Взяла свого милого, налігала.
Та й повезла на базар,
За конов'язь прив'язала.

Як набігло покупальних,
Як набігло торгувальних.
Стали думать і гадать,
Що за цього мужа дати.

А за цього мужа треба дати,
А за цього мужа треба дати.
Сім пар коней вороних
Ще й сто рублів золотих.

З кіньми надо возиться,
З грішми надо носитися.
А мій милий, чорнобривий
До роботи не ленивий.
Ще й для мене знадобиться.

Він посіє, він зоре,
Не для кого – для мене.
Ой мій милий, чорнобривий,
До роботи не ленивий.
Пожалю ж я тебе.

Наші славні козаки

Час настає і працьовиті всі такі,
Ось, на свята зібрались наші козаки
І щедрий стіл в саду накрили залюбки
Дівчата їхні і вродливі, і стрункі.

Приспів 1.

Бадьора музика Ви чуєте гримить,
Лунає пісня і дівочий сміх звучить
І гупотять у танцях міцні каблуки, -
Гуляють добрі українські козаки!

Музика, ой, як дуже гарно виграє,
Дівоче серце, наче, щастю віддає,
Бо біля неї молодий такий козак
Танцює спритно всім знайомий наш
гопак.

Приспів 2.

Бадьора музика Ви чуєте гримить,
Лунає пісня і дівочий сміх звучить
І гупотять у танцях міцні каблуки, -
Гуляють стильні українські козаки!

Нехай війна і різні клятві вороги
Не зазіхнуть на землі наші ці святі,
Бо пам'ятає завжди весь Козацький рід
Свого Великого Шевченка Заповіт

Приспів 3.

Бадьора музика Ви чуєте гримить,
Лунає пісня і дівочий сміх звучить
І гупотять у танцях міцні каблуки
Гуляють славні українські козаки!

Несе вона в торбиночці
Про щастя світлу мрію,
Дарує нам колядочка
І віру і надію.

Колядочка

Лунають ніжно дзвоники
Від хати і до хати.
Спішить, спішить колядочка
Нам щастя побажати!

Ааа-ааа-ааа Стрітення,
Ааа Стрітення ааа а-ааа.
1. Зима з Літом зустрічаються,
Зима з Літом сперечаються.
Кому йти, кому вертатися,
Кожен хоче з них зостатися.
Ааа Стрітення, ааа Стрітення
2. Лютий з Березнем зустрівся,
Гордовито подивився,
Покотивсь морозним сміхом,
Застелив доріжки снігом.
Ааа Стрітення, ааа Стрітення
3. Місяць Березень сміявся,
Він завії не злякався,
Ясним Сонцем огорнувся,
І промінням посміхнувся.

Стрітення

4. Брату Лютому сказав,
Не зими вже час настав,
Тобі час відпочивати,
Мені землю прикрашати
Ааа Стрітення, ааа Стрітення
Ой весна, весна да весняночка, |
Красне сонечко ніжні струмки. |
Ой весна, весна да паняночка | 2р.
Будить пташечка в травах квітки. |
Сяє днина вже ясна,
Це прийшла до нас весна,
Це прийшла до нас весна,
Це прийшла до нас весна.
Зима з Літом зустрічаються,
Зима з Літом сперечаються.

Ааа Стрігіння, ааа Стрігіння.

Кому йти, кому вертатися,
Кожен хоче з них зостатися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Н. Б. Інтеграція родинних традицій, свят і обрядів у форми культурогенної життєдіяльності сучасної сім'ї // Український соціум. - 2005. - № 1 (6). - С.73,83.
2. Борисенко В. К. Весільні звичаї та обряди на Україні. К., 1988.

КАЗКОВА ПЛУТАНИНА

Казка з елементами гри для дітей середнього шкільного віку

Звучить музика. Виходить дівчинка.

Дівчинка. Нарешті, скоро канікули, відпочинок, прогулянки аж до самого ранку! Але що ж мені робити ціле літо? Друзів у мене не має.. Самі лише книжки і домашня робота. А як хочеться мати багато друзів, веселитися, танцювати, щоб ці канікули запам'яталися на все життя...

Сідає на стілець.

Дівчинка. О, а цю книгу я ще не читала...подивимося...

Гортає книгу. Засинає.

Чути, як пищать мишенята. Вибігають Веселун і Пустун.

Веселун: Я почув, що вона хоче веселитися і танцювати.

Пустун. Мати багато друзів, поїхати на відпочинок до моря. Такого не може бути. Вона ж усього боїться. Вона так верещала, коли я лише прогулювався в кімнаті, а потім гриз дерев'яну ніжку стільця. Миші – найстрашніші й наймогутніші!

Веселун. Та тихо ти, бо ще розбудиш дівчинку. Краще подивись, яка гарна та яскрава книга у неї в руках.

Пустун. Вау, а давай подивимося.

Веселун. Тільки обережно.

Пустун бере книгу і гортає.

Веселун. Дай і мені ж подивитися.

Пустун. Зачекай! Я перший!

Веселун. Ні, я першим її помітив.

Пустун. Віддай!

Веселун. Дай мені!

Пустун. Мені!

Веселун. Ні, мені!

Розривають книгу, вона падає)

Веселун. Це все через тебе!

Пустун. А хто захотів її подивитися?

Веселун. А хто почав першим висмикувати з рук?

Пустун. Тихо! Вона прокидається. Тікаймо швидше.

Дівчинка прокидається, бачить мишей і жбурляє в них черевиком.

Звучить музика. Виходить Лускунчик. Бере розірвану книгу.

Дівчинка. А ти хто? І звідки ти взявся?

Лускунчик. Я – Лускунчик. З'явився із цієї чарівної книги твоєї хрещеної феї.

Дівчинка. Нічого не розумію... Книжку я отримала як подарунок на свій день народження. У ній – мої найбільш улюблені казки й історії. А книга і справді чарівна?

Лускунчик. Так, чарівна. Твоя хрещена подарувала її тобі, бо хотіла, щоб ти зберігала її, читала дітям. Але ці малі капосники порвали її – усі герої опинилися в різних казках. Нам потрібно відшукати цих героїв і допомогти їм повернутися до своїх казок й оповідань. Я допоможу. Дивися. Ось залишився цілим зміст, можливо це допоможе нам.

Дівчинка. Звичайно. Тут написано, що перша казка «Попелюшка». Отже, вперед!

Звучить музика. З'являється Карлсон у сукні Попелюшки, співає її пісню.

Лускунчик. Дивись! Це ж Попелюшка! Але чому вона з пропелером?

Дівчинка (сміється): Та цеж Карлсон! Ой, його казка переплуталася з казкою по Попелюшку. Доброго дня, Карлсоне! А що ти робиш?

Карлсон: Привіт, друзі. Маю так багато роботи, бо мачуха наказала посадити сорок кущів троянд, перебрати три мішки крупи, прибрати у всіх кімнатах. Так сумую за моїм будиночком на даху! На мене там Малюк чекає зі слоїком смачного варення, а я підлогу мию. Навіть не розумію, чому я тут, а не вдома?..

Лускунчик. Пустуни-мишенята накоїли біди – усі казки й переплуталися. І зараз ти в казці по Попелюшку.

Карлсон. Не хочу тут залишатися, бо не можу я працювати так багато. Люблю гратися, пустувати. Друзі, допоможіть мені повернутися в мою казку.

Дівчинка. Не сумуй. Зараз ми тобі допоможемо.

Гра «Розбери плутанину». Розкласти картки із зображеннями казкових героїв.

Карлсон (з'являється у звичному образі). Дякую друзі, що допомогли мені. Ходімо до мене на дах, я вас смачним варенням пригощу.

Лускунчик. Дякуємо, але не можемо, бо нам потрібно іншим героям допомогти знову опинитися у своїй казці.

Дівчинка. А ти не хочеш разом із нами вирушити в казкову подорож?

Карлсон. Із задоволенням! Лише покличете.

Лускунчик. Яка наступна казка?

Дівчинка. «Казка про жар-птицю».

Мандрюють далі. Бачать прив'язаного kota з хвостом із пір'я)

Кіт. Рятуйте! Допоможіть! М'яу!

Дівчинка (підбігає до kota). Що сталося? Як ти сюди потрапив?

Лускунчик. Зачекай, це ж казка про жар-птицю, а кіт звідки взявся?

Дівчинка. Котику, а звідки ти? З якої казки?

Кіт. Я – Пан Коцький. Мене хазяїн вигнав з дому, бо я старий. Мишей не можу ловити, а от їсти смачненьке, спати на печі дуже люблю. М'яу. Мандрував я, куди очі бачать, але на галявині побачив красиву пташку в клітці. Потягнув мотузку, щоб її випустити і раптом сам опинився прив'язаний. А на мені почало з'являтися пір'я і тепер якийсь Жаркоцький. М'яу-м'яу.

Лускунчик. Не переймайся, котику, ми тобі допоможемо. Давайте рятувати Пана Коцького.

Звучить музика. Гра. Пана Коцького звільняють.

Дівчинка. Котику, ти вільний.

Кіт. Дякую друзі, навіть не знаю, як я можу віддячити...

Лускунчик. Котику, допоможи нам провчити малих бешкетників, які розірвали чарівну книгу казок.

Кіт. Залюбки! Тільки покличете мене, я ... М'яу..

Дівчинка. Дякуємо! До зустрічі!

Звучить музика.

Дівчинка. А мені подобається мандрувати, стільки нових друзів із казок знайшла.

Лускунчик. Що ще важливо – нам усі діти допомагають. А яка наступна казка...

Дівчинка. «Казка про Снігову королеву». Рушаємо!

Виходить Снігуронька і Соловей-Розбійник.

Снігуронька. Доброго вечора, дорогі друзі!

З Новим роком ! З добрим роком!

Він ступа невтомним кроком

На українську землю рідну...

Дівчинка. Зачекай! Зачекай! Зараз весна! Який Новий рік?

Снігуронька. Яка весна?

Лускунчик. А ти поглянь! Тепло, пташки співають, квіти розквітають... А ти що тут робиш? Соловей. А я взагалі мандрував за трьома багатирями, бачу, Снігуронька йде. Ось я її викрав. До Діда Мороза веду, хочу подарунок отримати...

Дівчинка. Зараз же відпусти її! А Діда Мороза ти не знайдеш, бо бажання він виконує лише під Новий рік!

Соловей. Як відпусти? Як лише під Новий Рік? Я хочу подарунок зараз! Ні, я не згоден! Тоді хочу повернутися до своєї казки. Я там сам собі подарунок знайду!

Снігуронька. Хтось переплутав казки. Дідусь буде хвилюватися, що мене так довго немає. Друзі допоможіть нам!

Лускунчик. І тут наші мишенята накапостили. Треба звати на допомогу Котика. Друзі, давайте всі разом покличемо. Котику, котику, потрібна твоя допомога.

Прибігає кіт.

Кіт. Кликали на допомогу?

Дівчинка. Так. Допоможи нам, будь ласка, знайти цих капосників і повернути всіх до своїх казок. Допоможемо, друзі? Давайте ж ми разом розплутаємо цю плутанину з казками!

Звучить музика. Гра «Стрічкова пара». Участь беруть п'ять пар. Ведучий тримає п'ять стрічок, що переплутані. На одному кінці кожної стрічки зав'язаний бантик. Ведучий пропонує всім учасникам взятися за ці кінці, дівчатам треба вибрати ті кінці, на яких зав'язані бантики. На рахунок «Раз, два, три» ведучий розтискає кулак, а всі учасники йдуть до зали. Перемагає та пара, яка першою розплутається.

Кіт (приводить мишенят). Ось вони, бешкетники. Ну, зараз я вам покажу!

Мишенята. Ні! Будь ласка, не треба!

Лускунчик. Зізнавайтесь, навіщо ви розірвали чарівну книгу казок?

Товстун. Пробачте нас, ми більше так не будемо.

Пустун. Я завжди хотів мати багато друзів, грати з ними і робити лише добрі справи.

Товстун і Пустун (разом): Пробачте нас, будь ласка!

Дівчинка. Ну добре, пробачимо на вашу поведінку, якщо допоможете нам.

Усі піднімають сторінки книги, складають їх разом

Дівчинка. Дякуємо вам, що допомогли нам з цією казковою плутаниною!

Лускунчик. Усі герої на своїх сторінках. Добру справу зробили. Тепер ми знаємо до кого звернутися, якщо виникають проблеми. Маємо так багато друзів, щоб весело і корисно проводити час.

Дівчинка і Лускунчик (разом). До нових зустрічей!

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Позашкільна освіта Сумщини: регіональний аспект.

Випуск 2 / 2016

Засновник – Комунальний заклад Сумської обласної ради –
обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

Друкується з 2009 року

Віддруковано у видавництві «Нота-бене»

Свідоцтво про видавничу діяльність ДК 209
м. Суми, вул. Прокоф'єва, 38-а.
(0542) 36-91-75